

ምዕራፍ ፲፯

ከፓሪስ ወደ ብሩክሴል ስለ መሔዳችን ።

የቤልጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት በአፊሴል የሚቀበሉን በግንቦት ፲፬ ቀን መሆኑን ፓሪስ ያለው የቤልጅክ አምባሳደር አስታውቆን ነበርና በዚህ ቀን ወደ ማታ ከፓሪስ ተነሥተን ወደ ብሩክሴል ሔድን ።

በባቡር መቋሚያም ግርማዊ ንጉሥ አልቤርት ከሚኒስትሮቻቸውና ከወር አለቆቻቸው ጋራ ሆነው ዘለዓለም የማይረሳ የክብር አቀባበል አደረጉልን ።

ለማረፊያም የተዘጋጀልን ግርማዊነታቸው በሚኖሩበት በዋናው ቤተ መንግሥት ባንድ ወገኑ ክፍል ነበርና ወደዚያ ገብተን ጥቂት ካረፍን በኋላ ፣ ከንግሥቲቱ ከግርማዊት ኤልሳቤጥና በኋላ ንጉሥ ከሆኑት ከአልጋ ወራሻቸው ከልፀል ሊፖፖልድ ፣ ከሴቲቱ ልጃቸው ከልዕልት ማሪ - ገሮ ጋራ አስተዋወቁን ።

በራትም ግብዣ ላይ በቤልጅክና በኢትዮጵያ መንግሥት መካከል ጸንቶ የቆየው ወዳጅነት ወደፊትም እየሰፋ እንዲሔድ ሙሉ ፈቃዳቸው መሆኑን እያረጋገጡ ገለጹልን ።

በብሩክሴልም በቆየንበት ጊዜ በብሩክሴልና በሌላውም በቤልጅክ አውራጃች ያየነውና መታሰቢያ ሆኖ በልባችን የሚኖረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። የብሩክሴል ማዘጋጃ ቤት ፣ የፈረስ እሸቅድድም ፣ የብሩክሴል ባንክ ፣ የኮንጎ አገር አንቲካ ቤት ፣ የእርሻ ማልሚያና የክብቶች ማርቢያ

ስፍራ ፣ ናፖሊዎን ተዋግቶ ድል የሆነበት ወተርሉ ፣ የጋን ከተማና የክብሪት ፋብሪካ ፣ የሊዩኸር ከተማና የጦር መሣሪያ ፋብሪካ ፣ የእንጅርስ ከተማ ፣ የዋራኸር ከተማ ፣ የደንጊያ ከሰል ማውጫ ፋብሪካ ፣ ሌላም ይህን የመሳሰለ መሥሪያ ቤት አይተናል ።

ከብሩክሴል ወደ ሉክሳምቡርግ ።

የሉክሳምቡርግ መስፍኒት (ዱቬስ) ሻርሎት ገና ከአዲስ አበባ ስንነሣ የቤልጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት ወደ ብሩክሴል መጥተን ጉብኝት እንድናደርግ መጥራታቸውን በሰሙ ጊዜ ፣ የእኔም አገር ለብሩክሴል በጣም ቅርብ ስለሆነ እግረ መንገድዎን አገራን እንዲጉብኙልኝ ብለው ፣ አዲስ አበባ ባለው በቤልጅክ ሚኒስትር በሙሴ ገጭርድ በኩል አስታውቀውን ጥሪያቸውን ተቀብለን ነበርና ስለዚህ ከብሩክሴል ወደ ሉክሳምቡርግ ሔድን ። በባቡር መቋሚያም የመስፍኒቱ ባል መስፍን (ዱክ) ፊልክስ በትልቅ ሰልፍና ክብር ከተቀበሉን በኋላ ወደ ቤተ መንግሥቱ ወሰዱን ። ነገር ግን እንደ አጋጣሚ እኛ ሉክሳምቡርግ በደረስንበት ቀን መስፍኒቱ ወንድ ልጅ ስለ ወለዱ፣ በምላ ግብዣ ጊዜ ከእኛ ጋራ ለመቀመጥ ባለመቻላቸው ገዘናቸውን በመልእክት አስታወቁን ። እኛም ሉክሳምቡርግ በደረስንበት በዚያ ቀን መስፍኒቱ ወንድ ልጅ መውለዳቸው በጣም የደስታ መታሰቢያ ሆኖ በልባችን የሚኖር መሆኑን እየገለጥን ለመስፍኑ ለልፀል ፊልክስ ነገርናቸው ።

መስፍኑም እኛ ሉክሳምቡርግን በመጉብኘታችን ደስታቸውን እየመላለሱ ሲገልጡልን ከቆየን በኋላ ከመስፍኒቱ ጋራ በመልክት ተሰነባብተን ወደ ብሩክሴል ተመለስን ።

በብሩክሴልም የአፊሴል ቀን ስለ ተጨረሰ በግንቦት ፳፫ ቀን ከንጉሡና ከንግሥቲቱ ተሰነባብተን ወደ ፓሪስ ተመለስን ።

ወደ ስዊድን ከተማ ወደ አስቶኮልም ፣ ስለ መሔዳችን ።

ወደ አውሮጳ ከመጣን ዘንድ በአፊሴል ሳይሆን የአውሮጳን አገሮች በሙሉ ለመጉብኘት አሳብ ነበረን ። ነገር ግን ወደ ሀገራችን የምንመለስበት ጊዜው ስለ ተቃረበ ፣ ምንም እንኳ የአውሮጳን አገሮች በሙሉ ለመጉብኘት የማይቻል ቢሆን በአውሮጳ ሰሜን ያሉትን ባንድ ጊዜ አካሄድ ለመጉብኘት የሚ

መቼንን አገሮች ሆላንድን ፡ ጀርመንን ፡ ስዊድንን ፡ ለመጉብኘት ቁርጥ አሳብ አደረግን ። በስዊድን ከተማ በአስቶልም ግን ሦስት ቀን ያህል ለመቆየት አሳብ ስለ ነበረን ፡ ፓሪስ ላለው ለስዊድን መንግሥት ሚኒስትር አስታውቀነው እርሱም ለመንግሥቱ ካመለከተና ካስፈቀደ በኋላ መንገዳችን ሁሉ እንዲቃና አደረገልን ።

ከዚህም በኋላ በግንቦት ፳፱ ቀን ከፓሪስ ተነሥተን በብሩክሴል አልፈን የሆላንድን ከተሞች ሮቴርዳምን ፡ ላይን እያየን አምስተርዳም ደረስን ። በአምስተርዳም ባቡራችን ሦስት ሰዓት ያህል ስለ ቆመ በአውቶሞቢል ከተማውን እየዞርን አየን ። ከዚያም ሌሊቱን ሁሉ ስንሔድ አድረን ሲነጋ በጀርመን የወደብ ከተማ በሀምቡርግ ደርሰን እንደ ሰዓት ያህል ከተማውን እየዞርን ካየን በኋላ ወደ ስዊድን ተጓዝን ። በጀርመንና በስዊድን መካከል ያለውን የሰሜን ባሕር የሚባለውን ተሻግረን በሰኔ ፩ ቀን ከወቅት በሦስት ሰዓት አስቶልም ከተማ ደረስን ።

እኛ አስቶልም በደረሰንበት ቀን ንጉሡ ግርማዊ ጉስታፍ አዶልፍ ለዕረፍት ከሔዱበት ከባላገር ቤታቸው አልተመለሱም ነበር ። ስለዚህም ግራንድ ሆቴል ሮያል በሚባል ሆቴል ገብተን ዐረፍን ።

በዚህም ቀን በዓለ ጳራቅሊጦስ ነበርና የኡፕላላ ሊቀ ጳጳሳት ናታን ሳዲርብሎም መላክተኛ ልከው ስለ በዓለ ጳራቅሊጦስ ወደ ማታ ጸሎትና ስብከት እናደርጋለንና ለመምጣት ፈቃድዎ እንዲሆን እንለምናለን ስላሉን ከአስቶልም በ፱ ሰዓት ተነሥተን በ፲ ሰዓት ኡፕላላ ደረስን ። አገረ ገዥ ውና ሊቀ ጳጳሱም እስከ ባቡር መቋሚያ ወጥተው ተቀበሉን ፤ ጸሎትና ስብከት የሚጀምሩበት ሰዓት እስኪደርስ የኡፕላላን የኒቪርሲቲና የመጻሕፍት ቤቱን አየን ። በመጻሕፍት ቤቱም የግእዝና ያማርኛ መጻሕፍት በማየታችን በጣም ደስ አለን ።

ጸሎትና ስብከት የሚጀመርበት ሰዓት በደረሰ ጊዜ ወደ ቤተ ክርስቲያኑ ሔድን ። ሊቀ ጳጳሳቱም ከፍ ባለ ስፍራ ላይ ሆነው ስለ በዓለ ጳራቅሊጦስ ከመጽሐፍ ቅዱስ የሚያስፈልገውን እያወጡ ካነበቡና ረጅም ስብከት ካደረጉ በኋላ ስለ ኢትዮጵያ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገሩ ።

«ኢትዮጵያ ከእኛ አስቀድሞ ከብዙ ዘመን በፊት ክርስትናን መቀበሏ እርግጥ ነው ። እኛም ስዊድኖች ክርስትናን ተቀብለን የክርስቶስ ቤተ ሰቦችና ማኅበሮች የሆንነው በዚያ በአፍሪቃ ከፍታ ላይ ከሚኖረው ከብርተው ክርስቲያን በኋላ ነው ። አሁንም ከዚያው ከከፍተኛው አፍሪቃ ለመጡት ለኢትዮጵያ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ በፍቅር ሰላምታ ተቀባዮች መሆናችን የማይረሳ ዋና ነገር ነው» እያሉ በረጅሙ ተናግረው ሲጨርሱ በእውነት ተናጋሪነታቸው ልቤ በደስታ ስለ ተነካ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገርሁ ።

በዓለም የሚኖሩ ክርስቲያኖች ሁሉ ምንም ባንዳንድ ትንንሽ ነገር ቢለያዩ መሠረታቸው እንደ ክርስቶስ መሆኑን የማያውቅ የለም ። በቀድሞ ዘመን ስለ ሀገሩ ርቀት ስዊድንና ኢትዮጵያ በወሬ እንኳ አይተዋወቁም ነበር ። አሁን ግን አንዳንድ የስዊድን ሰዎች ወደ ኢትዮጵያ መምጣት ከጀመሩ ወዲህ የሀገሩን መልካምነት የሰዎቹን ደግነት ቢቃላቸው ስለ ተናገሩ ፤ በሥራም ስለ አላዩ ብዙ የኢትዮጵያ ሰዎች የስዊድንን አገር ለማየትና ከሕዝቡ ጋራ ለመገናኘት ይመኛሉ ።

ኢትዮጵያ ከሃሬ ሺህ ፻፶ ዓመት በፊት ክርስትና መቀበሏንና ታሪኳን የማያውቁ ብዙ ናቸው ። እርስዎ ግን ታሪኳን ዐውቀው በደግነትዎና በእውነተኛነትዎ ኢትዮጵያ ከስዊድን አስቀድሞ ክርስትና መቀበሏን ገልጠውና አስረድተው ስለ ተናገሩ ፡ በራሴና በኢትዮጵያ ሕዝብ ሁሉ ስም ሆኜ አመሰግንዎታለሁ ። ዛሬም በዚህ በትልቁ በዓለ ጳራቅሊጦስ ቀን ከስዊድን ሕዝብ መተዋወቁ የሁለቱ መንግሥታት ወዳጅነት እየጸናና እየሰፋ ለመሔዱ ዋና ምልክት ይሆናል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ» ብዬ ስጩርስ በዚያ የተሰበሰቡት ከሊቀ ጳጳሱ ጀምሮ ሕዝቡ ሁሉ ከልብ የሆነ ደስታቸውን ገለጡልን ።

ከዚህም በኋላ ወደ አስቶልም ተመለስን ። ወደ አስቶልም የሔድነው በአራሴል ሳይሆን በግል ስለ ሆነ ከንጉሡ ጋራ ለመገናኘት አሳብ አላደረግንም ነበር ። ንጉሡ ግን ወዲያው አስቶልም መግባታችንን ሲሰሙ እስከ አስቶልም መጥተው ብንገናኝ ደስ ይለኛል ብለው ልከው ነበርና እፈሴል ያልሆነ ጥሪያቸውን ተቀብለን ቶልጋን ወደሚባለው የባሕር ዳር ቤተ መንግሥት ሔድን ። ንጉሡም ከባለሟሎቻቸው ጋራ በቤተ መንግሥቱ ደጃፍ ቆመው ሲጠብቁን ነበርና በሞቀ ፍቅርና በወዳጅነት ተገናኘን ። በትልቁም አዳራሽ ጥቂት እንዳረፍን የምላ ግብጥ ተደረገ ። ከምላም በኋላ የሁለቱ መንግሥታት ወዳጅነት እየሰፋ የሚሔድበትን ፡ የሁለቱ መንግሥታት ሕዝብ በጣም የሚቃረቡበትን ስንነጋገር ቆይተን ወደ ማታ በ፲፩ ሰዓት ወደ አስቶልም ተመለስን ።

በአስቶልምና በዙሪያው ያየነው መታሰቢያም ሆኖ በልባችን የሚኖረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። ሰማኒያ ሺህ ማዞሪያ ያለበትን አዲሱን የስልክ ቤት ፡ የብረት ፋብሪካ ፡ የትምህርት ቤት ፡ ሆስፒታል ፡ የኡፕላላ የኒቪርሲቲ የመጻሕፍት ቤት ነው ።

ከዚህም በኋላ በሰኔ ፮ ቀን ከአስቶልም ተነሥተን የሰሜን ባሕር የሚባለውን ተሻግረን በጀርመን አገር ሀምቡርግ ከሚባለው ከተማ ስንደርስ ፤ ከባቡር ወርደን ሦስት ሰዓት ያህል በአውቶሞቢል ከተማውን እየዞርን አይተን በግግስቱ በሰኔ ፮ ቀን ፓሪስ ገባን ።

ምዕራፍ ፲፰

ከፓሪስ ወደ ሮማ ስለ መሔዳችን ።

በሰኔ ፱ ቀን ከፓሪስ ተነሥተን በ፲፩ ቀን ሮማ ደረስን ።

የኢጣልያ ንጉሥ ግርማዊ ቪክቶሪያ አማኑኤልና የመንግሥቱ መሪ ሲኞር ሙሶሊኒ የጦር አለቆችን አሰልፈው በባቡር መቋሚያ እጅግ ደስ የሚያሰኝ የክብር አቀባበል አደረጉልን ። ለማረፊያም የተዘጋጀልን ግርማ ዊነታቸው በሚኖሩበት ቀድሞ የፓፓ ቤተ መንግሥት በነበረው ኩሪናል በሚባለው ነበርና ወደዚያው ገባን ።

በደርቡም በረንዳ ላይ ቆመን ሕዝቡን ለማሰናበት ከንጉሡ ጋራ ባንድ ነት ብቅ ባልን ጊዜ ባደባባዩ ላይ የተሰበሰበው ሕዝብ ሁሉ ባንድ ቃል ኢጣልያ ለዘላለም ትኑር ። ኢትዮጵያ ለዘላለም ትኑር ። አልጋ ወራሽ ልዑል ተፈሪ ለዘላለም ይኑር እያሉ በደስታ ይጮሁ ጀመር ። (ዛሬ ይህን ሲያስቡት እንዴት ይገርማቸው ይሆን ?)

በራት ግብዣም ላይ ግርማዊ የኢጣልያ ንጉሥ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ ።

«ልዑል ሆይ ፡

በሮማ ከተማ ልዑልነትዎን በፍቅር በመቀበሌ እጅግ ደስ ብሎኛል ። ይህ የዛሬው አመጣጥዎ ከብዙ ዘመን አስቀድሞ ያባትዎን የልዑል ራስ መኩን

ንን መምጣት ያሳስበኛል ። እግዚአብሔር ፈቃዱ ሆኖ በእጅግ የሰጠዎ መንግሥት እየለማ እንዲሔድ እርግጠኛ አሳቤ ነው ።

የልዑልነትዎ ዕውቀት ከዚህ አስቀድሞ ለሀገሩ ልማትና ሰፋት በብዙ ሠርቷል ። አሁንም ወደ ኢጣልያ አገር መምጣትዎ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ያለውን ፍቅርና ጥቅም እያጸናው ይሔዳል ብዬ አምናለሁ ።

በታላቁ ጦርነት ጊዜ ለኢጣልያ መንግሥት ያደረጋችሁለት የቸርነት ሥራ ለመቸውም አይረሳም ። እኛም በበኩላችን ኢትዮጵያ ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር እንድትገባ በብዙ ረድተናል ። ስለዚህም በሁለቱ መንግሥታት መካከል ያለው ፍቅር እየተረዳዳ ይኖራል ። በኢትዮጵያ ላይ የእግዚአብሔር በረከት እንዲወርድ እመኛለሁ» ብለው ጨረሱ ።

እኔም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገርሁ ።

«ግርማዊ ሆይ ፡

ከኢትዮጵያ ድረስ መጥቼ ግርማዊነትዎንና መልካሚቱን አገርዎን ፣ የተወደደ ሕዝብዎን በማየቴ ደስታዬ ሙሉ ነው ። ከብዙ ዘመን ጀምሮ ተመሥርቶ የቆየውን የሁለቱን መንግሥታት የፍቅር ማሰሪያ ለማጥበቅ ወደ ሮማ በመምጣቴ የታደልሁ ነኝ ። ያባቴንም የልዑል ራስ መኩንንን ስም በማንሣትዎ እጅግ ደስ አለኝ ። እርሳቸው በአባትዎ ፣ በንጉሥ ኡምቤርቶ ዘመን ወደ ኢጣልያ አገር በመጡ ጊዜ የተደረገላቸውን የክብር አቀባበል እያነሡ ሲናገሩ የሰሙ ሰዎች ሁሉ በጣም ያደንቃሉ ። አሁንም እኔ መጥቼ ግርማዊ ነትዎ ያደረጉልኝን የክብር አቀባበል በማየቴ ደስ ብሎኛል ። ወደ ፊትም አሳቤ ሁሉ ፍቅራችን እንዲጸና ወዳጅነታችን እንዲሰፋ ነውና ። የግርማዊነትዎም አሳብ እንደዚሁ እንዲሆን አምናለሁ ።»

እኛ ኢትዮጵያውያን ያንድ ትልቅ አገር ንጉሥ የተናገረውን በመሐላ እንደ ተነገረ ቃል እንቆጥረዋለንና ግርማዊ የኢጣልያ ንጉሥ ከዚህ በላይ የተጻፈውን ቃል በመናገራቸው በሁለቱ መንግሥታት መካከል ሰላምና ፍቅር ጸንቶ የሚኖር መስሎን ነበር እንጂ የመደለል ነገር አልመሰለንም ።

በሰኔ ፲፪ ቀን ለመንግሥቱ መሪ ለሲኞር ሙሶሊኒ ጉብኝት አድርገን ወዲያውም አንዳንድ ጉዳይ በወዳጅነት ለመነጋገር ስለ አሰብን ቀጠሮ ጠየቅን ። ለመነጋገርም ፡ ያሰብነው ጉዳይ ቀድሞ የኢትዮጵያ ግዛት ዛሬ የኢጣልያ ቅኝ አገር ከሆነው ከአሰብ ወደብ ለሰሜኑ አገር በር ፡ በወዳጅነት ለኢትዮጵያ እንዲሰጠው ነው ።

በቀጠሮውም ሰዓት ሐደን ከተገናኘን በኋላ የኢጣልያ መንግሥት ከአ ሰብ ወደብ ነፃ የሆነ አንድ ክፍል በር በወጻጅነት እንዲሰጠን ለመነጋገር ፈቃድዎ ቢሆን ደስ ይለናል አልጓቸው ።

ሲኞር ሙሶሊኒም ነገሩን በጥንቃቄ ከሰሙት በኋላ ይህን ነገር ለመነጋ ገር ፈቃዴ ነውና ከፖለቲካው ዲሬክተር ከኮንታሪኒ ጋር ተነጋግረው ምላ ሹን እርሱ ያስታውቅዎታል ብለው ወዲያው ኮንታሪኒ ተጠርቶ መጥቶ እገ ጣጠሙን ።

ከርሱም ጋራ በቀጠሮ ተገናኝተን በረጅሙ ከተነጋገርን በኋላ የተነጋገ ርነውን ሁሉ ለሲኞር ሙሶሊኒ አስታውቄ ምላሹ ነገ በኮንት ኮሊ እጅ ይመ ጣልያታል ብሎኝ ተለያየን ።

በግግስቱም በኢትዮጵያ የኢጣልያ ልዩ መልክተኛና ባለሙሉ ሥል ጣን ሚኒስትር ኮንት ኮሊ መጥተው ስለ ጠየቁት ስለ አሰብ ወደብ ነገር የመ ንግሥቱ አሳብ ይህ ነው ብለው አንድ የውል አሳብ አቀረቡልን ።

የውሉም አሳብ ከዚህ ቀጥሎ የተጻፈው ነው ፡

አንደኛ ፡

የኢጣልያ መንግሥት በኢጣልያና በኢትዮጵያ መንግሥት መካከል የሚኖ ረውን የፍቅር ግሰሪያ እያጠበቀ ለመሔድ ፍጹም ፈቃዱ ስለሆነ ፡ ስለ ኢት ዮጵያም የገንዘብና የፖለቲካ ጥቅም ልማት እስካሁን በኢጣልያ መንግሥት እጅ ያለውን ከተማውን ፡ በከተማው ውስጥ ያሉትን የኢጣልያ መንግሥት ገንዘቦች የሆኑትን ቦታዎችና ቤቶች ሁሉ ፤ ደግሞ የአሰብን ባሕር በርና ከባ ሕር በር አንሥቶ እስከ ኢትዮጵያ ወሰን ለምድር ባቡር የሚመች ቦታ እስከ ዘጠና ዘጠኝ ዓመት ድረስ ለኢትዮጵያ መንግሥት ሰጥቷል ። ይህም የውሉ ዘመን እስኪፈጸም የኢትዮጵያ መንግሥት ከኢጣልያ መንግሥት በተቀበ ለው በአሰብ የባሕር በርና እስከ ወሰኑ ባለው መንገድ ሙሉ ሥልጣን አለው ።

ሁለተኛ ፡

በባሕሩ በአሰብ ስፍራ ዙሪያ ወሰኑን ፡ የተሠሩትም ቤቶች ተጨምረው ፡ ደግሞ ከአሰብ የባሕር በር አንሥቶ እስከ ኢትዮጵያ ወሰን የምድር ባቡር ለመሥራት የሚያስፈልገውን መሬት የኢጣልያና የኢትዮጵያ መንግሥት የሚመርጧቸው ዐዋቂዎች ከስፍራው ድረስ ሐደው ለባሕሩ በርና ለአሰብ ንግድ እንደሚያስፈልገው አድርገው ይወስናሉ ።

ሦስተኛ ፡

የኢትዮጵያ መንግሥት በኢጣልያና በኢትዮጵያ መካከል ያለውን የፍቅር ግሰሪያ እያጠበቀ ለመሔድ ፍጹም ፈቃዱ ስለ ሆነ ፤ በዚህ በተባለው የባ ሕር በርና ቦታ በውሉ የተሰማሙ እንደ ሆነ ፡ የገንዘብና የፖለቲካ ጥቅም ከኢጣልያ ዜጋ በቀር ለሌላ መንግሥት ዜጎች አይሰጥም ። በመጨረሻም እኩል የሆኑ እንደ ሆነ ቀደምትነቱ ለኢጣልያ ዜጋ ይሆናል ። ነገር ግን የኢ ትዮጵያ መንግሥት ባገሩ ሕዝብ ለግራራት ቢፈልግ የወደደውን ለግድረግ ይችላል ።

አራተኛ ፡

ከአሰብ የባሕር በር የኢጣልያ መንግሥት ምናልባት ዕቃ የሚያሳርፍበት ቦታ የቸገረው እንደ ሆነ የኢትዮጵያ መንግሥት አንድ የተወሰነ ቦታ ይተ ውለታል ።

አምስተኛ ፡

የኢጣልያ ነጋዴዎች የንግድ ዕቃዎችን በአሰብ የባሕር በር በሚያሳልፉበት ጊዜ ቀረጡን የኢትዮጵያ ነጋዴዎች በሚያስቀርጡበት ልክ ያስቀርጣሉ ።

ስድስተኛ ፡

የኢትዮጵያ መንግሥት የባሕሩን በርና የባቡሩን መንገድ ሥራ ከአሰብ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ወሰን ለኢትዮጵያና ለኢጣልያ ኩምፓኒዮች ይሰ ጣል ። እነዚህም ኩምፓኒዮች ሲቆሙ ሁለቱን እጅ ገንዘብ የኢትዮጵያ ሕዝብ ፡ አንዱን እጅ ገንዘብ የኢጣልያ ሕዝብ ያወጣሉ ። ነገር ግን የኢትዮ ጵያ ሕዝብ ሁለት እጅ ገንዘብ ለማውጣት ያልቻሉ እንደ ሆነ ሌላ የውጪ ሰው ሳያሰገቡ ሁለቱ ወገኖች ብቻ ገንዘቡን እኩል እኩል አዋጥተው ኩምፓ ኒያ ሊሆኑ ይችላሉ ።

ሰባተኛ ፡

የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ፊት ከሌላ መንግሥት ጋራ የባሕር በር ውል የተዋዋለ እንደ ሆነ ፡ ደግሞ በማናቸውም ሌላ የባሕር በር ነፃ የሆነ የቦታ

ክፍል : ወይም ስፍራ ያገኘ እንደ ሆነ : በዚያውም መልካም ጥቅም የሚያገኝበት የሆነ እንደ ሆነ : የኢጣልያ መንግሥት ያንኑ የባሕር በር ውል አድሶ የኢትዮጵያን ጥቅም ለማስፋት ተስማምቷል ።

የኢትዮጵያ መንግሥት የባሕር በር ውል ከሌላ መንግሥት ጋራ ተዋውሎ ሌላው መንግሥት በውሉ ጥቅም የሚያገኝ የሆነ እንደ ሆነ የኢጣልያ መንግሥትም ይህንኑ የባሕር በር ውል አድሶ ጥቅም ለማግኘት ይችላል ።

ስምንተኛ :

ከዚህ ቀደም የኢትዮጵያ መንግሥትና የኢጣልያ መንግሥት የተዋዋሉት የወሰን ነገር ሁሉ ውሉ እየታየ ከሁለቱ ወገን ዐዋቂዎች ተመርጠው የወሰኑ ነገር እንዲጨረስ ሁለቱም ወገኖች ተስማምተዋል ። ደግሞ በእርሻም በንግድም በሥራም በማዕድንም ከዚህ ቀደም ውል የተቀበሉትን የኢጣልያ ኩም ፓኒዮች ችግር እንዳያገኛቸው የኢትዮጵያ መንግሥት በሚቻለው ሁሉ ይረዳቸዋል ።

ዘጠነኛ :

ስለ ጁባና ስለ ዋቢ ሸበል ወንዝ ውሃ የኢትዮጵያ መንግሥት ለራሱ ጥቅም ከሚያስፈልገው በቀር ለሌሎች ለውጭ አገር ሰዎች ጥቅም ሰጥቶ ወደ ኢጣልያ ሱማሌ አገር እንዳይወርድ አድርጎ ውሃውን በጭራሽ እንዳይዘጋ ውል ገብቷል ።

አሥረኛ :

የኢጣልያ መንግሥት የአሰብን የባሕር በርና በአሰብ ያሉትን ቦታዎችና ቤቶች ሁሉ ጨምሮ ለባቡሩም መንገድ መሥሪያ እስከ ኢትዮጵያ ወሰን የሚበቃ ቦታ ስለሰጠ ከኢትዮጵያ መንግሥት ምንም ገንዘብ እንዳይፈልግ ውል ገብቷል» የሚል ነው ።

ይህንንም የውል አሳብ ከተመለከትነው በኋላ ወደ አዲስ አበባ ተመልሰን ለምክር ቤቱ ማስታወቅ የሚያስፈልግ መሆኑን ስለ ተረዳነው ይህንኑ እሳባችንን ኮንት ኮሊ ለሲኞር ሙሶሊኒ እንዲያስታውቁ ነገርናቸው ። የውሉ አሳብ ግን በልዩ ልዩ ምክንያት ወደ ፍጻሜ አልደረሰም ።

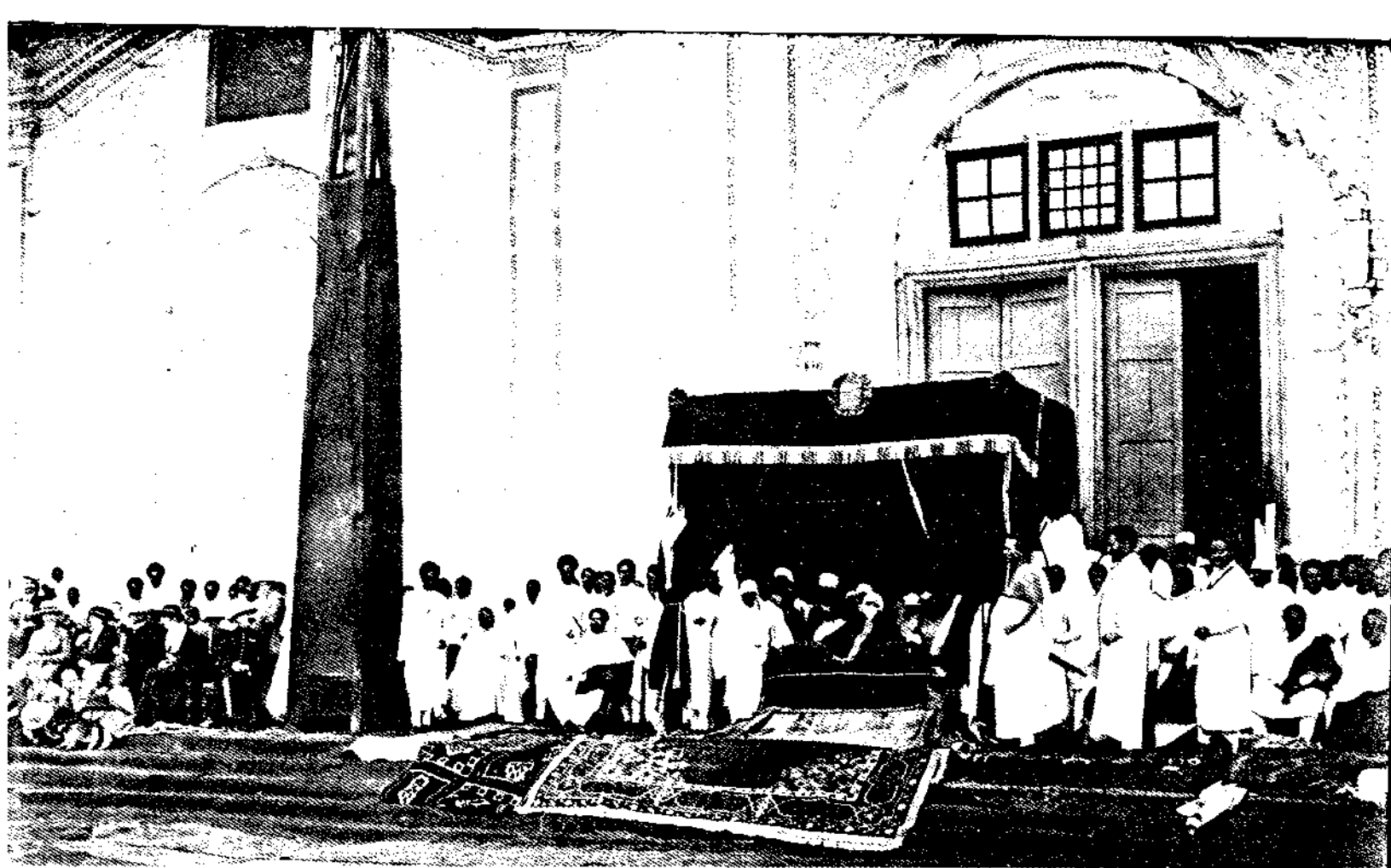
በሰኔ ፲፬ ቀን የሮማ ፓፓ ፒዮስ ፲፩ኛውን ለመጉብኘት ቀጠሮ ተደርጎ ልን ነበርና በቀጠሮው ሰዓት ወደ ቫቲካን ቤተ መንግሥት ሔደን ተገና

የፖለቲካ ግንባታ ህዝብ ክብር ሲባሉ ሲሆኑ ገና

የግርማዎች ንግግር ዘውድ፣ የንግግር ዘዓል ።

ገርማዎች ንግሥት ዘውዲቱ ያዩ መስቀልን በዓል ሲያከብሩ ከተቀመጡት ውስጥ በግራ ንግሥት ተፈሪ (ቀ.ኃ.ሥ.) ፊታው

ኘን ። ፓፓውም በኢትዮጵያ የሚኖሩት የካቶሊክ ሚሲዮኖች በሰላምና በጸጥታ ስለ መኖራቸው የቀድሞውም ልማድ ቀርቶ አሁን በኢትዮጵያ የሃይማኖት ነፃነት ስለ መፈቀዱ ደስታቸውን እየገለጹ ተናገሩ ። ተሰነባብተን በምንመጣበትም ጊዜ እግዚአብሔር የኢትዮጵያን አገርና ነገሥታቱንም ሕዝቡንም ይባርክ ብለው ጸሎት አደረጉ ።

ከዚያም ስንወጣ ወደ ቅዱስ ጴጥሮስ ቤተ ክርስቲያን ገብተን መቃብሩን ተሳልመን ፡ የቤተ ክርስቲያኑን ውበት እይተን ከወጣን በኋላ ፡ በዚያው አጠገብ ያለውን ለኢትዮጵያ መኖንያን የተሰጠውን የቅዱስ እስጢፋኖስን ገዳም ለማየት ገባን ። የኢትዮጵያ መነኩሳት ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ የጌታችንን መቃብር ጎልጎታን ፡ የቅዱስ ጴጥሮስንና የቅዱስ ጳውሎስን መቃብር ሮማን ለማየትና ለመሳም ብዙ ናፍቆት አላቸውና ከኢትዮጵያ ድረስ ወደ ሮማ እየመጡ የማረፊያ ስፍራ እየቸገራቸው መጉላላታቸውን አይተው በ፲፬፻፷፬ ዓ. ም. የነበሩት ፓፓ ይህ የቅዱስ እስጢፋኖስ ገዳም ለኢትዮጵያ መኖንያን ማረፊያ ይሁን ብለው ሰጡ ይባላል ።

በዚህም ገዳም ያለውን ቤተ ክርስቲያን በየማዕዘኑ እየዞርን ስናይ የሰባት ኢትዮጵያውያን መነኩሳት ስም የተቀረጸባቸው ጥርብ ድንጋዮች አይተናል ። በገዳሙም ባንድ ክፍል ቤት ገብተን በተቀመጥን ጊዜ ለትምህርት የመጡ ሰባት ኢትዮጵያውያን ቀርበው የኢትዮጵያን ቀደምትነት ፡ የነገሥታቱን ብርታት እየተናገሩ እኛንም እያመሰገኑ ደስታቸውን ገለጡልን ።

በሮማ በቆየንበት ጊዜ በሮማና በያውራጆቹም ያየነው ፡ መታሰቢያ ሆኖ በልባችን የሚኖረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። የኩሪናል ቤተ መንግሥት የነገሥታቱ መቃብር ፡ የኦቶቢስኪሊት እሽቅድድም ፣ የሮማ ማዘጋጃ ቤት ፡ ቫቲካንና የቅዱስ ጴጥሮስ ቤተ ክርስቲያን ፡ የኢትዮጵያ ልጆች የሚማሩበት የእስጢፋኖስ ገዳም ፡ የቅዱስ ጳውሎስና የቅዱስ ዮሐንስ ፡ የእመቤታችን የድንግል ማርያምና የኢየሱስ ቤተ ክርስቲያኖች ፡ የቀድሞ ቄሣሮች ቤተ መንግሥት ፡ የቀድሞ ቄሣሮች ክርስቲያኖችን ከአራዊት ጋራ የሚያስታግሉበትና ባሮችን እርስበርሳቸው የሚያጋድሉበት ፡ የትያትር ቦታ ፡ የቪክቶር አማኑኤል ፪ኛ ሐውልት ፡ በችንቶቶሌ የታየው የወታደር ሰልፍ ፡ የሮማ እንቲካ ቤት ፡ በብራቺያኖ የታየው የመድፍ ተኩስ ፡ ቼሊዮ የሚባለው የወታደር ሆስፒታል ፡ የእስፔዚያ መርከቦች የቶሪኖ ከተማ ፡ የፊያት አውቶምቢል ፋብሪካ ፡ በቶሪኖ ያለው የነገሥታቱ መቃብር ቤት ነው ።

የኦፊሴሉም የጉብኝት ቀን ሲጨረስ ግርማዊ ንጉሥ ቪክቶሪኖ አማኑኤል ስለ አደረጉልን የወዳጅነት አቀባበል እያመሰገንን ተሰነባብተን በሰኔ ፳፮ ቀን ወደ ፓሪስ ተመለስን ።

ምዕራፍ ፲፱

ከፓሪስ ወደ ሎንዶን ።

በሰኔ ፴ ቀን ከፓሪስ ተነሥተን ወደ ሎንዶን ተጓዘን ። ካሌ ላይ ደርሰን በእንግሊዝ መርከብ ገብተን ጉዞ ስንጀምር ሁለት የጦር መርከቦች በኢትዮጵያና በእንግሊዝ ሰንደቅ ዓላማ አገጠው ዘመርከባችን ቀኝና ግራ ይጓዙ ነበር ። ባሕሩንም አልፈን ዶቨር ስንደርስ ጽፎ ጊዜ የሰላምታ መድፍ ተተኩስ ።

ከዶቨርም በባቡር ተሳፍረን ሎንዶን በቢክቶሪያ ባቡር መቋሚያ ስንደርስ የግርማዊ ጆርጅ ልጅ አሁን የነገሡት ያን ጊዜ ዱክ ኦፍ ዮርክ ሲባሉ የነበሩት በአባታቸው ስም ሆነው ከብዙ መኳንንትና ከክብር ዘበኞች ጋራ መጥተው የክብር አቀባበል አደረጉልን ። ከዚያም ለማረፊያ በተሰናዳልን በሐይድ ፓርክና በናይትስብሪጅ አጠገብ አልቤርት ጌት በሚባል ቤት ገባን ።

በማግስቱም በሐምሌ ፩ ቀን ከግርማዊ ንጉሥ ጆርጅ ጋራ ለመገናኘት መፈቀዱን ልዑል ዱክ ኦፍ ዮርክ አስታውቀውን ነበርና በተወሰነው ሰዓት ሔደን ተገናኘን ።

ከዚህም ቀጥሎ ያለውን ቃል ለግርማዊነታቸው ተናገርሁ ፡

«ግርማዊ ሆይ ፡

ከብዙ ዘመን አስቀድሞ በተመሠረተችው በታላቁክ ከተማዎ በሎንዶን ግርማዊነትዎንና ግርማዊት ንግሥትን በማየቴ እጅግ ደስ ብሎኛል ። በእንግሊዝና በኢትዮጵያ መካከል ጸንቶ የሚኖረው ወዳጅነት ከተመሠረተ ብዙ ዘመን መሆኑን ግርማዊነትዎ ያውቀዋል ።

ወደ ፊትም የግርማዊት ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱና የኔም የራሴም የሁለቱ መንግሥታት ወዳጅነት እየሰፋና እየጸና እንዲሔድ ነውና የግርማዊነትዎም አሳብና ፈቃድ እንደዚሁ መሆኑን እናምናለን ።

ደግሞ ትልቁ አባቴ ልዑል ራስ መኩንን በትልቁ አባትዎ በንጉሥ ኤድዋርድ ፯ኛ ዘመን ወደ ሎንዶን በመጡ ጊዜ የተደረገላቸውን የወዳጅነት ነገር ሁሉ ለየመኳንንቶቻቸው ሲነግሩ እየሰማሁ በጣም ያስደንቀኝ ነበር ።

እኔም ልጃቸው ወደ ሎንዶን መጥቼ ግርማዊነትዎንና የክበረ ሕዝብዎን ፡ ያማረች ከተማዎን በማየቴ እጅግ ደስ ብሎኛልና ይህ ደስታዬ ለእኔ መታሰቢያ ሆኖ በልቤ ውስጥ ይኖራል ።

ግርማዊ ሆይ ፡ ለግርማዊነትዎና ለግርማዊት ንግሥት ለቤተ ዘመዶችዎም ሁሉ ረጅም ዕድሜ ከጤና ጋራ ፡ ለሕዝብዎ ሰላምና በረከት ፡ ለሀገርዎ ልማትና ስፋት እንዲሆን የልቤ ምኞት መሆኑን ለግርማዊነትዎ እገልጣለሁ» ብዬ ስጧርስ ፡ ግርማዊነታቸውም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል መለሱ ።

«ልዑል ሆይ ፡

አሁን ልዑልነትዎ የተናገረውን የወዳጅነት ቃል ስለ ሰማሁ እጅግ ደስ እያለኝ ከልቤ አመሰግንዎታለሁ ። በእንግሊዝ መንግሥት ዋና ከተማ በደገና በመግባትዎና ዓይን ላይን በመተያየታችን እኔና ንግሥት እጅግ ደስ ብሎናል ።

የልዑልነትዎ አመጣጥ ከብዙ ዘመን አስቀድሞ በሁለቱ መንግሥታት መካከል የሚኖረውን ወዳጅነት ወደ ፊት እየሰፋና እየጸና እንዲሔድ ተስፋ አደርጋለሁ ።

ልዑል አባትዎ ራስ መኩንን ግርማዊ አባቴ ንጉሥ ኤድዋርድ ዘውድ በጭን ጊዜ ስለ ዐፄ ምኒልክ ሆነው መምጣታቸው ይታሰባል ። ልዑል ራስ መኩንን ለሀገራዊ ዘወትር የወዳጅነት አሳብ እንደነበራቸው በፍጹም አውቃለሁ ። እንዲሁም ደግሞ ይኸው አሳብ በልጃቸው ዘንድ ለዘወትር እንዲኖር አልጠራጠርም ።

ልዑልነትም በዚህ ሳሉ በሀገሪ ውስጥ ለማየት የሚያስፈልግምን ነገር ሁሉ ያለችግር እንዲያዩ ተዘጋጅተልዎታል ። ደግሞ ከእኛ ጋራ ሳሉ ደስ የሚያሰኝና ጥቅም ያለው ነገር ሆኖልዎ ወደ ሀገርዎ በተመለሱ ጊዜ በእንግ ሊዝ አገር ያዩት ሁሉ ለልብዎ ደስ የሚያሰኝ መታሰቢያ እንዲሆንልዎ ተስፋ አደርጋለሁ ።

አሁንም እንደገና ልዑልነትምን እያመሰገንሁ ወዳጅነታችንን ለማጽናት አሳቤ መሆኑን አስረዳዎታለሁ ። ወደ ሀገርዎም በተመለሱ ጊዜ ለግር ማዊት ንግሥት ዘውዲቱ ክልብ የሆነ የማክበር ሰላምታዬን እንዲያቀርቡልኝ ልዑልነትምን እለምናለሁ ። ለኢትዮጵያም መንግሥት ደኅንነትና ልማት ፡ በረከትና ስፋት እንዲሆን ፍጹም አሳቤ መሆኑን እገልጥልዎታለሁ» ብለው ጨረሱ ።

ከዚህም በኋላ ወደ አልቤርት ጌት ተመልሰን ሁለት ሰዓት ያህል እንደ ቆየን ግርማዊነታቸው ወደ አልቤርት ጌት መጥተው ጉብኝት መልሰው ሔዱ ።

በሐምሌ ፬ ቀን ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ከምስተር ራምሴ ማክዶናልድ ጋራ እንዳንድ የመንግሥት ጉዳይ ለመነጋገር ቀጠሮ ተደርጎ ነበርና በቀጠሮው ሰዓት ወደ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ሔደን ተገናኘን ።

ከዚህም በኋላ ምስተር ማክዶናልድ በሁለቱ መንግሥታት ዜጎች መካከል በወሰን ላይ ስለሚደረገው አምባገብ ነገሩን በረጅሙ አድርገው ከተናገሩ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን መለስንላቸው ።

የወሰኑ ነገር በጽሕፈት ብቻ ሆኖ እንደ ውሉ ቃል ከሁለቱም መንግሥታት ወገን የተመረጡት መሐንዲሶች ከቦታው ላይ ሔደው ሰላልወሰኑትና ምልክት ስላልተደረገበት ፣ የእኛም የእናንተም ዜጎች በወሰን ላይ የሚጣሉበት ምክንያቱ ይህ ነውና ወደ ፊት በቶሎ የሚያስፈልገውን አድርገን ወሰኑ ቢከለልና ምልክት ቢደረግበት ይሻላል ። ይህ ከተደረገ በኋላ ሁለቱም ወገኖች ወሰናቸውን ጠብቀው እንዲኖሩ አይጠረጠርም አልናቸው ። ምስተር ማክዶናልድም በዚህ አሳብ ተስማምተው የወሰኑ መካላል ነገር በቶሎ እንዲጀመር እናደርጋለን ብለው ተናገሩ ። እንደ ተመለስንም የወሰኑ ክልል ሥራ እንዲሠራ አድርገናል ።

ሁለተኛው ጉዳይ የጣናን ባሕር ስለ መገደብ ነው ። ምስተር ማክዶናልድ የእንግሊዝ መንግሥት የጣናን ባሕር እንዲገደብ የኢትዮጵያ መንግሥት ይፍቀድለት ብለው ጠየቁ ። ለዚህም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን መለስንላቸው ።

የጣናን ባሕር እኛው ራሳችን እናስገድባለን ፡ ስለ ኩባንያውም አቋቋም እንነጋገርበታለን ። አስገድቦን ውሃውን ለእንግሎ ኤፕሪብሊያን ሱዳን መንግሥት እናከራየዋለን አልናቸው ።

በዚህም በዋናው አሳብ ተስማምተን ዝርዝሩን በጽሕፈት እንቀባበላለን በማለት ጨረሰን ።

ከዚህም በኋላ በእኛም ወገን ችግራችንን ለማመልከት ፈቃድ ጠይቀን ፡ ቀጥሎ ያለውን ጠየቅናቸው ። ከዚህ ቀደም በዐፄ ምኒልክ ዘመን የኢትዮጵያ መንግሥት ለራሱ የሚያስፈልገውን የጦር መሣሪያ እየገዛ ወደ ሀገሩ ሲወስድ እንዳይከለክል ውል ተደርጎ ነበር ። አሁን ግን ከትልቁ የአውሮጳ ጦርነት ወዲህ የጦር መሣሪያ እየገዛን ለመውሰድ ተከልክለናልና እንደ ጥንቱ እየገዛን እንድንወስድ ይፈቀድልን አልናቸው ። እርሳቸውም የዚህን የጦር መሣሪያውን ነገር ከፈረንሳዊና ከአጣልያ መንግሥት ጋራ ባንድነት ሆነን ካልጨረሰነው የእንግሊዝ መንግሥት ብቻውን ለመጨረስ አይችልምና ሦስቱም መንግሥታት ከመከሩበት በኋላ ምላሹን እናስታውቅዎታለን ብለው መለሱ ።

ሁለተኛም ፡ የኢትዮጵያ መንግሥት ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ የሚያገናኝ የባሕር ወደብ ስለሌለው ብዙ ችግር ሆኖብናል ። ዕውቀትና ብልጥግና የሚገኘው አንዱ መንግሥት ከሌላው መንግሥታት ጋራ በባሕርም በምድርም እየተገናኘና እየተጋጠመ ንግዱ ሲሰፋ ነው ። የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ፊት አሳቡ ሁሉ የሥልጣኔ ሥራ እየሠራ ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ በጣም ለመቃረብ ነው ። አሁን ባለፈው ዓመት እንኳ ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር መግባታችን የሥልጣኔ ሥራ ለመሥራትና አገራችንን ለማልማት ማሰባችንን ያስረዳል ። ስለዚህ የእንግሊዝ መንግሥት አንድ የባሕር ወደብ ለኢትዮጵያ መንግሥት ርስት አድርጎ ቢሰጥ ለዘላለም የማይናወጥ ወዳጅነት ሆኖ ይኖራል ። ስለዚህ ከሱንዶን ከመነሣቴ በፊት የዚህን ቁርጥ ምላሽ ቢያስታውቁኝ ደስ ይለኛል አልጓቸው ።

ምስተር ማክዶናልድም ይህን ነገር ካሁን በቀር አልሰማሁትም ፡ ይኸውም በፓርላሜንት ተመክሮ ነገሩ ካልተቆረጠ እኔ ብቻዬን የምቆርጠው አይደለምና በቶሎ ምላሹን ልሰጥዎ አልችልም ። ለፓርላሜንቱ ግን በተመቸ ጊዜ አቅርቤ እንዲመክርበት አደርጋለሁ ብለው ተመለሱ ።

በዚሁም ቀን ማታ የካንተርበሪ ሊቀ ጳጳስ ጸጋዊ ራንደል ዳቢድሶን ለምሳ ጋብዘውን ነበርና ከአልቤርት ጌት በ፯ ሰዓት ወደ ላምቤት ፓላስ ሔደን ። እጅግ ያማረ ግብዣም ከተደረገልን በኋላም ሊቀ ጳጳሱ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ ።

«ልዑል ሆይ ፡

ለእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ዋና ስፍራ በሆነው በላምቤት ፓላስ ልዑልነት ምን በመቀበሌ ከፍ ያለ ደስታ ሆኖልኛል ። የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን እው

ራጆች ትልልቅ ወኪሎች የሆኑትን በየጊዜው እቀበላለሁ ። ነገር ግን በጥንታዊነት ቤተ ክርስቲያናቸው ከዓለም ክርስቲያኖች መካከል በፊተኛው ስፍራ የቆመችው ላምቤትን ጉብኝቶ አያውቅም ።

ልዑል ሆይ ፡ ቤተ ክርስቲያንም የሺጂጂ ዓመት ያህል ጥንታዊ ታሪክ አላት ። መጀመሪያም ከዚህ ወደሚቀድም ወደ ጌታችን ሐዋርያት ዘመን ይቃረብ ይሆናል ። ቤተ ክርስቲያንም ከአትናቴዎስና ከጌደኞቹ ዘመን የሚላመድ ታሪክ አላት ። ነገር ግን ልዑልነትም ከእንግዲህ ወዲህ የጥንት ወግ ብቻ የሚይዙ አይደሉምና ወደ ፊት በሕዝብም የክርስቲያንን ሥልጣኔ ማስፋትና የክርስቲያንን መጻሕፍት መዘርጋት ክብርም ነው ።

ከማተሚያ ቤትም የቀድሞ ዘመንና አዲስ የሃይማኖት መጽሐፍ ብቻ አይወጡም ። ነገር ግን እርስዎ ራስዎ የሥራው ተካፋይ ነዎ ። ልዑልነትም ያላተሟቸው የኢትዮጵያ መጻሕፍት የርስዎ መቅድም ያለበት ፣ የሊቁ የአፈ ወርቅና የመነኩሴው የማር ይስሐቅ መጻሕፍት ለሚመረምራቸው ሁሉ ጥቅሙ እጅግ ብዙ ነው ።

የዛሬ መንገድም ዋና አዲስ ከሆነ ከምዕራብ ዓለም ጋራ የሚያስተዋውቅም መሆኑ የማይጠረጠር ነው ። በመንፈሳዊ ነገርም ቢሆን ፡ በዓለም ነገርም ቢሆን መምጣትም ለሁላችን የዘለዓለም ደስታ ነው ። የሀገርም መንፈሳዊና ሥጋዊ ደንኑንም በእጅግ የተያዘ እንዲሆንና ለመልካም ሥራ መጣጣርም የሚቻል እርዳታ ሁሉ እንዲገባዎ እርግጥ ሆኖ ይሰማኛል ።

ከልብ ፍቅርና ከፍ ካለ ተስፋ ጋራ የመጡበት ጉዳይ ሁሉ እንዲከናወን ልዎ እንመኛለን» ብለው ጨረሱ ።

በሐምሌ ፮ ቀን የኦፊሴሉ ቀን ስለ ተጨረሰ ወደ በኪንግም ቤተ መንግሥት ሐደን ከግርማዊ ንጉሥና ከግርማዊት ንግሥት ተሰነባበትን ። በመሰነባበትም ጊዜ ግርማዊ ንጉሥ ጆርጅ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ ።

«ልዑልነትም የሁለቱን መንግሥቶች ወዳጅነት ለማጽናትና ለማስፋት ወደ እንግሊዝ አገር በመምጣትም በጣም ደስ ብሎኛል ። ስለዚህ ሎንዶንን ለማየትምና ከእኛ ጋር ለመገናኘትም ለዘለዓለም መታሰቢያ እንዲሆንም በመቅደላ ጦርነት ጊዜ የእንግሊዝ የጦር አለቃ ያመጣውን የዐፄ ቴዎድሮስን ዘውድ መልሰንልዎታል» አሉ ።

የዐፄ ቴዎድሮስ ዘውድ ተማርኮ ወደ እንግሊዝ አገር መምጣቱ ምንም የኢትዮጵያን ነፃነት የሚነካ ባይሆን እንኳ ፡ ይህ ዘውድ የኢትዮጵያ ንጉሥ ነገሥት ዘውድ ነበር እየተባለ በውጭ አገር መታየቱ ደስ አያሰኝም ነበርና አሁን ግርማዊ ንጉሥ ጆርጅ ይህ የዐፄ ቴዎድሮስ ዘውድ ወደ ኢትዮጵያ እንዲመለስ መፍቀዳቸው ትልቅ የወዳጅነት ምልክት መሆኑን ስለ ተረዳሁትና ትልቅ ደስታ ስለ ተሰማኝ ከጥልቅ ልቤ እውነተኛ ምስጋናዬን እቀረብ ሁላቸው ።

በሐምሌ ፲፩ ቀን የካምብሪጅን ዩኒቨርሲቲ ለመጉብኘት ከጧቱ በ፬ ሰዓት ከሎንዶን ተነሣን ። የዩኒቨርሲቲው ዋና አለቃ ወደ ሎንዶን ሳንመጣ ገና ሮማ ሳለን ዩኒቨርሲቲውን ለመጉብኘት ፈቃዳችን እንዲሆን በጽሕፈት ጠይቅን ነበር ። ሎንዶንም ከደረሰን በኋላ አሳቡን በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር በኩል ስለ አስታወቀን ፈቃዱን ለመፈጸም ሐደን ።

የዩኒቨርሲቲውም ፕሮፌሰሮች ሁሉ በክብር ከተቀበሉን በኋላ የዩኒቨርሲቲው ዋና አለቃ ቀርበው «ልዑል ሆይ ፣ ሀገርዎን ኢትዮጵያን በጥበብና በዕውቀት ለመምራት መጀመርዎንና መትጋትዎን ሰምተናልና ዶክቶር እፍ ሎው የሚያሰኘውን የክብር ማዕርግ ሰጥተንዎታል» ብለው ለዚህ የሚገባውን ልብስ ሰጡኝ ።

ወዲያውም ትልቅ የምሳ ግብዣ አድርገውልን ነበርና ፡ በግብዣው ላይ ዋናው የዩኒቨርሲቲው አለቃ ዶክቶር ኤ ሲ ፒየርስ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ ።

«ልዑል ሆይ ፡

ባለቅኔው ሆሜር ፡ የኢትዮጵያ ሰዎች ነውር የሌለባቸው ናቸው ብሏል ። ሄርዶቲስም የኢትዮጵያ ሰዎች ፈጽሞ የወይን ጠጅ አይጠጡምና ዕድሜያቸው ረጅም ነው ብሏል ።

የኢትዮጵያ ሰዎች ለካምባይስስና ለፋርስ ንጉሥ ግብር አንገብርም ማለታቸው እርግጥ ነው ። ከዚያም በኋላ ሀገራቸውን በኃይል ለመውሰድ የመጣውን ሁሉ እያሸነፉ መለሱት ።

የሳባ ንግሥት የሰሎሞንን ዝና ሰምታ ፣ ሽቱና ወርቅ ፡ አልማዝ ይዛ ሰሎሞንን በእንቅጭል ለመፈተን በግመል እንደ መጣች የማያውቅ ማነው ። የነገሥታትስ ሁሉ እናት ትሆን ዘንድ ወደ ሀገርዋ እንደ ተመለሰች የማያውቅ ማነው ። ምንስ ዘመኑ ቢበዛ ከዳዊት ዘር መሆናቸውን የማያስብ ማን ነበረ ። የንግሥት ሀንደኬ ወገንስ መሆናቸውን የማያውቅ ማን ነበረ ። ይህ ሁሉ ክርስቲያንነታቸውን በሙሉ ኢትዮጵያ እንደ መሠረቱ ፣ የቀድሞ እምነት የብዙ ዘመን ታሪክ እንዳላቸው ያስረዳል ።

የኢትዮጵያን መጻሕፍትና የሕግ መጻሕፍቶቻቸውን ባለፈው ዓመታት በካምብሪጅ ዩኒቨርሲቲ በክርስቶስ ኮሌጅ የተማረ አንድ ሰው ለእንግሊዞች ገለጠው ።

አሁንም ዛሬ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኩንን በመካከላችን አሉ ። እርሳቸውም የቀድሞ አባቶቻቸውን መንገድ ተከትለው ከምሥራቃውያንና ከግብጻውያን ይልቅ ዕውቀት ያላቸው ናቸው ።

የቀድሞውንም የዛሬውንም ዕውቀት ይመረምራሉ። የቀድሞውን የክርስቲያን ትምህርት ሁሉ መርምረዋል። አዲሱንም ዕውቀት ለማግኘት ይጥራሉ። ከኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሾች በመጀመሪያ ወደ አይሮፕላን ላይ የወጡ ልዑል ተፈሪ መኩንን ናቸው።

ደግሞ የዮሐንስ አፈ ወርቅንና የማር ይስሐቅን መጻሕፍት ከግእዝ ወደ አማርኛ ቋንቋ አስተርጉመው በገዛ ማተሚያቸው አሳትመዋል። እነዚህም መጻሕፍቶች በካምብሪጅ ዩኒቨርሲቲ መጻሕፍት ቤት ይገኛሉ። ከዚህም በቀር ለኢትዮጵያ ልጆች የትምህርት ቤት ሠርተዋል።

ስለዚህ ትልቁን የኢትዮጵያን መንግሥት አልጋ ወራሽና እንደራሴ ከጥንት ነገሥታት ዘር የመጡትን የኢትዮጵያ ተስፋ ልዑል ተፈሪ መኩንንን፡ ከዚህ ላላችሁት ለሁላችሁም እናስተዋውቃችኋለን» ብለው ጨረሱ።

እኛም ዋናው የዩኒቨርሲቲው አለቃ ለተናገሩት ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል መለስን።

«ለልዩ ልዩ ሕዝብ የዕውቀትና የጥበብ ምንጭ የሚመነጭበትን የካምብሪጅን ዩኒቨርሲቲ በማየቱ እጅግ ደስ ብሎኛል። እናንተም በታላቅ ደስታና በልብ ፍቅር ስለ ተቀበላችሁኝ አመሰግናችኋለሁ። ይልቁንም ደግሞ የኢትዮጵያ ነፃነትና የሕዝቡ ክርስቲያንነት ከብዙ ዘመናት አስቀድሞ መሆኑን አስረድታችሁ ታሪኩን በመናገራችሁ ደስታዬ ከልክ ያለፈ ሆነ።

የኢትዮጵያ መንግሥት በጣም ቀደምትነት እንዳለውና ከተመሠረተም ረጅም ዘመን እንደ ሆነ የማያውቁ ምናልባት አንዳንድ ሰዎች ይኖራሉ። ነገር ግን የኢትዮጵያን ታሪክን በጣም ቢመለከቱ፤ ከዮናናውያን፡ ከሮማውያንም አስቀድሞ ጸንታ የኖረች መንግሥት መሆኗን ለመረዳት ይችላሉ ነበር። በዳዊትና በሰሎሞን ዘመን እንኳ በጣም የታወቀች መንግሥት ነበረች።

ኢትዮጵያ ባለፈው ዓመት ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር ስለ ገባች ከአውሮጳ መንግሥታት ጋራ በጣም ለመቃረብ የተመቸ ሆነላት። ደግሞ የኢትዮጵያ ልጆች በአውሮጳና በሌሎችም አገሮች ለትምህርት ስለሰደድናቸው እነርሱም ለትምህርታቸው በጣም ስለ ተጉ ከጥቂት ዓመታት በኋላ የዩኒቨርሲቲ ትምህርት ለመማር ወደ ካምብሪጅ እንዲመጡና እንዲማሩ፡ ተምረውም ሲመለሱ መንግሥታቸውን እንዲያገለግሉ ተስፋ አደርጋለሁ። በማለት ከጨረሱ በኋላ ተሰነባብተን ወደ ሎንዶን ተመለስን።

በሎንዶን ከተማ ያየሁት ሁሉ በጣም የሚያስደንቅ ነው። ይልቁንም በልቤ ውስጥ ተቀርጸው ለዘላለም መታሰቢያ ሆነው የሚኖሩት ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ናቸው። የበኪንግም ቤተ መንግሥት፡ ታወር - አፍ - ሎንዶን፡ የቅዱስ ቶማስ ሆስፒታል፡ የፓርላሜንት ቤት፡ ዙዎሎጂካል ጋርድን የሚ

ባለው ልዩ ልዩ አራዊት የሚታዩበት፣ ሐይኮርት የሚባለው የፍርድ ቤት፡ የቅዱስ ጳውሎስ ካቴድራል (ቤተ ክርስቲያን)፣ የዌምብሊ ኤግዚቢሽን፣ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ቤት፣ የካንተርበሪ ሊቀ ጳጳስ መኖሪያ ቤት ላምቡት ፓላስ የሚባለው፣ የእንግሊዝና የውጭ አገሮች የቅዱስ መጽሐፍ ማኅበር ቤት፣ የእንግላንድ ባንክ፡ የዊንድሶር ቤተ መንግሥት ነው።

ደግሞ በፖለቲካ ሳይሆን በተፈጥሮና በልማድ የሆነው የሕዝቡ ደግነት በጣም ሲያስደንቀኝ ይኖራል። ከዚህም በኋላ በሐምሌ ፲፬ ቀን ከሎንዶን ወደ ፓሪስ ተመለስን።

ቀጥሎም አውሮጳ ድረስ መጥቼ የዓለም ሰላም የተመሠረተበትን፣ የዓለም መንግሥታት ማኅበር የቆመበትንና እኛም ማኅበረተኛ የሆንንበትን ጄኔቭን ሳላይ ወደ ሀገሪ አልመለስም በማለት፣ በሐምሌ ፳፩ ከፓሪስ ወደ ጄኔቭ ሐድሁ። ነገር ግን ወራቱ የዕረፍት ጊዜ ስለ ነበረ፣ ዋናው ጸሐፊ አልነበሩምና ለጊዜው በዚያው የተገኙት ጸሐፊዎች በደስታ ተቀብለው የጽሕፈት ቤቱን ሁሉ በየክፍሉ አላዩን። ከዚያም የሰዊስን ዋና ከተማ ቤርንን አይተን ወደ ፓሪስ ተመለስን።

ደግሞ በአፊሪካም ሳይሆን በግል የጀርመንን ከተማ ቤርሊንን ለማየት ፍጹም ፈቃዴ ሆኖ ሳለ፣ ወደ ሀገሪ የምመለስበት ጊዜው በመቃረብ ቤርሊንን ለማየት ባለመቻሌ እያዘንሁ፣ ከኔ ጋራ ከነበሩት መኳንንቶች ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴና ግሀሌ ፀዳሉ፣ ተስፋዬ ተገኝ የወዳጅነት ደብዳቤ ይዘው ወደ ቤርሊን ሐድሁ ከፕሬዚዳንት ኮማንዳሽን ሂንደንቡርግ ጋራ ተገናኝተው እንዲመለሱ አደረግሁ።

ከፍራንኮ ኢትዮጵያ የምድር ባቡር ኩምፓኒያ ጋራ በውሉ ባንዳንድ ስፍራ በየጊዜው የሚያከራክር ነገር ነበረበትና በወዳጅነት ተነጋግረን ያለችግር በ፶ ክፍሎች ተስማምተን ከኩምፓኒያው ፕሬዚዳንት ከሙሴ ማክሲም ገርተን ጋራ በመፈራረማችን በጣም ደስ አለን።

ደግሞ በጅቡቲ በኩል ነፃ የሆነ አንድ ክፍል የባሕር ወደብ ለማግኘት ወደ ፓሪስ በገባንበት ወራት ለውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ ለሙሴ ፕዋንካሬ አመልክተን ሳለን የፕሬዚዳንትና የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ ሹም ሽር በድንገት ስለ ተደረገ፣ ምላሹን በሌላ ጊዜ እናስታውቃችኋለን የሚል ተስፋ ሰጥተውን ነበርና አሁን ወደ ሀገራችን መመለሳችን ስለ ሆነ፣ ምላሹን እንዲያስታውቁን ብንጠይቅ ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ከዚህ ቀጥሎ ያለው ደብዳቤ ተጻፈልን።

ለኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መከራንን ።

«ልዑል ሆይ ፡

ልዑልነትዎ ፈቃዱ ሆኖ ለሀገርዎ ንግድ የሚሆን የባሕር ወደብ በር ስለ ጠየቁ ፣ ይህንኑም የጠየቁትን በር ለኢትዮጵያ መንግሥት ለመስጠት የፈረ ንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት ጽኑ በሆነ ምኞት ነገሩን መርምሮ ለመጨረ ስና የሁለቱ አገሮች መንግሥቶች የሚስማሙበትን ቃል ከዚህ ሳይሔዱ አስቀድሞ ለልዑልነትዎ መስጠት ደስ ባለኝ ነበር ።

ነገር ግን የአማካሪዎቹ ፕሬዚዳን ከሔዱበት አገር ቶሎ ሳይመለሱ በመቅረታቸው ፣ ይኸው የሚደረገው ስምምነት ትልቅ ነገር ስለ ሆነ ፣ መላው የፈረንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት በግድ በነገሩ ሊመክርበት የሚያ ስፈልግ ነው ። ስለዚህም ስምምነቱ ሳይጻፍ እስካሁን ቆየ ። ከብዙ ዘመን ጀምሮ የፈረንሳይ መንግሥት በታሪክ ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋራ ባንድ ነት የሚያስተሳስረው የወዳጅነት ማሰሪያ እንደገና ደግሞ የሁለቱን መንግ ሥታት ፍቅር ጽኑ ለማድረግ የጠየቁት ነገር እንደገና መነሣቱ አይቀርም ። ይኸውም እንደገና በፍጥነት ተነሥቶ ጽኑ በሆነ ምኞት ስምምነቱ ተጽፎ ያልቃል ብዬ ለልዑልነትዎ አደላድዬ በማክበር አስታውቃለሁ ።

እነዚህ የሚዋደዱና ጉረቤቶች የሆኑ ሁለቱ መንግሥቶች በመካከላ ቸው እንዲኖር በሚያስቡት ጥቅም ነገር ላይ ሁሉ በፍጥነት ስምምነቱን ለመጨረስ ጊዜው እስካሁን ሳይመች ቀረ ። ነገር ግን ወደ ፊት ያለ ጥርጥር በሚደረገው ስምምነት ልዑልነትዎ ወደ ፈረንሳይ አገር መጥተው ስለ ሰነ በቱ ከልብ ጥልቅ የሆነ ፍቅር በሕዝቡ ልብ ማኖርዎን የሚመሰክር ብዙ መታሰቢያ ሆኖ ያገኙታል ። የሁለቱም መንግሥታት የፍቅርና የጥቅም መታሰቢያ እንደ ገና እየለማ እንዲሔድ የሚያስፈልገውን ለማድረግ እንዳ ችም ነገር አይዘነጋም ።

የፈረንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት ለኢትዮጵያ ንግሥተ ነገሥታት ግር ማዊት ዘውዲቱ የሚያስብላቸውን መልካም ምኞትና ተድላ ፣ የሕዝባቸው ንም ልማት እንዲያስታውቁልን ልዑልነትዎን እለምንዎታለሁ ።

(ፈርማ) ረኒ ረኑል ፡

ይህንንም ደብዳቤ ባነበብን ጊዜ የስምምነቱ አሳብ ምንም ለጊዜው ባይጻፍ እንኳ ፣ የደብዳቤው ቃል ወደ ፊት በቶሎ እንዲፈጸም ተስፋ የሚ ሰጥ በመሆኑ ደስ አለን ። ወደ ሀገራችንም የምንመለስበት ጊዜው እንደ ተቃ ረበ ስለ ተረዳነው ፣ የዳግማዊ ምኒልክ ኒሻን የተባለ አዲስ ኒሻንና ደግሞ የዳግማዊ ምኒልክ ሐውልት እንዲሠራና ወደ አዲስ አበባ እንዲላክ ፣ በንግ ሥት ዘውዲቱና በእኛም መልክ አዲስ ቴምብር እንዲታተም ፣ ለሚኒስቴሮ ችም ክፍል የሚያስፈልጉት መጻሕፍት እንዲገዙ ትእዛዝ አደረግን ።

ምዕራፍ ፳

ከፓሪስ ወደ ግሪክ ከተማ ወደ አቴና ።

ከአዲሱ የፈረንሳይ ሬፐብሊክ ፕሬዚዳን ከክቡር ሙሴ ዱሚርግ ጋራ ገና አልተዋወቅንም ነበርና በቀጠሮ ሻቶ ደ ራምቡዬ በሚባለው ቤተ መንግሥት ተገናኝተን ከተዋወቅን በኋላ ፤ ወዲያው ተሰነባብተን በነሐሴ ፯ ቀን ለአቴና መንገዳችን ወደ ማርሴይ ተጓዘን ። እስከ ማርሴይም የሚሸኙን የፈረንሳይ ባለሥልጣናችን የቀድሞ ወዳጃችን ሙሴ ላጋርድ ከእኛው ጋራ ነበሩ ።

ከማርሴይም በነሐሴ ፱ አምቧዝ በሚባል አነስተኛ መርከብ ተሳፈርን ። ባራተኛውም ቀን ፒሬ ከሚባለው ከግሪክ የባሕር ወደብ ከተማ ስንደርስ ፤ በአየር አይሮፕላኖች እያንገባበቡ ፤ በባሕርም የጦር መርከቦች መድፍ እየተኩሱ በታላቅ ክብር ተቀበሉን ። ከዚያም አልፈን ፋሌሮን ከሚባለው ከተማ ስንደርስ የግሪክ መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር ክቡር ሙሴ ሶፋሊስ ከሚኒስትሮችና ከጦር አለቆች ጋራ ሆነው ተቀበሉን ። ከዚያም በባቡር ሆነን ወደ አቴና ተጓዘን ። በባቡር መቋሚያም የሬፐብሊክ መንግሥት ፕሬዚዳን ክቡር አድሚራል ኮንቶሪዮቲስ ካገሩ መኳንንቶችና ከውጭ አገር ዲፕሎማቲኮች ጋራ ሆነው ተቀበሉን ። ወዲያውም በአቴና ወደ አለው ወደ ዋናው ቤተ ክርስቲያን ገብተን ሊቀ ጳጳሳቱ ክሪሶስቶምስ ጸሎተ ቡራኬ ካደረጉ በኋላ ለማረፊያ ወደ ተዘጋጀው ወደ ቤተ መንግሥቱ ገባን ።

በራትም ግብግብ ላይ ፕሬዚዳን አድሚራል ኮንቶሪዮቲስ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ከቀድሞ ጀምሮ ጸንቶ የቆየውን ወዳጅነት ፡ የሁለቱ መንግሥታት ሕዝብ ታሪካቸው የተቃረበ መሆኑን እያስረዱ ተናገሩ ።

እኛም ከቀድሞ ጀምሮ አቴና የጥበብና የዕውቀት ምንጭ መሆኗን ፤ የሕዝቡንም ደግነት በታሪካችን ማግኘታችንንና ማንበባችንን ፤ ወደፊትም በኢትዮጵያ ለሚኖሩት ግሪኮች ሁሉ እርዳታ ለማድረግ መፍቀዳችንን እየገለጥን ነገርናቸው ።

በማግስቱም አክሮፖሊስ የሚባለውን የቀድሞ ዘመን የአማልክት የጣዖታት ቤተ መቅደስ ሕንፃ አየን ። ከዚያም ስንመለስ እካዳሚውንና ልዩ ልዩ ሙዚዩውም አየን ።

በነሐሴ ፲፫ እስታዲውም በሚባል ስፍራ ልዩ ልዩ የሆነ የጅምናስቲክ ጨዋታና የወታደር ስልፍ በያይነቱ አሳዩን ። ወደ ማታም ዋናውን የአቴናን ዩኒቨርሲቲ ለማየት ሐደን ነበርና የዩኒቨርሲቲው አለቃ ሙሴ ዲሜትሪ ፓፓፕሌያስ ከፍ ባለ ስፍራ ቆሞ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገረ ።

«ልዑል ሆይ ፡

የአቴና ዩኒቨርሲቲ በመካከሉ የግሪክ አገር ነፍስ የሚገለጥበት ነው ። ሲወርድ ሲዋረድ ከመጣ ታሪክ በተመሠረተ ፍቅርና በማይለያይ ማሰሪያ ከግሪክ አገር ጋራ የተሳሰረውን የሕዝብ እንደራሴ ዛሬ ማታ በመቀበላችን ደስ ብሎናል ።

አንድ ሺህ ስድስት መቶ ዓመት የሆናቸውን እነዚህን መታሰቢያዎች የልዑልነትም በእኛ መካከል መገኘት ሊያጠብቃቸውና ሊያድሳቸው ይችላል ።

ሁለት ግሪኮች ፍሬምናጦስና ኤዲስዮስ የነጋዴው የሚሮፒዮስ ልጆች በኢትዮጵያ የባሕር ጠረፍ ተማርከው ወደ አገሩ ውስጥ ገቡ ። የሃይማኖትም ሐዋርያ በመሆን ላገሩ ሰው በማስተማር የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን መሠረቱ ።

ልዑል ሆይ ፡ ሁለቱን አገሮች የሚያስተላስር ፍቅር በዚያን ጊዜ ተጀመረ ። በ፫፻፳፮ ዓ. ም. የክርስቲያኒቱ የግሪክ አገር ትልቁ ጳጳስ አትናቴዎስ እስክንድርያ ላይ በታላቅ ክብር የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መሥራች ብሎ ለፍሬምናጦስ ስም ሰጠው ። ደግሞ የዚህ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ አድርጎ ቀባው ።

ደግሞ በልዩ አደራረግ ሂሊዮዶር ዲ. ኤሚሳ በጻፈው ሮማን በሚባለው መጽሐፍ እነዚህን የታሪክ መታሰቢያዎች ያነሣል ። በዚሁም መጽሐፉ የኢ.

ትዮጵያን ንጉሥ ልጅ ቆንጆዪቱንና መልካሚቱን ያነጣል ።

ለሆሜርና ለሄሮዶቶስ በታሪኩ ስለ እርሱ ለሚናገረው ለስትራቦን በጀ ምግራፊያው በብዙ ለሚያስብላቸው ኢትዮጵያውያን በጣም የታወቁ ነበሩ። በነዚህም ሲወርዱ ሲዋረዱ በመጡት ታሪኮች ምክንያት ያዲሲቱ ኢትዮጵያ ነገሥታት ሁል ጊዜ ከግሪክ አገር ጋራ የእውነተኛ ፍቅር መገናኛ አኑረዋል። ከሁሉም ይልቅ ዐፄ ዮሐንስና ዓፄ ምኒልክ ከግሪክ መንግሥት ጋራ በሚጻጻፉት ደብዳቤዎች ለሀገራችን እርግጠኛ ፍቅር ያለበት ቃል ተናግረዋል ።

ልዑል ሆይ ፡ ባገርዎ ውስጥ የሚኖሩት ወንድሞቻችን ጥልቅ በሆነ ምስጋና በሕዝብዎ ዘንድ ያገኙትን መልካም አቀባበልና ፍቅር ዘወትር ይነግሩናል ። ይኸውም እንደ ወንድማማች ለመሆን እስተፈቀድላቸው ድረስ ነው ። የዚህን ሕዝብ እንደራሴ ዛሬ በእኛ ዘንድ እንግዳ ሆነው በመቀበላችን እጅግ ደስ ብሎናል ።

የግሪክ ጸሐፊዎች የመንገዳቸውን አኳኋን የጻፉና መጽሐፋቸውም ጥቅም ሆኖ የሚነበብላቸው የኢትዮጵያን የፍጥረትን ከፍ ያለ ማግኘት አጥብቀው አስረድተዋል ። የነፋሱንና የዛፉን የቅጠሉንም ልዩነት የፀሐዩን ማግኘት በብርሃኑም የሀገሩን ማግኘት የሚገልጠውን ጽፈዋል ።

ልዑል ሆይ ፡ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ግሪኮች ለሀገርዎ የሚሆነውን ሁሉ እንደ ራሳቸው ጥቅም ያዩታል ። ምክንያትም ባገኙ ቁጥር በኢትዮጵያ ነገሥታትና በሕዝቡም ላይ ያላቸውን የፍቅር አሳብ ይመሰክራሉ ።

ይህም አሳብ እናንተ ለእኛ ባላችሁ ወዳጅነት ብቻ የተነሣ አይደለም ። ባለፈው ታሪካችንና በጠባያችን እየተገፋፋን የአእምሮን ከፍታና ወደ ጀግንነት የሚያደርሰውን የነፃነት ፍቅር ሁሉ በማክበራችንም ነው ። ስለዚህ ታሪካችን ባደረገልን ትምህርት በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ ያለውን ፍቅራችንን ማጠንከራችን ምንም እንግዳ ነገር አይደለም ።

ከሌላው አፍሪቃ አገር ሁሉ በሚለዩዋት ከፍጥረት በተሰጧት ተራሮችዎ የተነሣ ኢትዮጵያ ሁለጊዜ ነፃነቷን ጠብቃ መኖርዋን እናውቃለን ። በጨዋታና በአረመኔ ፡ በደረቅ በረሃ መካከል ኢትዮጵያ ከአንድ ሺ ዘመን ይበልጥ የክርስቲያንነት ጥግሆኖች ለማለት የተገባ ነው ። ሆሜር ኢትዮጵያውያን ከሌሎች ይበልጣሉ ይላቸው ነበር ። ዲዮዶርም ደግነታቸውን ይናገራል ። ለነፃነታቸውም መዋጋታቸውን ያደንቃል ።

በታላቁ እስክንድርና በወራሾቻቸው ዘመን የግሪኮች ሥልጣኔ በኢትዮጵያ ገብቶ አዲስ የሥልጣኔ መንገድ ከፍቶ ነበር ። ማለፉንም የሚያስረዳ ማስታወሻ (ያገር ካርታ) ጻፈ ። በጥሊሞሶችና የቢዛንቲን ንጉሦች መሠረቱን ለማቆምና ግዛቱን እስከ ኤርትራ (ቀይ ባሕር) ለማስፋት የኢትዮጵያን ሕዝብ ይመኙ ነበር ። ቢዛንቲክ ከፋርሶች ጋራ ሲዋጋ የኢትዮጵያውያንን

ኃይል አጋፈጠላቸው ። የልዑልነትም አገር በሜዲቴራኒና በሀንድ ያሉት የሠለጠኑት ሕዝብ መንገድና መገናኛ ሆኖ ነበር ። ግሪኮች በዚያ ዘመን በኢትዮጵያ በጣም የሚከበሩ ስለ ነበሩ የኢትዮጵያ ነገሥታት የግሪክ ቋንቋ ያውቁ ነበረ ተብሎ ተጽፏል ።

የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ታሪክ የመረመሩ ሰዎች ባራተኛው መቶ ዓመት ይኸው ቤተ ክርስቲያን ፣ በሃይማኖት ጸንቶ የክርስቲያን ሃይማኖት በአፍሪቃ ባሉት በሩቅ አገሮች ሁሉ እንዲሰፋ የሚያስፈልገውን ሁሉ ያደርግ ነበር ። ነገር ግን የእስላም መንግሥትና በየቀኑም እየበዛ መሔዱ በሰይፍ ኃይል በአፍሪቃ ሰሜን ያሉትን አገሮች ድል እያደረገ ፣ የኢትዮጵያን ሕዝብ ኃይል በብዙ አደከመው ። በኋላ ግን ከፍጥረታቸው ባገኙት ጀግንነት ተከላክለው የእስላምን ኃይል አሸነፉ ። እስላሞችም አቃጥለውት በነበረው ስፍራ ላይ እንደገና የአክሱምን ቤተ ክርስቲያን ሠሩ ። የዚህም ቤተ ክርስቲያን እንደገና መሠራቱ ለኢትዮጵያ ትልቅ ዕጣና መታደል ነው ለማለት ይቻላል ።

በነገሥታቱና በገዥዎቹም ብልህነት ካለፈው መቶ ዓመት ጀምሮ ፣ ይህ አገር እንደገና የመታደስን መንገድ ያዘ ። ይኸውም የመታደስ መንገድ ይህን የተወደደና ጀግና ሕዝብ በትክክልነት ወደ ሕዝብ አንድነት የሚመራው ነው ።

የአቴና ዩኒቨርሲቲ በዚህ የግሪክ ሕዝብ አለቆች በተሰበሰቡበት ለጀግናው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ገዥ ፡ ለመኩንን ልጅ ሰላም ይላል ። የግሪክ ሕዝብ ለሕዝብም ልማት የሚመኘውን ምኞትና በሁለቱ ሕዝቦች መካከል ያለውን የፍቅር ማስሪያ እያጠበቀ ለመሔድ ቁርጥ አሳብ ማድረጉን እንዲቀበሉት ይለምናል ብሎ ጨረሰ ።

ይህንንም ከጥንታዊ ታሪክ የተለቀመ የወዳጅነት ቃል በመስማታችን ደስ ስላለን ከጥልቅ ልባችን የሆነ የምስጋና ቃል ተናግረን ወደ ቤተ መንግሥቱ ተመለስን ።

በማግስቱም ከሊቀ ጳጳሱ ከአባ ክሪስቶሞስና ከሌሎችም ታሪኩን በጣም ከሚያውቁ ሊቃውንቶች ጋራ ሆነን ቅዱስ ጳውሎስ የአቴናን ሰዎች ያስተማረበትን አርዩስፋንስ የሚባለውን ለማየት ሔድን ። ስፍራውም በአክሮፖሊስ አጠገብ ነው ። ሊቀ ጳጳሱም የዚህን ስፍራ ታሪክ ከግብረ ሐዋርያት እየጠቀሱ በብዙ ተናገሩ ።

አቴና የጥበብና የዕውቀት ምንጭ መሆኗን በታሪክ ስናነበው ቆይተን ነበርና እሁን በዓይኖችን በማየታችን ደስ አለን ።

በአቴናም ካየነው ሁሉ ዋና መታሰቢያ አድርገን በልባችን የያዘነው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

የአክሮፖሊስ የአማልክት የጣዖታት ሕንፃ ፣ አርዮስፋንስ ፣ አካዳሚና የልዩ ልዩ አንቲካ ቤት ፣ የመጻሕፍት ቤት ፣ የኒቮርሲቲው ፣ በእስታዲዎ የተደረገው የጅምናስቲክ ጭቀታና የወታደር ሰልፍ ፣ በአክሮፖሊስ ፍራሽ ውስጥ የታየው የሄሮዲስ አንቲኮስ ትያትር ፣ በፋሌሮን ባሕር ዳር የተደረገው ወደ አየር የተወረወረው የአርትሬሴል ተኩስ የኢትዮጵያን ሰንደቅ ዓላማ እየመሰለ በአየሩ ላይ የተዘረጋው ነው ።

በግዳር በሽታ ጊዜ ዜና ደጃዝማች ጎሳል ሥላሴ አባይዘ። አግዳሪ ከልካላ ፣ በጅምናስቲክ ፣ ፊታውራሪ ላንጅዩይጫ ፣

ምዕራፍ ፳፩

ከአቴና ወደ አገራችን ወደ ኢትዮጵያ መመለስ ።

ስለ ኢየሩሳሌም ገዳማችን ቦታ ነገር በእኛና በሃይማኖት አባቶቻችን በግብ ጸውያን መካከል የተነሣው ነገር ፣ በወዳጅነት እንዲፈጸም የብዙ ዘመን አሳ ባችን ስለ ሆነ ኢየሩሳሌም በደረሰንበት ወራት በጽሕፈት አድርገን ለሊቀ ጳጳሱ ብናስታውቃቸው በነገሩ እናስብበታለን የሚል ምላሽ ሰጥተውን ነበርና ምናልባት በነገሩ አስበውበት ቆይተው እንደሆነ የነገሩን ፍጻሜ ለመስማትና ለማወቅ ከአቴና ወደ ካይሮ ሔድን ። ከፓትረያርኩ ከአቡነ ቄርሎስ ጋራ ተገናኝተን የዚሁኑ የገዳማችንን ነገር ለመነጋገር ስለ አሰብን በነሐሴ ፲፭ ቀን ከአቴና ተነሥተን እስፒሪያ በሚባል መርከብ ወደ እስክንድርያ ተጓዝን ።

ከእስክንድርያም ወደ ካይሮ ወጥተን ከፓትረያርኩ ከአቡነ ቄርሎስ ጋራ ከተገናኘን በኋላ የኢየሩሳሌም ገዳማችን ነገር በማጎበሩ አማካሪዎች ተመክሮ ገና አለመጠራሰን ስለ ነገሩን ትልቅ ጎዘን ሆነብን ። ነገር ግን ወደ ሀገራችን የምንመለስበት ጊዜ በጣም ቀርቦ ነበርና የነገሩን ፍጻሜ ሰምቶ የሚያመጣልን እንደ ሰው ትተን ለመሔድ ማሰባችንን ለፓትረያርኩ አስታውቀን ከተሰነባበትን በኋላ ወደ ስዊዝ ተጓዝን ። ከስዊዝም በነሐሴ ፳፩ ቀን ሸለ በሚባል በሚሳጀሪ ኩምፓኒያ መርከብ ተሳፍረን በጳጅ ነሐሴ ጅቡቲ ደረሰን ።

በጅቡቲም ከግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ እኛን ለመቀበል ተልከው

የመጡት አሁን ራስ የተባለው ደጃዝማች ጌታቸውና ደጃዝማች የተባለው ቀኛዝማች ዓምዴ ፡ በጅርንድ ሣህለ ድንግል ወደ መርከቡ ውስጥ ገብተው ከተገናኙን በኋላ የግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱን ደብዳቤ አስረከቡን ። ቃሉም ቀጥሎ ያለው ነው ።

ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ
ሥይምተ እግዚአብሔር ዘውዲቱ
ንግሥተ ነገሥታት ዘኢትዮጵያ ፤

ይድረስ ከልጄ ከልዑል ተፈሪ መኩንን ፡ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ። እንደምን ስንብተሃል እኔ እግዚአብሔር ይመስገን ደገና ነኝ ።

ስለ ሀገራችን ነፃነትና መታፈር ስለ ክብርዋም ስትል ፡ በማታውቀውና ሙቀት በሆነ አገር በመድከምህ ሳዝን ነበርና አሁን በደገና በመመለስህ ብዙ ደስ አለኝ ። ካሰብነው አገር ሁሉ ደርሰህ ርስትህ ወደምትሆን ወደ ኢትዮጵያ በሕይወት ስለ መመለስህ ፡ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይገባዋል ። ይልቁንም ይህ ያሁን የአውሮጳ ጉዞ መጀመሪያ ነገር ስለ ሆነ እጅግ ተጨንቀን ነበርና አሁን በደገና ተመልሰህ በመምጣትህ መላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ደስ ሊለው የተገባ ነው ። አሁንም እንደዚሁ በሰላም መጥተህ በዓይነ ሥጋ ለመተያየት ያብቃን ። የሚቀበሉህም ደጃዝማች ጌታቸውና በጅርንድ ሣህለ ድንግልን ፡ ቀኛዝማች ዓምዴን ልክናቸው መጥተዋል ።

ነሐሴ ፲፱ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. አዲስ አበባ ከተማ ተጻፈ ።

ከጅቡቲ በነሐሴ ፳፮ ተነሥተን ድሬዳዋ ላይ አንድ ቀን ውሎ አድርገን በጳጉ አዲስ አበባ ገባን ።

በባቡር መቋሚያ የውጭ አገር ዲፕሎማቲኮች በሙሉ ፡ ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ ከሊቃውንቱ ጋራ ፡ ሚኒስትሮችና የጦር አለቆችም የከተማውም ሕዝብ ስፍራ ጠቦት ሲጠባበቅ ነበርና መድረሳችንን የሚያመለክት መድፍ እየተተኩሰ በደስታ ተቀበሉን ።

ወደ ቤተ መንግሥትም በገባን ጊዜ ለግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ የናፍቆትና የማክበር ሰላምታ ካቀረብን በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገርን ።

ግርማዊት ንግሥት ሆይ ፡

የኢትዮጵያን ታሪክ ብንመረምር ፡ ከብዙ መንግሥታት ቀደምትነት እንዳላት ፡ በጥበብና በዕውቀትም የከበረች እንደ ነበረች ፡ ታላላቆች ታሪክ

ጸሐፊዎች በጸፉት መጽሐፍ ውስጥ የተጻፈው በጣም ያስረዳናል ።

ንግሥተ ሳባም የሰሎሞንን ጥበብ ለመስማት ወደ ኢየሩሳሌም በወረደች ጊዜ ለሰሎሞን ልዩ ልዩ የሆነ ገጸ በረከት ወስዳ እንደ ሰጠችው ክብረ ነገሥታችን ይመስከራል ። ይህም የኢትዮጵያን ቀደምትነትና ጥበቧንም ያስረዳናል ።

ደግሞ አባቶቻችን የኢትዮጵያ ነገሥታት ባሕርን ተሻግረው ፡ የመን የሚባለውን የዐረብ አገር ይገዙ እንደ ነበሩ ፡ በታሪክ ተጽፏልና ይህም ኃይለኛ መንግሥት እንደ ነበረች ያስረዳል ።

ነገር ግን በፈታም በኋላም ከሚኖሩ አረማውያን ጋራ በየጊዜው ጦርነት ስለ ተነሣባት ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ በጣም ለመቃረብ የተመቸ ጊዜ ሳታገኝ ቆየች ።

ግርማዊ አባትዎ ትልቁ ዳግማዊ ምኒልክ ዙፋናቸውን ከሚደግፉ ኃያላን ጋራ የጠፋውን አገር ሁሉ እንደ ገና አቅንተው እንደ ጥንቱ ኢትዮጵያን ሰፊ አደረጉት ። ከውጭ አገርም መንግሥታት ጋራ ለመቃረብ የሚቻለውን ሁሉ አደረጉ ።

ለዚሁም ሥራ በመጀመሪያ ወንድማቸውና አገልጋያቸው የሚሆኑ አባቱን ልዑል ራስ መኩንንን በመምረጣቸው በሁለቱም መካከል ትልቅ መተማመን እንደ ነበረ ያስረዳናል ።

አሁንም ግርማዊት ንግሥት የኢትዮጵያን ነፃነት ለዓለም ሁሉ ለመግለጽ ሲሉ ፤ እኔ ልጅዎ ወደ አውሮጳ ሔጄ ከነገሥታቱ ጋራ እንድንገናኝና እንድንቃረብ ፈቃድ በማድረግም ዓለም ሁሉ ተደንቋል ። በዚሁም ምክንያት ኢትዮጵያ እንደ ከበረች የግርማዊትነትም ስም እንደ ተመሰገነ ወሬውን ሳይሰሙት አይቀሩም ።

ከእንግዲህ ወዲህ ኢትዮጵያ ልጆቿን በማስተማርና በማሠልጠን እንደ ጥንቷ ከትልቁ ደረጃ ትደርሳለች ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ ። የአውሮጳ ነገሥታትና ፕሬዚዳንቶችም ሰላምታቸውን ከምስጋናቸው ጋራ ለግርማዊትነትም እንዳቀርብላቸው መለመናቸውን አስታውቃለሁ ።

ከዚህም በኋላ ጸሐፊ ትእዛዙ ስለ ግርማዊት ንግሥት ሆኖ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን አነበበ ።

«ልጄ አልጋ ወራሽ ሆይ ፡

ስለ ሀገራችን ልማትና ስለ ሕዝባችን ጥቅም ከአውሮጳ ነገሥታት ጋራ ለመገናኘት ስትሔድ በልቅሶና በእንባ ተሰነባብተን ነበር ። አሁን ግን በደገና ተመልሰህ መጥተህ ዓይንህን ስለ አየሁት ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀርባለሁ ። ይህችም ቀን የተባረከች ትሁን ።

ደግሞ ሀገራችን ኢትዮጵያ ምንም ጥንታዊት ብትሆን ፣ ብዙውን ዘመን በአረማውያን ስለ ተከበበች ከውጭ አገር ነገሥታት ርቃ መኖርዋ እርግጥ ነው ። ሳላ ግን አባቱ ዳግማዊ ምኒልክ አባቶቻቸው የጀመሩትን ዙሪያውን አገር አቅንተውና አደላድለው ሲጨርሱ ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ ለመቃረብ ቢያስቡ ከመሳፍንቱና ከመኳንንቱ መካከል አባትህን ራስ መኩንንን መርጠው በማያውቀው አገር ስለ ላኩት ከነገሥታቱ ጋራ ፍቅር አጽንቶ የዳግማዊ ምኒልክንም ፈቃድ ፈጽሞ ወደ ሀገሩ ተመለሰ ።

አንተም የታመንህ ልጅ እንደ አባትህ በማታውቀው አገር ሔደህ የባሕሩን ሁከት ፣ የፀሐዩን ሙቀት ታግሠህ ፣ ለሀገራችን ልማትና ለሕዝባችን ሀብት ያሰብነውን አሳብ ፈጽመህ ፣ ጥንት የቆመውንም የነገሥታቱን ወዳጅነትና ፍቅር አስፍተህ ፣ ፈቃዴን ፈጽመህ ስለ መጣህ በጣም ደስ ብሎኛል ።

ኢትዮጵያም የደስታ ምስጋናዋን ወደ ለግዚአብሔር ታቀርባለች ። እናንተም አብራችሁ የሔዳችሁት መሳፍንትና መኳንንት ከቀጥሮ ሳትጉድሉ በደገና ተመልሳችሁ ስለ መጣችሁ ፣ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይሁን ። ወደ ፊትም እንደ እያችሁት አገር ለሕዝባችን ጥቅምና ለሀገራችን ልማት በሚሆነው ሁሉ እንድታስቡበትና እንድትተጉበት እንዲረዳችሁ ፈጣሪያችንን እለምናለሁ» ብሎ ጨረሰ ።

ከዚህም በኋላ ወደ መኖሪያ ቤታችን ሔደን ቤተ ዘመዶቻችንን ሁሉ በደገና ስለ ማግኘታችን ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀረብን ።

ምዕራፍ ፳፪

የእንግሊዝ መንግሥት የጣናን ባሕር ሲገድብ ፣ የኢጣልያ መንግሥት ከኤርትራ ወሰን ጀምሮ በኢትዮጵያ መሃል ለመሃል አቋርጦ እስከ ኢጣልያ ሰማሌ የምድር ባቡር ሲሠራ ለመረዳዳት ስለ መዋዋላቸው ።

የእንግሊዝ መንግሥት በ፲፰፻፺፩ (፲፱፻፱) ዓ. ም. ሌፍትናንት ኩሎኔል ጆን ሌን ሐሪንግተን የሚባለውን ልዩ መልክተኛ አድርጎ ልከ ፣ የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ዐባይ ወንዝ የሚገቡትን ትንንሾች ወንዞችና የሶባትን ወንዝ በጭራሽ አቋርጦ እንዳያስቀር ፣ ከእንግሊዝ ሱዳን መንግሥትና ከዐዳ ምኒልክ ጋራ በስምምነት ተዋውሎ ነበር ። ዐዳ ምኒልክም ይህንን ውል ስለ ፈቀዱ ፣ የእንግሊዝ ሱዳን መንግሥት በያመቱ ዐሥር ዐሥር ሺ ጊኒ ለኢትዮጵያ መንግሥት ይሰጣል ብሎ መላክተኛው በደብዳቤ ብቻ ጽፎ ሰጥቶ ነበር ። በኋላ ደግሞ የዐባይ ውሃ በቦጋ እየበዛ በከረምት ያንባልና በጣና ባሕር ላይ ገድቦን ውሃውን እየቀነሰን እንድንወስድ ይፈቀድልን ። ምናልባትም በጣና ባሕር ላይ ሲገድብ ውሃው በዝቶ በጣና ባሕር ውስጥ ያሉትን ደሴቶችና አብያተ ክርስቲያናት እንዳያሰጥም መሐንዲሶች ልከን አንድ ራፖር ለኢትዮጵያ መንግሥት እናቀርባለን ብለው ተፈቅዶላቸው በ፲፱፻፶፮ (፲፰፻፺፱) ዓ. ም. መሐንዲሶች ልከው ነበር ።

ከዚህ ቀጥሎ ከትልቁ ጦርነት በኋላ በ፲፱፻፲፪ (፲፱፻፲፬) ዓ. ም. የኢጣ

ልያ መንግሥት ወደ ሎንዶን መላክተኞች ልኮ ፡ የእንግሊዝ መንግሥት የጣናን ባሕር እንዲገድብ ፤ የኢጣልያ መንግሥት ከኤርትራ ወሰን ጀምሮ በኢትዮጵያ መሃል ለመሃል አቋርጦ የምድር ባቡር እንዲሠራ እንረዳዳ የማለት አሳብ አቅርቦ ነበረ ። ነገር ግን የእንግሊዝ መንግሥት በቀጥታ ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋራ መነጋገር ስለ ጀመረ የኢጣልያ መንግሥት ያቀረበለ ትን አሳብ ለጊዜው ሳይቀበለው ቀረ ።

ከዚህም በኋላ በ፲፱፻፲፮ (፲፱፻፳፬) ዓ. ም. እኛ የግርማዊ ንጉሥ ጆርጅ ሩኛ እንግዶች ሆነን ወደ ሎንዶን በመጣን ጊዜ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ካሉት አንዳንድ ጉዳዮችን ለመነጋገርና ለመጨረስ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ከምስተር ማክዶናልድ ጋራ በቀጠሮ ተገናኝተን ስንነጋገር ፡ ከዚህ ቀደም የእንግሊዝ ሱዳን መንግሥት የጀመረው የጣና ባሕር መገደብ ነገር እንዲፈጸም ቢያደርጉልን ደስ ይለናል ብለው ጥያቄ ቢያቀርቡልን ፤ የጣናን ባሕር እኛ በጣም በታወቁ መሐንዲሶች አስገድቦን የሁለቱ መንግሥታት ጥቅም ተጠብቆ የሚኖርበትን ውል ተዋውለን በኪራይ ብንሰጣችሁ መልካም ነገር ይመስለናል ብለን አሳባችንን ገለጥንላቸው ።

ምስተር ማክዶናልድም መሐንዲሶቹን የምትቀጥሩት ከማንኛው መንግሥት መሆኑን አስቀድማችሁ ካስታወቃችሁንና ካስመረጣችሁን ፤ ይህንን አሳብምን መቀበል ፈቃዳችን ነው ካሉ በኋላ ፤ ወዲያው ከአሜሪካ ዩናይትድ ስቴት መሐንዲሶች ለመቅጠር አትፈቅዱም ወይ ቢሉ በደስታ እንፈቅዳለን ብለን በዋናው ነገር በቃል ተስማምተን ከጥቂት ሳምንት በኋላ ፤ ይህንን በጽሕፈት አረጋገጥንላቸው ። የኢጣልያ መንግሥት ግን ፤ የእንግሊዝ መንግሥትና እኛ በቀጥታ ተነጋግረን የጣናን ባሕር ለማስገደብ ነገሩ መቆረጠን በሰማ ጊዜ ፤ ከኤርትራ ወሰን ጀምሮ በኢትዮጵያ መሃል ለመሃል አቋርጦ እስከ ኢጣልያ ሱማሌ የምድር ባቡር ለመሥራት የእንግሊዝ መንግሥት እንዲረዳው ያሰበው አሳብ እንዳይቀርበት ፡ በ፲፱፻፲፰ (፲፱፻፳፭) ዓ. ም. እንደገና የእንግሊዝን መንግሥት እየጉተጉተ አነሳሥቶ ከዚህ ቀደም በ፲፱፻፲፱ (፲፱፻፲፱) ዓ. ም. የጀመረው አሳብ እንዲፈጸምለት ፡ ከእንግሊዝ መንግሥት ጋራ ሮማ ላይ ተነጋግሮና ተስማምቶ የተስማሙበትን ቃል በደብዳቤ ተቀባቡሉ ። በደብዳቤም መቀባበል ብቻ ሳይሆን ጀኔቭ ላይ ከዓለም መንግሥታት ማኅበር መዝገብ እንዲገባ አደረጉ ። ይህንንም ሲያደርጉ ለባለሥልጣኑ ለኢትዮጵያ መንግሥት አንድም ቃል አላስታወቁትም ነበር ። ተስማምተው የተቀባቡትም የደብዳቤው ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

ስር ሮለንድ ግራሃም ለሙሴ ሙሶሊኒ ።
ሮማ ታኅሣሥ ፳ ፲፱፻፳፭

ከነጭ ዐባይና ከጥቁር ዐባይ ወደነዚህም ወንዞች የሚገቡት የወንዞች ውሃ ለመስኖ የሚያስፈልግ ስለ ሆነ ውሃው እንዳያቋርጥ ፡ የሚቻልም ቢሆን እንዲበዛ ማድረግ ለምስርና ለሱዳን እጅግ ታላቅ የሆነ ጥቅም መሆኑን ክቡርነትዎ አይስተውም ። እንደዚህም ለማድረግ ከዚህ ቀደም የተቆረጠው ልዩ ልዩ አሳብ ዛሬ አሁን ይሠራበታል ። ሌሎቹም ይመከርባችዋል ።

በዚህ ነገር ምስር ያላትን ጥቅም አስቦ በምስር ስምና በሱዳን ስም በባለአደራነት ሆኖ ፤ የእንግሊዝ መንግሥት አዲስ አበባ ላይ የጀመረው ንግግር ለክቡርነትዎ የታወቀ ነው ። የንግግሩም መሠረት ከኢትዮጵያ መንግሥት ኮንሴሲዮን ተቀብሎ በጣና ባሕርና በዳሩ ግድብ ሠርቶ ውሃውን ለማጠራቀምና ለነጭ ዐባይ ወንዝ እንዲሆን ለማድረግ ነው ። እስከ ዛሬም ድረስ ይህ ንግግር ምንም ፍሬ ያለው ነገር አላገኘም ።

በኖቬምበር ፲፱፻፲፱ (ኅዳር ፲፱፻፲፱) ዓ. ም. የኢጣልያ መንግሥት መልክተኞች ሎንዶን በነበሩ ጊዜ ስለዚህ ነገር ኢጣልያ የምታደርገውን እርዳታ ቀጥሎ ባለው እኳኋን አቅርበው ነበር ።

የእንግሊዝ መንግሥት ስለ ጣና ባሕር ውሃ ነገር ያለውን ታላቅ ጥቅም ተመልክቶ በባሕሩ ላይ ለኢጣልያ ጥቅም በተሰጠው ክፍል ግድብ እንዲሠራ ከኢትዮጵያ መንግሥት ኮንሴሲዮን ሲጠይቅ የኢጣልያ መንግሥት ይረዳዋል ። ይህም ለእንግሊዝ ጥቅም የተሰጠው አውራጃ ወሰን እስቲክሊልና በሦስቱ ስምምነት ውስጥ ኢጣልያ ያደረገችው ሬዘርብ በሙሉ እስቲ መረመር ድረስ ነው ።

የእንግሊዝ መንግሥት ከጣና ባሕር እስከ ሱዳን ድረስ የአውቶሞቢል መንገድ ለመሥራት ከኢትዮጵያ መንግሥት ኮንሴሲዮን ሲጠይቅ የኢጣልያ መንግሥት እንዲደግፈው ይጠይቃል ። ይህም የምድር ባቡር እንደሦስቱ ስምምነት በአዲስ አበባ በስተምዕራብ በኩል ያልፋል ። ለዚህም የምድር ባቡር ሥራ የሚያስፈልገው መሣሪያ ሁሉ ከዚህ በላይ በተመለከተው የአውቶሞቢል መንገድ ላይ በነፃ ያልፋል ።

ኢጣልያ በኢትዮጵያ በስተምዕራብና ከዚህ በላይ የተነገረው የምድር ባቡር በሚያልፍበት አገር በሙሉ የተለየ የገንዘብ ጥቅም አገባብ እንዲኖራት በኢጣልያ ክፍል በገንዘብ የሚጠቅም ኮንሴሲዮን ለማግኘት የምታቀርበውን ጥያቄ ሁሉ በኢትዮጵያ መንግሥት ዘንድ እንዲደግፍ እንግሊዝን ትጠይቃለች ። ይህንንም ጥያቄ ለፈረንሳይ ልታቀርብ ሬዘርብ አድርጋለች ።

ከዚህ በላይ የቀረበውን አሳብ በዚያ ዘመን የሚቀበለው አልተገኘም ።

ዋናውም ምክንያት ለምስርና ለሱዳን ልማት ፡ እንዲያውም ለሕይወታቸው የሚያስፈልገውንና ዋና ነገር የሆነውን የወንዞችን ምንጭ እንድ የውጭ መንግሥት በማናቸውም ብርቱ አሳብ ስለ ተነሣ ነው ። ነገር ግን በመታደል በሁለታችን መንግሥቶች መካከል በነበረው የአምነት መገናኛ ምክንያት የግርማዊ መንግሥት በሌላው ጉዳይ ሊፈጽመው ፈቃዱ ሆነ ። ስለዚህ የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት ነገሩን እንደገና መረመረ ።

በዲሴምበር ፲፫ ፲፱፻፮ (ታኅሣሥ ፬ ፲፰፻፺፱) ዓ.ም. ሎንዶን ላይ የተደረገው ስምምነት በመጀመሪያው ክፍል የተመለከተት የመንግሥታት ውሎች መሠረት ሆነው ኢትዮጵያ እንደ ነበረች እንድትኖር ውሎን የፈረሙት መንግሥቶች በየወገናቸው ጉዳት እንዳያገኛቸው ጥቅማቸውን ለመጠበቅ ስለ ሆነ ፡ ኢጣልያም ያቀረበችው አሳብ ከዚህ ስምምነት ቃል ጋራ የማይቃወም መሆኑን የእንግሊዝ መንግሥት ተረዳው ።

ከዚህ በኋላ የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት ከዚህ ቀድሞ የኢትዮጵያ መንግሥት ያወቀላትን ለምስርና ለሱዳን ጥቅም ያለባቸው ውሃዎች እንዳይነኩ ሬዘርብ አድርጎ ፣ ኢጣልያ ያቀረበለትን የመደገፍ እርዳታ በመልካም የሚቀበለው ሆነ ።

ስለዚህ በግርማዊ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ዋና ጸሐፊ ፡ ሥንቅና መሣሪያ ሠራተኛም ፣ ይህን የመሰለውን ሁሉ ከሱዳን ወሰን ጀምሮ እስከ ውሃ መገደቢያው የሚያመላልስበት የአውቶሞቢል መንገድ እንዲሠራና ይህንም መንገድ እያደሰ እንዲጠብቀው የኢትዮጵያ መንግሥት ለግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት ፈቅዶ ፡ ኮንሴሲዮን እንዲሰጠው በአዲስ አበባ ፣ ክቡርነትዎ ጥያቄውን እንዲደግፍሉትና እንዲረዳው በማክበር እጠይቃለሁ ።

በዚህም ምትክ የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት የኢጣልያ መንግሥት ከኤርትራ እስከ ኢጣልያ ሱማሌ ወሰን የምድር ባቡር ለመሥራትና ለመዘርጋት ኮንሴሲዮን ለማግኘት ለኢትዮጵያ መንግሥት የሚያቀርበውን ጥያቄ ለመደገፍ የተዘጋጀ ነው ። ይህም የምድር ባቡር ባቡሩን ለመዘርጋትና በባቡሩም ሥራ ለመሥራት የሚያስፈልገው ሥራ ሁሉ ከዚህ በላይ የተባለውን የአውቶሞቢል መንገድ በሙሉ ነፃነት አቋርጦ ለመሔድ እንዲችል ይሆናል ።

ስለዚህ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥት የሚፈልጉት ስለ ጣና ባሕርና ከኤርትራ እስከ ኢጣልያ ሱማሌ ስለሚዘረጋው የምድር ባቡር ኮንሴሲዮን ባንድ ጊዜ ሁለቱም እንዲያገኙ ፣ በኢትዮጵያ ያሉት የእንግሊዝና የኢጣልያ እንደራሴዎች አብረው ሆነው ተማክረው እንዲሠሩ የሚያስፈልገው አንድ ዓይነት የሆነ ትእዛዝ እንዲላካቸው ያስፈልጋል ። ከሁለቱ መንግሥታት አንደኛው የጠየቀውን ኮንሴሲዮን አግኝቶ ፣ ሁለተኛው ሳይሆንለት

የቀረ እንደ ሆነ የጠየቀውና ያገኘው መንግሥት ደግሞ ሌላው ያላገኘው እንደዚህ እርሱም እንዲሆንለት በብርታት እርዳታውን ላያቋርጥ ይረዳዋል ።

የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት በኢጣልያ መንግሥት ውድ በሆነ እርዳታ የሚያስፈልገውን የጣናን ባሕር ኮንሴሲዮን ያገኘ እንደሆነ በኢትዮጵያ ምዕራብና ከዚህ በላይ የተባለው ኢጣልያ በገንዘብ ተጠቃሚ እንድትሆንበት ሊያውቅላት የተዘጋጀ ነው ። ደግሞ ከዚህ በቀር ከዚህ በላይ በተነገረው አገር ክፍል ውስጥ ኢጣልያ የምትጠይቀው የገንዘብ ጥቅም ፣ ኮንሴሲዮን እንድታገኝ ጥያቄዋን ሁሉ ለመደገፍ የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት ስለ ተቀበለ የኢጣልያ መንግሥት በበኩሉ ምስርና ሱዳን ስለ ውሃ ያላቸውን መብት ዐውቆ በነጭ ዐባይና በጥቁር ዐባይ ምንጮች ላይ ወይም በነዚህ ምንጮች የሚገቡትንና የሚወጡትን ወንዞች እንዳይገድብ ፡ በዋናውም ወንዝ ውሃው እንዳይገባ የሚያስቸግርና ውሃውንም የሚያሳንስ ማናቸውንም ሥራ እንዳይሠራ ግዴታ ይገባል ። ስለሆነም በዚያው አውራጃ ላሉት ነዋሪዎች ውሃው እንዲያገለግላቸው ለማድረግ የኤሌክትሪክ መኪና ለማስኬድ ፣ ውሃውን ለመገደብ ወይም ትንሽ ዘርፍ በሆኑ ወንዞች ላይ ለመጠጥ ለእርሻ በዚያ ለሚኖሩ ሰዎች ምግብ የሚሆን ነገር ለመቀበል ፡ የውሃ ማጠራቀሚያ ኩራ ለመሥራት ይችላል ።

የግርማዊ የእንግሊዝ መንግሥት ይህን ምክንያት አድርጎ የጣናን ባሕር ለመገደብና የውሃውንም ሥራ ለመሥራት የተቻለ ያህል ፡ በዚያው ካሉት ሰዎች እየተመረጡ እንዲሠሩ እስካሁን ድረስ በክረምት ወራት ከሚጠራቀመው ይበልጥ የሚያጠራቅም መገደቢያ እንዳይሠራ ለኢጣልያ መንግሥት ያረጋግጥለታል ። ስለዚህ የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት የዚህ የውሃ መገደቢያ መሠራት ለምስርና ለሱዳን ከመጥቀሙ በቀር ያገሩን ልማት የሚያሳድግ ያገሩንም ሕዝብ በገንዘብ ጥቅም እያበለጠገ እንዲሔድ የሚረዳ መሆኑን ተረድቶታል ።

ፊርማ ግራሃም ፡
ሮማ ዲሴምበር ፳ ፲፱፻፳፮
(ታኅሣሥ ፲፩ ፲፱፻፲፰) ዓ. ም.

ለክቡር ልዩ መልክተኛ ሰር ኤር ግራሃም ።

ክቡርነትዎ ከመንግሥትዎ እንደ ተቀበለው ትእዛዝ ስለ ምስርና ስለ ሱዳን ውሃ ስለ ማጠጣት ጉዳይና በጣና ባሕር ላይ ግድብ ሠርቶ ጥቁር ዐባይ እንዲ

ሞላ ለማድረግ፤ ከኢትዮጵያ መንግሥት እስካሁን ተደክሞበት ሳይፈጸም ስለ ቆየ ጉዳይ በታኅሣሥ ፳ ቀን የጸፋልኝ ደብዳቤ ደርሶኝ በጥንቃቄ ተመልክቼዋለሁ ።

ስለዚህም ጉዳይ በኖቤምበር ፲፱፻፲፱ (ኅዳር ፲፱፻፲፱) ዓ. ም. እንግሊዝና ኢጣልያ ተባብረው በወዳጅነት እንዲሠሩ የኢጣልያ መንግሥት መላክ ተኞች በሎንዶን ያቀረቡትን ድርድር ለምስርና ለሱዳን ልማት ለኑሮዋቸውም ጭምር በጣም አስፈላጊ በሆኑት ወንዞችና ምንጮች ላይ መቆጣጠር፤ ላንድ ለውጭ አገር ኃይለኛ መንግሥት የመፍቀዱን አሳብ ስለ አነሣ በዚያ ጊዜ ሳይቀበሉት መቅረቱን ከቡርኔትዎ አይዘነጋውም ።

የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ይህን ጥያቄ አጥልቆ ከመረመረ በኋላ፤ በዲሴምበር ፲፫ ፲፱፻፲፮ (ታኅሣሥ ፬ ፲፰፻፲፱) ዓ. ም. በሎንዶን የተደረገውን ስምምነት የሚቃወም ነገር እንደሌለበትና በስምምነቱ መጀመሪያ ክፍል እንደ ተመለከተው የዓለም መንግሥታትን ሕግ መሠረት ሳይለቅ በኢትዮጵያ ቀድሞ የነበረው እንደ ነበረ ሆኖ የፈረሙት መንግሥታት ባንድነት ተስማምተው ጥቅማቸውን ለመጠበቅ መሆኑን ከቡርኔትዎ ደግሞ አስታውቆኛል ። ስለዚህ ምክንያት የእንግሊዝ መንግሥት የኢጣልያን አሳብ ተደግፎ የኢጣልያን ረዳትነት በደስታ ይቀበላል ። ይኸውም እርዳታ የኢጣልያን መንግሥት ራሱ እንዳወቀው የምስርንና የሱዳንን ውሃ ዋና ጥቅም የማይነካ የሆነ እንደሆነ ነው ። እንዲሁም ከቡርኔትዎ ከመንግሥትም እንደ ተቀበሉት ትእዛዝ፡ የእንግሊዝ መንግሥት በጣና ላይ የመገደብ ሥራ እንዲሠራ ለምግብ ለመሣሪያ ለሠራተኛ፡ ይህንንም ለመሰለጠው ሁሉ ማመላለሻ እንዲሆን ከሱዳን ወሰን እስከ ግድቡ ድረስ የአውቶሞቢል መንገድ እንዲሠራ፡ የኢትዮጵያን መንግሥት ለመጠየቅ የኢጣልያ መንግሥት እንዲረዳውና እንዲደግፈው ይጠይቃል ። የኢጣልያ መንግሥት ይህን ስለ አደረገለት የእንግሊዝ መንግሥት ደግሞ የኢጣልያ መንግሥት ከኤርትራ ወሰን እስከ ኢጣልያ ሱማሌ ወሰን፡ የባቡር መንገድ እንዲዘረጋና ጥቅሙም ለራሱ እንዲሆን፡ ለዚህም የባቡር መንገድ ሥራና ፍሬ ለማግኘት የሚያስፈልገው ሁሉ ከዚህ በላይ በተነገረው የባቡር መንገድ በነፃ እንዲተላለፍ የሚያደርግ ውል የኢትዮጵያን መንግሥት በሚጠይቅበት ጊዜ ይረዳዋል ብሎ ከቡርኔትዎ አስታውቆኝ ። ደግሞ ስለዚህ መጨረሻ ነገር በኢትዮጵያ ላሉት ለእንግሊዝና ለኢጣልያ እንደራሴዎች የሚያስፈልገው አንድ ዓይነት ትእዛዝ አልፎላቸዋል ።

ስለ ጣና ባሕርና ኤርትራንና የኢጣልያን ሱማሌ አገር ስለሚያገናኘው የባቡር መንገድ፡ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥቶች ሁለቱም የተስማሙበትን የኢትዮጵያን መንግሥት እንዲጠይቁ ለማድረግ ያስፈልጋል ብሎ ከቡርኔትዎ አስታውቆኝ ።

ምናልባት አንዱ መንግሥት የጠየቀውን ውል አግኝቶ አንዱ ሳያገኝ ቢቀር ውል ያገኘው መንግሥት ላላገኘው መንግሥት እንደዚሁ እስቲያገኝ ድረስ እርዳታውን ሳያጎድልበት በሚቻለው መንገድ ይረዳዋል ።

ከዚህ ቀጥሎ ደግሞ በኢጣልያ መንግሥት ረዳትነት የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ስለ ጣና ባሕር የጠየቀውን ውል፡ ከኢትዮጵያ መንግሥት ለማግኘት የቻለ እንደ ሆነ የእንግሊዝ መንግሥት በበኩሉ በስተ ምዕራብ ባለው ኢትዮጵያና ከዚህ በላይ በተነገረው የባቡር መንገድ በሚያቋርጠው አገር ሁሉ፡ የኢጣልያን የተለየ የኤኮኖሚክ ሥልጣን ያውቅለታል ብሎ ከቡርኔትዎ አስታውቆኛል ። ከዚህም በቀር የእንግሊዝ መንግሥት ከዚህ በላይ በተመለከተው አገር ክፍል ስለ ኤኮኖሚክ ቦታ የኢጣልያ መንግሥት የሚያደርገውን ጥያቄ ሁሉ ይደግፋል ። ስለ ሆነም ይህ ውልና ንግግር የሚጸናው የኢጣልያ መንግሥት ከዚህ በፊት እንደ ነበረው የሱዳንን የውሃ ደንብ ዐውቆ በጥቁር ዐባይና በነጭ ዐባይ ምንጮችና በመጋጠሚያ ወንዞች ላይ ወደ ዋናው ጅረት እንዳይገቡ የሚከለክል ማናቸውንም ዓይነት ሥራ እንዳይሠራ ግዴታ የገባ እንደ ሆነ ነው ። ምንም ከዚህ በላይ እንደ ተጻፈው አኳኋን ቢሆን ያገሩ ነዋሪዎች ሕዝብ የሚጠጡትና ለቤት ጉዳይ ወይም ለእርሻ የሚያስፈልጋቸውን ያህል ለማግኘት መቻላቸውን ለኤሌክትሪክ ኃይል አግዶ ማጠራቀም፡ ይህንንም ለመሰለጠው አስፈላጊ ነገር እውነተኛ ግምት እያደረጉ ሊሠሩበት ይችላሉ ብሎ ከቡርኔትዎ አስታውቆኛል ።

ከዚህም በቀር ከቡርኔትዎ ከመንግሥቱ እንደ ተቀበለው ትእዛዝ፡ ለግድቡ ሥራና ለመንገዱ የሚቀጠረው ሠራተኛ እስከሚቻል ድረስ ከዚያው ቦታ መሆኑን የባሕርም ሙላት በዝናብ ወራት በሚሞላበት ጊዜ ካለው ልክ ይበልጥ እንዳያደግ መወሰኑን ለኢጣልያ መንግሥት አስታውቆአል ። በመጨረሻም የዚህ የግድቡ ሥራ የሚጠቅመው ለምስርና ለሱዳን ብቻ መሆኑ ቀርቶ በዙሪያው ላሉ ሕዝቦች አገራቸውን የሚያለማና በኤኮኖሚክ ረገድ የሚያሰፋ መሆኑን የእንግሊዝ መንግሥት ተረድቶታል ።

ከቡርኔትዎ ከዚህ በላይ ላስታውቆኝና ላደረገልኝ ጥያቄ ምላሽ፤ የእንግሊዝ መንግሥት በሌላው ክፍል ሁሉ በጣም ውድ የሆነውን በወዳጅነት ተስማምቶ የመሥራት መሠረት፡ ከዚህ በላይ ለተመለከተው ጥያቄ ማስፋፋት አሁን ጊዜው መሆኑን ስላወቀ፡ የንጉሥ መንግሥት በጣም ደስ ብሎት አሳቡን መቀበሉን ይህ ስምምነት የተስፋፋ እንደ ሆነ በጣም ይጠቅማል ብዬ ለከቡርኔትዎ አስታውቃለሁ ።

በኖቤምበር ፲፱፻፲፱ (ኅዳር ፲፱፻፲፱) ዓ. ም. የቀረቡት ድርድሮች በሎንዶን ላይ ዲሴምበር ፲፫ ፲፱፻፲፮ (ታኅሣሥ ፬ ፲፰፻፲፱) ዓ. ም. በተደረገው ስምምነት ውስጥ ያሉትን ቃሎች ኢጣልያ ዘወትር እንደ ደገፋቸው ሁሉ፡ የሚያ

ፋርሱ አለመሆናቸውንና የዚህም ድርድር ዋናው ነገር እንደ ዓለም ሕዝብ ደንብ መሠረት የስምምነት መጀመሪያ ክፍል እንደሚለው ፡ ውሉን የፈረሙት ትልልቅ መንግሥቶች ጥቅማቸው እንዳይነካባቸው ተባብረው እየሠሩ ፡ ኢትዮጵያ እንደ ነበረች ሆና እንድትኖር ለማድረግ መሆኑን የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ስለ ተረዳው የንጉሥ መንግሥት ነገሩ እንደ ተፈጸመ ይቆጥረዋል ።

ይህ ከሆነ በኋላ ምንም ከዚህ በላይ የተጻፉት በኖቤምበር ፲፱፻፲፱ በሉንዶን ላይ የቀረቡት ድርድሮች በዲሴምበር ፲፱፻፳ ዓ. ም. በሉንዶን ከተፈረሙት ውሎች የወጡ ካንድ የቅኝ አኳኝን ካለው ሰፊ ስምምነት ውስጥ የሚቆጠሩ ስለሆኑና ፡ ከዚህ ስምምነት ውስጥ የተፈጸሙት ጥቂቶች ነገሮች ቢሆኑ ፡ የኢጣልያ ንጉሥ መንግሥት በተለየ የእንግሊዝ መንግሥት የወዳጅ ነትን ስምምነት መሠረት ስለ ፈቀደ ፡ የዚህ ፈቃድ ተካፋይ በመሆኑ ነገሩን እንደ ገና ለማንሣት ፈቃዱ ነው ። ደግሞም ይህንን የስምምነት መሠረት ያለው ውል በዲሴምበር ፲፱፻፳ ዓ. ም. በሉንዶን የተደረገውን ውል ሳይተላለፍ በኢትዮጵያ ያለው የእንግሊዝና የኢጣልያ ጥቅም በጣም እንዲሰፋና እንዲጠበቅ ተስፋ እናደርጋለን ። ለዚህም ፍጻሜ በጣና ባሕር ላይ ግድብ እንዲሠራና ለምግብና ለመሣሪያ ማመላለሻ ከሱዳን ወሰን አንሥቶ እስከ ግድቡ የአውቶምቢል መንገድ እንዲሠራ የእንግሊዝ መንግሥት ውል እንዲሰጠው በጠየቀ ጊዜ የኢጣልያ መንግሥት ይረዳዋል ።

ከዚህም በቀር ከኤርትራ ወሰን አንሥቶ እስከ ኢጣልያ ሱማሌ አገር ድረስ የባቡር መንገድ ለመዘርጋትና ቦታውን ለመሥራት ለዚህም የባቡር መንገድ መሥሪያ የሚያስፈልገው ነገር ከዚህ በላይ በተባለው የአውቶምቢል መንገድ በነፃ እንዲያልፍ የኢጣልያ መንግሥት የኢትዮጵያን መንግሥት ለሚጠይቀው ጥያቄ የእንግሊዝ መንግሥት እረዳለሁ ያለውን እንደ ተፈጸመ ይቆጥረዋል ።

የዚህም መጨረሻ ነገር የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥቶች ስለ ጣና ባሕርና ኤርትራንና የኢጣልያን ሱማሌ አገር ስለሚያገናኘው የባቡር መንገድ ጉዳይ ፡ የሚጠይቁት ውል ለሁለቱም ባንድነት እንዲሰጣቸው የእንግሊዝ መንግሥት ለእንደራሴው እንደሚሰጠው ትእዛዝ የኢጣልያም መንግሥት አዲስ አበባ ላለው እንደራሴው የሚያስፈልገውን ትእዛዝ ያስተላልፋለችል ። ምናልባት አንዱ መንግሥት የጠየቀውን ውል አግኝቶ አንዱ ሳያገኝ ቢቀር ሁለቱም የሚያገኙት እስከ ተቻለ ባንድነት እንዲሆን ወይም ያላገኘው ደስ እስተለው ውል ያገኘው እርዳታውን ሳያቋርጥ ይገፋበታል ።

በኢጣልያ መንግሥት ረዳትነት የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ስለ ጣና ባሕር የጠየቀውን ውል ከኢትዮጵያ መንግሥት ለማግኘት

የቻለ እንደሆነ እንደዚሁም ለኢጣልያ መንግሥት በስተምዕራብ ባለው ኢትዮጵያና ከዚህ በላይ የተጠራው የባቡር መንገድ በሚያቋርጠው አገር የኤኮኖሚክ ሥልጣኑን ያውቅለታል ። ደግሞ ከዚህ በላይ በተመለከተው አገር ክፍል ስለ ቦታ የኢጣልያ መንግሥት የኢትዮጵያን መንግሥት በሚጠይቀው ሁሉ ይደግፈዋል ።

የኢጣልያ መንግሥትም በበኩሉ ቀድሞ የነበረውን የምስርንና የሱዳንን ውሃ ደንብ ዐውቆ በነጭ ዐባይና በጥቁር ዐባይ ምንጭና መጋጠሚያ ወንዞች ላይ ወደ ዋናው ጅረት መፍሰስ የሚከለክል ምንም ሥራ እንዳይሠራ ውል ይገባል ።

ስለ ውሃው ጥቅም የእንግሊዝ መንግሥት ግዛቱን በሚነኩ በተለየ የኢጣልያ ሥልጣን በሚገባቸው ውስጥ የሚቆጠሩት አገሮች የሚኖር ሕዝብ ፡ ቀድሞ የነበረውን አኳኝ እንዲያከብር የተረጋገጠ አሳብ እንዳለው አምናለሁ ። ይህም አሳብ የሚቻለውን ያህልና በምስርና በሱዳን ዋና ጥቅም የሚሰማ እስከ ሆነ ድረስ ለነዚህ ነዋሪዎች ሕዝቦች ለሚያስፈልጋቸው ለኤኮኖሚክ ጉዳይ ደስ የሚያሰኘውን ለማድረግ እንዲቻል ሆኖ ተመሥርቶ ይፈጸማል ።

የማክበር ሰላምታዬን ይቀበሉ ።
ፊርማ ሙሶሊኒ ።

በአዲስ አበባ ያሉት የእንግሊዝ መንግሥትና የኢጣልያ መንግሥት ሚኒስትሮች ስለዚህ ጉዳይ ከየመንግሥታቸው እንደ መጣላቸው ትእዛዝ ሁለቱ መንግሥቶች የተሰማሙበትን ውል ባንድነት ሆነው ባቀረቡልን ጊዜ በነገሩ እየተደነቅን ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ጻፍንላቸው ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና
ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ
ተፈሪ መኩንን ።

ይድረስ ከክቡር ምስተር ቻርልስ ቤንቲክ
የእንግሊዝ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር
ሰላም ለርሰዎ ይሁን ፡

በሰኔ ፱ ቀን ፲፱፻፲፰ ዓ. ም. የጻፉትሁልኝ ደብዳቤ ደርሶኛል ። ይህ ደብዳቤ የኢጣልያ ሚኒስትር ክቡር ኮንት ኮሊ ከላኩልኝ ደብዳቤ ጋራ በፍጹም የሚ

መሳሰል ነው ። እንግሊዝ የጣናን ባሕር ለመገደብ ፣ ኢጣልያ በኢትዮጵያ ውስጥ የባቡር መንገድ ለመሥራት ፣ የኢትዮጵያ መንግሥት ውል እንዲሰጣችሁ ፣ በሁለታችሁ መካከል ስምምነት መኖሩን ያስረዳኛል ። ሁለታችሁ መስማማታችሁና ይህን ስምምነት ባንድነት ልታስታውቁን የሚገባችሁ የመሰላችሁ የሚያስቸግረን አሳብ ስለሚሰጥ ፣ አሁኑኑ ከሁሉ አስቀድሞ የምንመክርበት ነው ። ስለዚህም ፍጻሜ ይህ ነገር ከሁሉ አስቀድሞ እንዲመረመር ስለሚያስፈልግ በመንግሥታት ማኅበር ፊት ማቅረብ የሚገባ ነው ።

ሰኔ ፳ ቀን ፲፱፻፲፰ ዓ. ም.

ለኢጣልያ ሚኒስትርም በዚህ ዓይነት ተጻፈላቸው ።

ከዚህም በኋላ ቀጥሎ ያለውን አቤቱታ ጽፈን ለመንግሥታት ማኅበር ዋና ጸሐፊ ለሙሴ አቪኖል አቀረብን ።

እንግሊዝ የጣናን ባሕር ለመገደብ ፣ ኢጣልያ በኢትዮጵያ አቋርጦ የምድር ባቡር ለመሥራት መስማማታቸውን የሚያስረዳ ከሁለቱም የተጻፈ አንድ ዓይነት የሆነ ማስታወሻ አሁን በቅርቡ ጊዜ ለመንግሥታችን ደረሰው ።

ይህ ስምምነት የተደረገው እኛ ሳንሰማው ለብቻቸው በመሆኑና እነዚህ ሁለቱ መንግሥታት ባንድነት ስለ አስታወቁን በጣም አዘንን ።

በመጀመሪያ እንኳ ወደ መንግሥታት ማኅበር ለመግባት በተፈቀደ ልንገባ የዓለም መንግሥታት ሁሉ እንደ እኩል ይቆጠራሉ ፣ የሁሉም ነፃነት ይከበራል ፣ የማኅበሩም መጨረሻ አሳብ እግዚአብሔር እንደሚወደው ፣ በሰው መካከል ሰላም እንዲሰፋና እንዲጸና ነው ብለው ነግረውን ነበር ።

አንዳንድ የመንግሥታት ማኅበራት ለየብቻቸው ስምምነት አድርገው አንዱ ማኅበራትኛ የነሱን አሳብ እንዲቀበል ለማስገደድ ምንም ያገሩን ጥቅም የማይነካ ቢሆን እንኳ የሚፈቅድላቸው አይመስለንም ነበር ።

ሁለተኛም ፣ ከተሰማሙባቸው ጉዳዮች አንደኛው ጉዳይ ከዚህ በፊት የኢትዮጵያ መንግሥትና የእንግሊዝ መንግሥት ተነጋግረውበት የነበረው ነው ። ይኸውም የምንነጋገርበት ጉዳይ ሳይፈጸም ስለ ቆየና የምንመክርበት ስለ ሆነ የተቆረጠ ምላሽ አልተሰጠም ። ስለዚህም ጉዳይ እንዲነጋገሩ እርስ በርሳቸው ተስማምተው ይህን ስምምነታቸውን ባንድነት ስለ አስታወቁን ፣ እኛ ሳንመክርበትና ለሕዝባችን የሚስማማ መሆኑን ሳናውቅ የሚጠይቁን ልንፈጽመው ስላልቸኩልን ከሚያስቸግር አሳብ መቁጠራችን አልቀረም ።

ሕዝባችን መልካም ለመሥራት ፈቃደኛ ነው ፣ በሥልጣኔና በመሻሻል መንገድ እንዲመራ ሁለጊዜ ፈቃዳችን ነው ። ነገር ግን በታሪኩ ውስጥ ከውጭ አገር ሰዎች መካከል ወሰንን ሊደፍሩና ነፃነቱን ሊነኩበት የሚፈልጉትን ብቻ ነው ያወቀው ። በእግዚአብሔር ቸርነት በወታደሮቻችን ጀግንነት ፣ በማናቸውም ምክንያት ዘወትር በነፃነታችን ኮርተን በተራሮቻችን ላይ ለመቀመጥ ችለናል ።

ስለዚህ ለኤኮኖሚክ ጉዳይ እያሉ በሀገራችን ወይም ግዛታቸውን በሚነካ የወሰን አገራችን ለመቀመጥ የሚፈቅዱት የውጭ አገር ሰዎች እንድንፈቅድላቸው ሲጠይቁ የፖለቲካ ነገር እንደ ሌላቸው መጠንቀቅ እንደሚያስፈልገን ፣ ይህ አሁን በድንገት ተስማምተው ያቀረቡት አሳብ ከሁሉ የተሻለ ማስረጃ መንገድ ይሆናል ። እኛም ያዲሱን ዘመን ሥልጣኔ ለመከተል የጀመርነው በቅርቡ ጊዜ መሆኑን አለመዘንጋትና ምንም ያለፈው ታሪካችን ስመ ጥሩ ቢሆን ፣ ይህንን ከመሰሉ በፍጹም አዲስ ከሆኑ ነገሮች ጋራ በቶሎ እንድንላመድ ጊዜው አልፈቀደልንም ። ፍጥረት እንኳ ባንድ ጊዜ አልተፈጠረም ። ባንድ ዓመት ሥራውን ሁሉ የለወጠ አገር ወዴት ይገኛል ?

በእርግጥ ፈቃደኛ ከመሆናችን ጋራ ፣ ያገራቸው በጂዮግራፊያ አቀማመጥ እንዲቀድሙን የረዳቸው በወዳጅነት ምክር ካሳሰቡንና ጊዜ ከሰጡን ፣ ኢትዮጵያ እስካሁን ዘወትር ትልቅ እንደ ነበረች ፣ አሁንም ወደ ፊት ከትልቅ ደረጃ እንድትደርስ ያለማቋረጥ እየተሻሻለች ትሔድ ነበር ። ነገር ግን መቸኩል ያደጋ ጥፋት ያመጣል ።

የዓለም መንግሥታት ማኅበር ማኅበራትኛችን በነሱ ቢደረግባቸው ያለ ጥርጥር የማይወዱትን የማስጨነቅ መንገድ በእኛ እንዲደረግብን የሚፈቅዱ መሆናቸውን ለማወቅ እንፈልጋለን ።

እነዚህን የተቀበልናቸውን ማስታወሻዎች በተለየ የግዛታችን አንዱ ክፍል አገር ላንድ ለታወቀ ትልቅ መንግሥት ኤኮኖሚክ ሥልጣን ይለቀቃል ሲባል ፣ ካገራችን ነፃነት ጋራ የማይስማማ አሳብ መሆኑን እንድትረዱት ለክቡራን የዓለም መንግሥታት ማኅበራትኛችን ለሆናችሁ መንግሥታት ሁሉ በማክበር አስታውቃለሁ ።

የኤኮኖሚክ ሥልጣንና የፖለቲካ ሥልጣን በጣም የተጋጠሙ ወንድ ማማቾች መሆናቸውን ስለምናውቅ ይህ ስምምነት እንደ እኛ አሳብ ከዓለም መንግሥታት ማኅበር መሠረታዊ አሳብ ጋራ የሚስማማ ስላልሆነ ጥብቅ የሆነ አቤቱታችንን ልናቀርብ ይገባናል ።

አዲስ አበባ ሰኔ ፲፱ ፲፱፻፲፰ ዓ. ም.

ይህ የኛ አቤቱታ ደብዳቤ ለዓለም መንግሥታት ማኅበር ከደረሰና ነገሩ ከተ መረመረ በኋላ ለሁለቱም መንግሥታት የጥያቄ ቃል ስለ ተጻፈላቸው የእን ግሊዝ መንግሥት ከዚህ ቀጥሎ ያለውን መለሰ ።

ሎንዶን አገሰት ዩ ፲፱፻፳፮
(ሐምሌ ፳፮ ፲፱፻፲፭) ዓ. ም.
ለዓለም መንግሥታት ማኅበር
ዋና ጸሐፊ ፡

በግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ዋና ጸሐፊ ስም ሆኜ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኩንን ለሰር ኤሪክ ደ ሪዋንድ የጻፉት ደብዳቤ ግልባጭና ደግሞ በዲሴምበር ፲፱፻፳፭ (ታኅሣሥ ፲፱፻፲፭) ዓ. ም. የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥታት ስለ ተስማ ሙበት ማስታወሻ ፡ በዚሁም ማስታወሻ ውስጥ እንደ ተመለከተው ዓይነት ሥራ የኢትዮጵያ መንግሥት ፈቃድ እንዲሰጥ በሚጠይቁት ጊዜ ፡ ሁለቱ መንግሥታት ሊረዳዱ ስለ ተዋዋሉ ላቀረቡት አቤቱታ በሐምሌ ፲፭ የጻፉ ልኝ ክቡር ደብዳቤዎ ደረሰኝ ። ሁለተኛም ምንም በአዲስ አበባ ያሉት የእን ግሊዝና የኢጣልያ ሚኒስትሮች እንግሊዝና ኢጣልያ የተስማሙበትን ማስ ታወሻ ባስታወቁ ጊዜ ለኢትዮጵያ መንግሥት ቢያረጋግጡለት ፤ በማስታወ ሻው ውስጥ ያለው እርግጠኛው ቃል በትክክል ስላልተተረጎመና በሁለቱ መንግሥታት ላይ ያላሰቡትን ስለ ላኩባቸው የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት አዝኗል ። የኢትዮጵያ አቤቱታ እንደተጻፈው አኳኋን ፡ የእንግ ሊዝና የኢጣልያ መንግሥታት ውል ተፈራርመው ምንም እንኳ አላባቸው ለማኅበረተኛው የማይስማማው ቢሆን ፡ አስጨንቀው አላባቸውን እንዲቀ በል ለማድረግ ያሰቡ ይመስላል ፡ በራሳችሁ ላይ ቢደረግባችሁ ያለ ጥርጥር የማትቀበሉትን ይህን የማስጨነቅ ሥራ በኢትዮጵያ ላይ ሊሠራባት መገባ ቱን አስታውቀን ብለው የዓለም መንግሥታት ማኅበርን ለምነዋል ።

ሦስተኛ ፡ በእንግሊዝና በኢጣልያ ማስታወሻ ውስጥ የኢትዮጵያን መንግሥት ማስገደድን ወይም ማስጨነቅን የሚያሳስብ ምንም ነገር የለበ ትም ። በእርግጥ የሆነ እንደ ሆነ ይህ ስምምነት በኢትዮጵያ ላይ የማስገደድ ሥራ ለመሥራት አልታሰበም ብለው ሰር አስተን ቻምበርሊን በምክር ቤት አስታወቁ ።

እንደ እርሳቸው አላብ የሆነ እንደ ሆነ ስምምነቱ ጥቅም ላላቸው ለሦ ስቱ መንግሥታት የሚጠቅም ነው ። ነገር ግን ለኢትዮጵያ ጥቅም ፈራጁ

ወ/ ወለተ ዮሐንስ ፡ ባላምባራስ አድነው ፡ ልጅ ዘውዴ አየለ (ደጃዝማች) ፡ ደጃዝማች ወልደ ሥላሴ ፡ ራስ አምሩ (ልዑ) አቶ ወልደ ግርዮም አባይነህ ፡ ደጃች ተፈሪ (ቀ.ጋ.ሥ.) ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ አባይነህ ።

የኢትዮጵያ መንግሥት መሆን በፍጹም የሚገባው ነው ብለው ቀጥለው ተናገሩ ።

የግርማዊ ንጉሥ ጉዳይ ፈጻሚ ይህንን ቃል ለአልጋ ወራሽ ተፈሪ እንዲያስታውቅ በሐምሌ ወር በቴሌግራም ትእዛዝ ተላልፎለታል ።

አራተኛ : የኢትዮጵያ መንግሥት ለሕዝቡ የሚጠቅም መሆኑን ለማሰብ ጊዜ ሳያገኝ ላደረጉለት ጥያቄ በፍጥነት ምላሽ እንዲሰጥ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥታት ሊያስገድዱት ይፈልጋሉ በተባለው አሳብ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን አመለካከታለሁ ።

በ፲፰ ሜይ ፲፱፻፪ (፰ ግንቦት ፲፰፻፺፬) ዓ. ም. አዲስ አበባ ያለው የእንግሊዝ ሚኒስትርና የኢትዮጵያ መንግሥት በተላላኩት ማስታወሻ ዐዲ ምኒልክ ከጥቂት ቀን በፊት በቃል ተነጋግረው የነበሩትን ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል በጽሕፈት አረጋግጠዋል ።

የጥቁር ዐባይን ውሃና የጣናን ባሕር አካሄድ ፣ የሚለውጥ ማናቸውንም ዓይነት ሥራ የእንግሊዝና የሱዳንን መንግሥት ሳይጠይቅ እንዳይሠራ፣ ይህንን የመሰለ ሥራ ለመሥራት የታሰበ እንደ ሆነ ግን ፣ የቀሩት ውሎች ሁሉ እንደዚያው ሆነው ብልጫው የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥትና የሱዳን መንግሥት ላቀረበው አሳብ ይሰጣል ። ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ዐዲ ምኒልክ ስለ ጥቁር ዐባይና ስለ ጣና ባሕር ለግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ወይም ከሁለቱ ላንዱ ለሚገባው ካልሆነ በቀር ለማንም ቢሆን ቦታ ለመስጠት አሳብ የላቸውም ።

ይህ ውል ንጉሠ ነገሥት ዳግማዊ ምኒልክ ከዛሬ ጳፀ ዓመት በፊት ጀምሮ የእንግሊዝ መንግሥት በጣና ላይ የግድብ ሥራ እንዲሠራ መፍቀዳቸውን ስለሚያስረዳ ፣ የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት በተመቻ ጊዜ ሁሉ ስለዚህ ሥራ የተቆረጠ ፍርድ ማቅረቡንና ፍጻሜውን አሁን በኢትዮጵያ መንግሥት ፈቃድና እርዳታ ለመመርመር ወደ ጣና ባሕር ተልከው ሔደው የነበሩት ዐዋቂዎች (መሐንዲሶች) እኳኋን በዝርዝር አጥንተው ከተመለሱ ወዲህ በፍጹም ለመገመት ይቻላል ።

ስለዚህ ስለ ጣና ባሕር ጉዳይ የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት በጣም በችኮላ ሠርቷል ብሎ መፍረድ ትክክለኛ ነገር አይመስልም ።

አምስተኛ : በቀረበው አቤቱታ መጨረሻ ክፍል የኢትዮጵያ መንግሥት ፣ እንግሊዝና ኢጣልያ ያቀረቡት ማስታወሻ የኢትዮጵያ አንዱ ክፍል አገር ላንድ ትልቅ መንግሥት ኤኮኖሚክ ሥልጣን ይለቀቃል ሲባል ፣ የኢትዮጵያ ነፃነት የማይነካ ነወይ? ብሎ ይጠይቃል ። በተለየ ስር አስተንቻም ቤርሊን እንግሊዝና ኢጣልያ ያቀረቡት ማስታወሻ ለኢጣልያ ኤኮኖሚክ ሥልጣን ከኢትዮጵያ አንድም ክፍል አገር እናስቀራለን አይልም ብለው

አጥብቆ ለማስታወቅ ይፈቅዳሉ። የግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ መንግሥት ስለራሱ ጥቅም ሲልና ኢጣልያ ውል ተዋውሎ በኢትዮጵያ ምዕራብና ከዚህ በላይ የተጠራው የባቡር መንገድ በሚያቋርጠው በጠቅላላው አገር (ኤርትራንና የኢጣልያን ሱማሌ የሚያገናኘው) የኢጣልያን የተለየ የኤኮኖሚክ ሥልጣን አውቃለሁ ማለቱ እርግጥ ነው። ነገር ግን ይህ ውለታ የሦስቱን መንግሥታት ክፍያ የሚነካ ወይም ስለ ጣና ባሕር ኢጣልያ ላረጋገጠችለት ለውጥ በተወሰነው አገር ክፍል የኢጣልያን ሥራ የሚወዳደር ሥራ ላይሠራና ይህንም ለመሰለ መወዳደር እንዳይደግፍ ስለ ተዋዋለ የእንግሊዝ መንግሥት ግዴታ አያገባውም።

ሰድስተኛ፡ ለሚመጣው ጊዜ ስብሰባ የምክር ቤቱ የኢትዮጵያ መንግሥት የላከልዎን ማስታወሻ ለመመርመር ስር አስተንቻም በርሊን ለኢትዮጵያ የሰጡትን እምነትና ማስረጃ እንደገና ለማቅረብ ይቻላቸዋል።

ፊርማ ጆን ሙሬይ

የእንግሊዝ መንግሥት ከዚህ በላይ ያለውን ቃል ለመንግሥታት ማኅበር በጸፈ በአራተኛው ቀን የኢጣልያ መንግሥትም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ጸፈ።

ርማ አገሰት ፯ ፲፱፻፳፮ (ነሐሴ ፳ ፲፱፻፲፮) ዓ. ም.

ባለፈው ሐምሌ ፲፭ ቀን የጸፉልኝ ደብዳቤ፡ በዚህም ደብዳቤ ውስጥ በኢትዮጵያ አገር ሥራዎችን ለመሥራት የኢትዮጵያን መንግሥት ለመጠየቅ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥታት እንዲተጋገዙ በዲሴምበር ፲፱፻፳፭ (ታኅሣሥ ፲፱፻፲፰) ዓ. ም. ስለ ተሰማሙ፡ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ ራስ ተፈሪ መኰንን የጸፉልዎ አቤቱታ ግልባጭና ተጨማሪ መድረሱን እንዳስታወቅዎ የመንግሥቱ አለቃና የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር አዘውትሩ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኰንን ለዓለም መንግሥታት ማኅበረተኞች የላኩት ማስታወሻ ፍሬው ነገር እንደሚያሳየው፡ የኢትዮጵያ መንግሥት በእንግሊዝና በኢጣልያ መካከል በተደረገው ስምምነት ውስጥ ያለው አሳብ በትክክል እንዳልገባቸው በማወቁ የንጉሥ መንግሥት በጣም ያዘናል። ይልቁንም የንጉሡ መንግሥት የገረመው ከጥቂት ጊዜ በፊት በአዲስ አበባ ያለው የኢጣልያ እንደራሴ ስለዚህ ስለ ተጠየቀው

ጉዳይ መጨረሻ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥት አንዳንድ የኤኮኖሚክ ጥቅማቸው እንዲገናኝ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ያለ ትንሽ የንግግር ደንብ መሆኑን ከገለጠና፡ ይኸውም ቢሆን የሚፈጸመው የኢትዮጵያ መንግሥት የሚፈቅድ የሆነ እንደ ሆነ ለኢትዮጵያ ኤኮኖሚክ መስፋፋት የሚረዳና ለጥቅሟ የሚሰማግ የሆነ እንደ ሆነ መሆኑን ገልጦ በረጅሙ ለኢትዮጵያ መንግሥት ካመለከተ በኋላ በመሆኑ ነው።

ከዚህም ማመልከቻ ቀጥሎ ባሁኑ ሰኔ ፲፪ ጀምሮ የኢትዮጵያ ንጉሥ ነገሥት መንግሥት አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኰንን አዲስ አበባ ላለው የኢጣልያ ሚኒስትር አንድ ደብዳቤ ጽፈውለት፡ በዚህ ደብዳቤ ውስጥ ስለ ተደረገላቸው እምነት የኢጣልያን መንግሥት አለቃ አመስግነው ኢጣልያ የወዳጅነት መስማማት እንዳላትና የኢትዮጵያን ነፃነት ለማክበር ፈቃደኛ መሆኗን አልጠረጥርም ብለው ጽፈዋል። በዚህም በተጠየቀው ስምምነት ማስታወሻ ውስጥ የእንግሊዝና የኢጣልያ መንግሥታት በኢትዮጵያ ላይ የማስገደድና የማስቸኩል ሥራ ለመሥራት ያስባሉ ብሎ የኢትዮጵያ መንግሥት የሚያስፈራው ምንም እንደ ሌለ የኢጣልያ መንግሥትም ያውቃል። ደግሞ ከዚህ ቀደም ያደረገላት የወዳጅነትና የተረጋገጠ እምነት ለመፍራት የማያደርሰው መሆኑን ሊያስረዳው ይብቃ ነበር።

በተለየ ይልቁንም የእንግሊዝ መንግሥት በኢትዮጵያ አገር ክፍል በልዩ አድርጎ ለኢጣልያ ኤኮኖሚክ ሥልጣን ስለ መልቀቅ ነገር ይህ የተጠየቀው ውል የእንግሊዝና የኢጣልያን መንግሥታት የሚያስተሳስር ነው እንጂ፡ የኢትዮጵያን ሥልጣን የሚነካ ወይም ለወደፊቱ የሦስቱን መንግሥታት ክፍያ ሥራ የሚወስን አይደለም።

ይህ ስምምነት የኢጣልያ ጎልማሶች የጀመሩት ሥራ በመልካም እንዲፈጸም ከኢትዮጵያ አገር ውስጥ የሚገኘው ጥቅም እንዲሰፋና እንዲታደል የእንግሊዝ ሥራ እንዳይወዳደረው የኤኮኖሚክ ዋስትና ዓይነት ነው።

ፊርማ ግራንዲ፡

እነዚህም ሁለቱ መንግሥታት ለተጠየቁት የመለሱት ቃል በዓለም መንግሥታት ማኅበር በኩል ተልኮልን ካየነው በኋላ እንደገና ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ጸፍን።

ይድረስ ለዓለም መንግሥታት
ማኅበር ዋና ጸሐፊ ።
ሰላም ለርስዎ ይሁን ።

በታላቅ ጽናት ፲፩ ቀን ፲፱፻፲፰ ዓ. ም. የእንግሊዝና የኢጣል መንግሥታት በኢትዮጵያ ጥቅም ለማግኘት ስለ አደረጉት ስምምነት ፡ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት አቤቱታ ለማቅረብ የሚገባ ስለ መሰለው በሰኔ ፲፪ በጻፍሁልዎ ደብዳቤ ለዓለም መንግሥታት ማኅበር ማኅበረተኞች እንዲያስታውቁልን ለምኔዎ ነበር ።

ሁለቱ ታላላቅ መንግሥታት እንደነሱ የዓለም መንግሥታት ማኅበር ማኅበረተኞች በሆነችው በወዳጅ መንግሥት ሳያስፈቅዱ እንደ ልባቸው ለመሥራት መስማማታቸውን የንጉሠ ነገሥት መንግሥት ስምቶ በሚገባ አዘነ።

የኢትዮጵያ መንግሥት ይህ ውል ለኢትዮጵያ የማይጠቅም መሆኑን ከመረመረ በኋላ ያልተቀበለው እንደ ሆነ እነዚህ ሁለቱ መንግሥታት የጠየቁትን የኤኮኖሚክ ውል ለማግኘት የማስጨነቅ ሥራ ሳይሠሩም አይቀሩብሎ ያሰባል ።

ይህ መሆኑ ከታወቀ የእንግሊዝና የኢጣል መንግሥታት እንደ ቀሩት ማኅበረተኞች ሁሉ ኢትዮጵያ ከሺ ዘመናት አስቀድሞ ያላት ነፃነቷ እንዳይነካ ወሰኗ እንዳይደፈር ቃል ገብተው የነበረውን አሁን የእንግሊዝና የኢጣል ስምምነት በቀጥታ እንኳ ሳይሆን ከዓለም መንግሥታት ማኅበር ጋር የሚስማማ አይደለም ለማለት ይቻላል ።

እንደ እኛ አብባ እንደ ቃል ኪዳነ ጽኑው ቃል እንዳይዋወሉ ግዴታ ነበረባቸው ። ነገር ግን ይህን ቃል ለማፍረስ ያሰቡ ስለ መሰለን የስምምነታቸው መጨረሻ በእኛ ዘንድ ዋጋ የሌለው ነውና ፡ እንደ ከንቱ ሆኖ ይቆጠራል ። ሁለቱ ታላላቅ መንግሥታት በየበኩላቸው በአራሴል በአንድ ቀን ባያስታውቁን ኖሮ አያሠጋንም ነበር ። ይህ ባንድነት ያቀረቡት ማመልከቻ የማስጨነቅ መጀመሪያ ምልክት መሆኑን የሚገልጥልን ይመስላል ። ከዚያም ወዲህ ለእኛ አቤቱታ ሲመልሱ ሁለቱ ታላላቅ መንግሥታት የወዳጅነት አኳኋናቸውን እየገለጡ ፡ የኢትዮጵያን አቤቱታ ለማብረድ ይጠጣሩ ጀመር ። ይልቁንም የእንግሊዝ መንግሥት ስለዚህ ጉዳይ ገዙ አጋጥሟቸው ከቡር ስር አስተን ቻምበርሊን በእንግሊዝ ምክር ቤት የተናገሩትን ማስረጃ ቃል አስታውቆናል ። «ሁለቱ መንግሥታት አገሩን በኤኮኖሚክ ለመፈለግ አያስቡም ስምምነታቸው የኢትዮጵያን መንግሥት የሚያስር ነገር የለበትም ፤ የኢትዮጵያን መንግሥት ለማስጨነቅ የታሰበ አይደለም ፡ ደግሞ ለኢትዮጵያ ጥቅም ፈራጁ የኢትዮጵያ መንግሥት ነው» ብለው በግ

ልጽ ተናገሩ ። የኢጣል መንግሥትም ይህንኑ የመሰለ ቃል አስታወቀን ። ከዚህም በቀር ሁለቱ ታላላቅ መንግሥታት የተስማሙበት ውል በዓለም መንግሥታት ማኅበር ጽሕፈት ቤት እንዲቀመጥ ለማድረግ ማሰባቸውን የእንግሊዝ መንግሥት አስታውቆ የነበረውን በመዝገብ ማስገባታቸውን የንጉሠ ነገሥት መንግሥት ሰማ ።

የቃል ኪዳነ ፲፰ኛው ክፍል የሚመጠነው ጽሕፈት ለማስታወቂያ ያህል መሆኑን እያወቅን ይህ ደንብ በመፈጸሙ የንጉሠ ነገሥት መንግሥት አቤቱታ ለማቅረብ የሚያስፈልግ አይመስለውም ። ነገር ግን የንጉሠ ነገሥት መንግሥት በቃል ኪዳነ ውስጥ ያለውን ግዴታ ለመፈጸም ከዓለም ጋር የዳኝነትና የክብር መሠረት ያለው መገናኛ ለማድረግ አሳባችን ስለሆነ ፡ ይህን ደብዳቤ ከዚያ ከተባሉት ማስታወሻዎች ጋር ተጽፎ አብሮ እንዲወጣ ፡ በስፍራውም የሚያስረዳውን ማንም ሰው እንዲያውቀውና ለአቤቱታዎቹ የተመለሱትም የተረጋገጡ ማስረጃዎች እንዲታወቁ ማስረጃዎን ስንለምን በደንብ የሚገባ ይመስለናል ።

እንደዚህ ሲሆን የዓለም መንግሥታት ማኅበር ማኅበረተኞች አስቀድሞ በዚህ ጉዳይ ውስጥ ጥቅም ካላቸው ከሁለቱ መንግሥታት ጋር ፡ የኢትዮጵያ መንግሥት ምንም ውል እንደሌለውና ይልቁንም የእንግሊዝና የኢጣል መንግሥታት ራሳቸው እንደ ተናገሩት የቀረቡለትን ጥያቄዎች ለመቀበል ወይም ላለመቀበል ሙሉ ሥልጣን እንዳለውና ለኢትዮጵያ ፈራጅ እሱ ለመሆኑ ጥርጣሪ እንዳይገባቸው ይሆናል ።

አዲስ አበባ ነሐሴ ፱ ፲፱፻፲፰ ዓ. ም.

ይኸም የኢትዮጵያ መንግሥት ሳይሰማ ሁለቱ መንግሥታት ለብቻቸው የተዋወሉት ነገር በዓለም መንግሥታት ማኅበር አልቋል ብለን በ፲፱፻፲፮ (፲፱፻፳፱) ከምስተር ማክዶናልድ ጋር የተነጋገርነው ሳይፈጸም እንዲቀር አላሰብንምና አሁን በሎንዶን የኢትዮጵያ ሚኒስትር አድርገን የሾምናቸውን አዛዥ ወርቅነህን በ፲፱፻፳፭ (፲፱፻፳፰) ልዩ መልክተኛ አድርገን ወደ አሜሪካን ዩናይትድ ስቴት ልክን ፤ በዓለም ላይ ከታወቀው ከዋይት እንጂኔሪንግ ኩባንያ ጋር ስለ ጣና ባሕር መገደብ ተነጋግረው እንዲመለሱ አደረግን ። ይህንኑም ለእንግሊዝ መንግሥት መልክተኞች አዲስ አበባ ላይ ተገናኝተው እንዲነጋገሩ አደረግን ። እነሱም ተነጋግረው ከተመለሱ በኋላ የዋይት እንጂኔሪንግ ኩባንያ በ፲፱፻፳፫ (፲፱፻፴) እንደገና ብዙ መሐንዲሶች ልኮ የጣናን ባሕር መርምረው ተመለሱ ።

ከዚህም በኋላ የእንግሊዝ ሱዳን መንግሥትና የምስር መንግሥት መሐንዲሶች ባንድነት ወደ አዲስ አበባ መጥተው በብዙ ከተነጋገርንበት በኋላ የውሉን ዝርዝር ለመጻፍ በ፲፱፻፳፮ (፲፱፻፴፰) እንደገና አዲስ አበባ ላይ ለመገናኘት ተቃጥረው ተመለሱ። ነገር ግን በተቃጠሩበት ወራት የዋይት እንጂ ኔሪንግ ኩባንያ መላክተኞች እንዲመጡ ቴሌግራም ለማሳለፍ ስንዚጋጅ፡ አዲስ አበባ ያሉት የእንግሊዝ ሚኒስትርና የምስር ቆንስል የኛ መላክተኞች አሁን ለጊዜው ወደ አዲስ አበባ ከመምጣት ቆይተዋል ብለው አስታወቁን። እንደዚህም ያሉበትን ምክንያቱን ለጊዜው ገልጠው አላስታወቁንም። ነገር ግን የወልወል አደጋ ተጀምሮ ነበርና በግምት ምክንያቱ ይህ ይመስለናል። እኛም የዋይት እንጂ ኔሪንግ ኩባንያ መላክተኞች ወደ አዲስ አበባ እንዳይልክ አስታወቅን። ነገር ግን የኢትዮጵያ መንግሥት ከእንግሊዝ ሱዳን መንግሥት ጋራ ሳይስማማ ወደ ዐባይ የሚገቡትን ትንንሾች ወንዞችና የሶባትን ወንዝ አያቋርጥም የሚል ፈቃድ ስለ ሰጠ፡ የእንግሊዝ ሱዳን መንግሥትም በያመቱ ዐሥር ዐሥር ሺ ጊደ ለኢትዮጵያ መንግሥት ይሰጣል የተባለው ውሉ ከተፈረመበትና ደብዳቤው ከተጻፈበት ከ፲፱፻፲፮ (፲፱፻፲፮) ጀምሮ እስከ ፲፱፻፳፬ (፲፱፻፴፭) ድረስ ገንዘብ የእንግሊዝ ሱዳን መንግሥት ለኢትዮጵያ መንግሥት አለመክፈሉን በመዝገባችን አይተን እንደ ደብዳቤው ቃል ይከፈል ብለን አዲስ አበባ ላሉት የእንግሊዝ መንግሥት ሚኒስትር ብንጸፍ ላቸው፡ ይህ ገንዘብ የሚከፈለው የጣና ባሕር መገደብ ሥራ ሲፈቀድ ነው በማለትና ሌላም ልዩ ልዩ ምክንያት እያመጡ ስንጸጸፍ ቆይተን ሳለን በመካከሉ ኢጣልያ በግፍ ጦርነት ስላንግችብን ነገሩ ሳይፈጸም ቀረ።

ደግሞ ስለ ጣና ባሕር መገደብ ከእንግሊዝ መንግሥት ጋራ በቀጥታ መነጋገር ጀምረናል ብለን የኢጣልያን መንግሥት ጉዳይ ቸል አላልነውም ነበርና ከአሰብ እስከ ደሴ የአውቶሞቢል መንገድ ለመሥራትና ንግድ ለማስፋት ፈቃድ ቢጠይቅ በወዳጅነት ፈቀድንለት እንጂ ምንም ያስቸገርነው ነገር የለም።

የዚህ ሁሉ ዝርዝር ወደ ፊት ልዑል ዱክ ደሣለኛ-ዝ ለኛ ጉብኝት ለመመለስ ወደ አዲስ አበባ በመጡ ጊዜ ባደረግንላቸው የክብር አቀባበል ውስጥ ተጽፎ ይገኛል።

ምዕራፍ ፳፫

ስለ አሰብ ባሕር ወደብና ስለ መንገድ ሥራ፡ ስለ ወዳጅነትም፡ ከኢጣልያ ጋራ ስለ መዋዋላችን።

አገራችን ገንዘብ የሆነውን የባሕር ጠረፍ አጥታ የሥልጣኔ መሰናክል ስለሆነባት፡ ብዙ ጊዜ የምናዝንበት፤ ይልቁንም ኢትዮጵያ በዓለም መንግሥታት ማኅበር ከገባች በኋላ ከዓለም መንግሥታት ጋራ የመገናኛዋ ጉዳይ እየበዛ ስለሔደ አንድ የባሕር ወደብ ለማግኘት የሚያስፈልግ መሆኑን ተረድተነው ነበርና በአሰብ በኩል አንድ የባሕር ጠረፍ ለማግኘት የኢጣልያን መንግሥት ጠየቅን።

ዳግመኛም በጅቡቲ በኩል አንድ ወደብ ለማግኘት ምኞታችን መሆኑን አዲስ አበባ ላሉት ለፈረንሳይ ሚኒስትር በየጊዜው ስናሳስባቸው ነበር። በጅቡቲ በኩል አንድ የባሕር ወደብ ለማግኘት ያሰብንበት ምክንያቱ፡ ባንድ ወገን ጥንቱንም የፈረንሳይ መንግሥት ጅቡቲን ሲይዝ ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋራ ተስማምቶ ስለሆነ፡ በሁለተኛውም ወገን የፈረንሳይ ከምጋኒያ ከኢትዮጵያ መንግሥት በውል ተቀብሎ የሠራው የምድር ባቡር የሚያገናኘን ስለሆነ ነው።

በኋላም በ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. ፓሪስን ለመጉብኘት የፈረንሳይ መንግሥት ጥሪ አድርጎልን በመጣን ጊዜ፡ በጅቡቲ በኩል አንድ የባሕር ጠረፍ ለማግኘት ምኞታችን መሆኑን በዚያ ጊዜ ጠቅላይ ሚኒስትር ለነበሩት ለሙሴ ፔዋንካሬ ገልጠን ስላስታወቅናቸው ተስፋ ያለው ምላሽ ሰጥተውን ነበርና

ወደ ሀገራችን ከተመለሰን በኋላ የፈረንሳይ መንግሥት የሰጠንን ተስፋ እንዲፈጽምልን እየመላለሰን ብንጠይቅ እንዳንድ ምክንያት እየሰጡ ቁርጥ ምላሽ ሳይሰጡ ሁለት ዓመት ያህል አቆዩን ።

የኢጣልያ መንግሥት ግን የባሕር ወደብ ስለ ማግኘት ከፈረንሳይ መንግሥት ጋራ መነጋገራችን ደስ አላሰኘውም ነበር ።

ከዚህም በኋላ በ፲፱፻፲፱ ዓ. ም. ግርማዊ ሺክቶር አማኑኤል ሮኛ ፣ ለእኛ ጉብኝት ለመመለስ አጎታቸውን ልዑል ዱክ ዴዛብሩዝን ወደ አዲስ አበባ ልከዋቸው ነበርና እርሳቸው እግረ መንገዳቸውን የባሕር ወደብና የመንገድ ሥራ ነገር ከእኛ ለመነጋገር መታዘዛቸውን እንደ ደረሱ አስታውቀውን የእንግድነታቸው ቀን እስኪጨረስ ድረስ አቆይተነው ነበር ።

የልዑል ዱክ ዴዛብሩዝ ወደ አዲስ አበባ መምጣት ለእኛም ለሕዝባችንም ሁሉ ከኢጣልያ ጋራ ያለንን ወዳጅነት በጣም የሚያጸና መስሎ ታይቶን ነበር ። ስለዚህ የመምጣታቸውን ነገር በአፈሴል ከሰማንበት ቀን ጀምሮ ለአቀባበሉ የሚያስፈልገውን ትልቅ ፕሮግራም አሰናዳን ። በተለየም የሚያርፉበት አዲስ ቤተ መንግሥት በእኛ ቤተ መንግሥት ግቢ እንዲጀመር አድርገን ባጭር ወራት ተጨረሰ ። ቤቱም የዱክ ቤት ተብሎ ተሰይሞ እስካሁን እስከ ጦርነቱ መጨረሻ በሰማቸው ይጠራ ነበር ።

የእንግድነታቸውንም ቀን ጨርሰው ወደ ሀገራቸው በሚመለሱበት ጊዜ ለኢትዮጵያ መንግሥት ለማስታወቅ ከመንግሥቱ ታዝዣለሁ ያልሁትን ጉዳይ ልነጋገር ብለው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገሩ ።

«የባሕር ጠረፍ ለማግኘት ከፈረንሳይ መንግሥት ጋር ንግግር ጀምራችሁ ሳይፈጸምላችሁ መቆየቱን መንግሥቱ ስለ ሰማ ፡ በእሰብ በኩል አንድ የባሕር ወደብ ለመስጠትና ከወደቡም ጀምሮ እስከ ደሴ የካሚዎን መንገድ ፡ ሁለቱ መንግሥታት እየተረዳዱ ማሳበር አቁመው ለመሥራት ፡ በዚህ ላይ እስከ ጽ ዓመት ጸንቶ የሚቆይ የወዳጅነት ውል ለመዋዋል የመንግሥቱ ፈቃድ ነውና የኢትዮጵያም መንግሥት ፈቃድ እንዲሆን እጠይቅዎታለሁ ። ከዚህም ቀድሞ በ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. ወደ ሮማ በመሉ ጊዜ ይህ ነገር ተጀምሮ ነበር» ብለው የመንግሥታቸውን አሳብ ገልጠው ቢነግሩን ፡ ባንድ ወገን የባሕር ወደብ ካገኘን ፡ በሁለተኛውም ወገን ጦርነት ሳይደረግ ኢትዮጵያ ሥራ እየሠራች ወደ ትልቅ ደረጃ የምትደርስበት የጽ ዓመት ጊዜ ካገኘን መልካም ነው ብለን አሳባቸውን ተቀበልናቸው ። ነገሩም በትልልቆቹ መሳፍንቶችና መኳንንቶች ፊት ቀርቦ ከተወደደ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ውል ተፈራረምን ።

ውል ፡

የኢትዮጵያ ንግሥተ ነገሥታት ግርማዊት ዘውዲቱና የኢጣልያ ንጉሥ ግርማዊ ሺክቶር አማኑኤል ሮኛው ፡ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ያለው ወዳጅነት ከዚህ የበለጠ እየጠበቀና እየጠነከረ እንዲሔድ ፡ በሁለቱም አገሮች መካከል ያለው የገንዘብ ጥቅም መገናኛ እየሰፋ እንዲሔድ ምኞታቸው ስለ ሆነ ፡ ስለዚህ የኢትዮጵያ ንጉሥ ነገሥት መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መኩንን በግርማዊት ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱና በራሳቸው ፡ በወራሾቻቸውም ስም ሆነው ፡ የኢጣልያ ንጉሥ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር ኮማንዳቶሪ ገፍሊያና ኮራ በግርማዊ ሺክቶር አማኑኤል ሮኛና በወራሾቻቸው ስም ሆነው ቀጥሎ ያለውን ተስማምተው ተዋውለዋል ።

አንደኛ ፡

በኢትዮጵያ ንጉሥ ነገሥት መንግሥትና በኢጣልያን ንጉሥ መንግሥት መካከል ለዘለዓለም የጸና ወዳጅነት ይኖራል ።

ሁለተኛ ፡

ሁለቱ መንግሥታት በማናቸውም ምክንያት ቢሆን ያንደኛውን ነጻነት የሚነካ ወይም የሚጎዳ ነገር እንዳያደርጉና የየራሳቸውን ጥቅም እንዲጠብቁ በየበኩላቸው ግዴታ ገብተዋል ።

ሦስተኛ ፡

ሁለቱ መንግሥታት በሁለቱ አገሮች መካከል ያለውን ንግድ ለማስፋትና ለማልማት ግዴታ ገብተዋል ።

አራተኛ ፡

የኢጣልያ ተወላጆች ዜጎችና ጥገኞች በኢትዮጵያ በሚኖሩበት ዘመን ኢትዮጵያውያናችም በኢጣልያ ቅኝ አገር በሚኖሩበት ዘመን ስለ ንግዳቸውና

ስለ ሥራቸው ለኑሮዎቻቸውም ስለሚያስፈልጋቸው ነገርና ስለ አስተዳደራቸው ለማናቸውም ለሚያኖራቸው ሥራ አፈጻጸም ፡ ስለ ንግዳቸውም ስለ ሥራቸውም የሚኖሩበትን አገር መንግሥት ሕጎች መጠበቅና ማክበር አለባቸው ።

ስለሆነም ከዚህ በላይ ለተባሉት የኢጣልያ ዜጎችና ጥገኞች በኢትዮጵያ በሚኖሩበት ዘመን በጥር ፩ ቀን ፲፱፻፶፯ ዓ. ም. በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥትና በፈረንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት መካከል በተደረገው ውል በ፯ኛው ክፍል የተጻፈው ቃል ይህ ውል ጸንቶ በሚቆይበት ዘመን ሁሉ እንደ ጸናላቸው ይቆያል ።

አምስተኛ ፡

ሁለቱ መንግሥታት በመካከላቸው የሚነሳውን የማይስማሙበትን ነገር በተለመደው በዲፕሎማቲክ መንገድ እንዲጨረስ ፡ የማይቻለውን ነገር በጦር ኃይል ሳይሆን ነገሩን ለዕርቅ ወይም ለሽምግልና ዳኞች ለማቅረብ ግዴታ ገብተዋል ። የሽምግልና ዳኞች ስለሚመረጡበት አካላት ሁለቱ መንግሥታት ተስማምተው በደብዳቤ ይቀባበላሉ ።

ስድስተኛ ፡

ይህ ውል በዓለም መንግሥታት ማኅበር የውል መዝገብ ይገባል ። ሁለቱ መንግሥታት አጽድቀው እንዲቀበሉት ያስፈልጋል ። አደላድለውም የሚቀበሉበትን ደብዳቤ አዲስ አበባ ላይ እንደ ተቻለ መጠን በቶሎ ይቀባበላሉ ።

ሰባተኛ ፡

ይህ ውል አጽድቀው ከሚቀበሉበት ቀን ጀምሮ ለጳ ዓመት ይጸናል ። ይህ ዘመን ሲፈጸም በየመቱ የሚታደስ ይሆናል ።

ይህ ውል በሁለቱ የአፍሪካ ቋንቋ ባማርኛና በኢጣልያ ከሁለት ላይ በትክክል ተጽፎ አንደኛው በኢትዮጵያ መንግሥት እጅ ፡ ሁለተኛው በኢጣልያ መንግሥት እጅ ይቀመጣል ።

ሐምሌ ፲፮ ቀን ፲፱፻፳፯ ዓ. ም.

ይህ ከሆነ በኋላ በ፲፱፻፳፯ ዓ. ም. ልዑል ዱክ ዴዛብሩዝ እንደ ገና ተመልሰው ወደ አዲስ አበባ መጡ ። የመጡበትም ምክንያቱ የወዳጅነቱና የመንገዱ ሥራ ውል ከተፈረመ ትልቁን የእኛንሲያታ ኒሻን የሚባለውን ባለወርቅ ሰንሰለቱን ለእኛ ለመሸለምና ፡ እግረ መንገዳቸውን በአሩሲ አልፈው ከአሩሲና ከባሌ መገናኛ ተነሥቶ ወደ ኢጣልያ ሱማሌ አገር የሚወርደውን ዋቢ ሸበሌ የሚባለውን ትልቁን ወንዝ ከምንጨላይ አይተው በዚያው ወደ ሞጋዲሾ ለመሔድ ነበር ።

ምንጨላይም ለማየት የፈለጉበትን ምክንያት በቃላቸው እንደ ነገሩን ፡ ትልቅ ማኅበር አቁሜ በሞጋዲሾ አጠገብ ትልቅ የእርሻ ሥራ ስለ አቆምሁ ያንን እርሻ የሚአጠጣው ውሃ ከዋቢ ሸበሌ የሚወርድ ስለ ሆነ ነው አሉን ።

በመንገዳቸውም ሁሉ ማናቸውም ችግር እንዳያገኛቸው መሪ የሚሆኑ ሰዎች ጨምረን ሰደድናቸው ።

ልዑል ዱክ ዴዛብሩዝ ምንም እንኳን የኢጣልያ መስፍን ቢሆኑ የተፈረመው የወዳጅነቱ ውል ጸንቶ የሚኖር ነው እያሉ እየመላለሱ መናገራቸው አልቀረም ነበርና እንደ ቃላቸው ይሆናል የማለት ተስፋ አድርገን ነበር ።

የወዳጅነቱንና የመንገዱን ሥራ ውል ከተዋዋልን በኋላ ውላችንን ለመጠበቅና ቃላችንን ለማክበር ስንል ፡ ብዙ ገንዘብ አውጥተን ከሆላንድ አገር መሐንዲሶች ቀጥረን አዲስ አበባም ካሉት ከእኛ መሐንዲሶችና ካገር ሰዎች ጨምረን እስከ ደሴ ያለውን የመንገዱን አቅጣጫ አስመርምረን ጥላኑን አሠርተን ከጨረስን በኋላ ፡ የመንገዱ ሥራ እንዲጀመር ብንጠይቃቸው ጥንቱንም ለጠብ ማንሻ እንጂ ለሥራው አላሰቡበትምና ፡ የእኛ መሐንዲሶች የመረመሩትንና የቀየሱትን ነቅፈው የነሱ መሐንዲሶች በመረመሩትና በቀየሱት እንዲሠራ እየጠየቁና ነገሩን ወደ ኋላ እየጎተቱ አስቀሩት ። በአውሮጳ ግን የኢትዮጵያ መንግሥት ውሉን አፍርሶ ሥራውን እንዳስቀረው እያስመሰሉ ያስወሩ ጀመር ። መቸም ቢሆን ለኢትዮጵያ ጉዳት የሆነ ባት እውነቱን እጠብቃለሁ እያለች እንደ ኢጣልያን ገንዘቧን ለጋዜጣ ሳታወጣና የሐሰት ወሬ ሳታወራ መቅረቷ ነው ። ኢጣልያ ግን ይህን የመሰለ ወሬ ማውራቷ ኢትዮጵያ ውል አፍራሽ ናትና በጦርነት እወስዷታለሁ ለማለት እንዲመቻት መሆኑ የማይጠረጠር ነበር ። በሥራዋም ተገልጦ እነሆ ይታያል ።

ምዕራፍ ፳፬

አልጋ ወራሽነትንና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴነትን ሳንለቅ የንጉሥነት ማዕርግ ስለ መቀበላችን ።

ልጅ ኢያሱ መንግሥትን ለመምራት ባለመቻላቸው ምክንያት፤ አልጋ ወራሽነታቸውን በተሻሩ ጊዜ፡ ገግሥት ዘውዲቱ ሲነግሡ እኔም አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ስሆን፡ ለመንግሥቱ ሥራ ሁሉ አላፈህኜ እንደሠራ ነበርና፤ በዚህ በእንደራሴነቱ ሥልጣን የአዲሱን ሥልጣኔ መንገድ እየተከተልሁ ሥራ ስጀምር፡ ባለመታደል ከመኳንንቱ የጥንት ልማድ ጠባቂዎች የሆኑት እንዳንዶቹ የተሾሙበትን አገር እንደ ፈቃዳቸው ለመግዛት ያሰቡትን አሳብ አስቀርተን፡ የተበደለ ሲሆን፡ ጌትነታቸውን ሳንመለከት በትክክል ስንፈርድባቸው፡ በግዛታቸው ከሚገኘው ገቢ ገንዘብ እንደ ቀረጥና የሰልክ ዋጋ፡ ይህንም የመሳሰለውን ወደ መንግሥት አግቡ ስንላቸው፡ በሹም ሽርም ካንዱ አገር ወደ ሌላው አገር ስናዛውራቸው ኅዘን ይሰማቸው ጀመር ። ይህንንም የሚያዘኑበትን ነገር ገልጠው እንዳይናገሩ ሥራው ሁሉ በትክክል መሠራቱን ልባቸው ያውቀዋልና መናገሩ የሚያሳፍራቸው ስለሆነ፡ ይህን ትተው ለሥራቸው ሁሉ የቀና መሣሪያ ገግሥት ዘውዲቱን ለማድረግ ቆረጡ ።

ለዚህም ሥራ በመጀመሪያ መሪ ያደረጉት ደጃዝማች ባልቻን ነው ። ደጃዝማች ባልቻ የተወለዱት ከአዲስ አበባ በጉዞ ያራት ቀን መንገድ በሚርቅ አገምጃ በሚባል አገር ነው ። በአገምጃ ጦርነት በተደረገ ጊዜ እርሳቸው

ገና ወጣት ልጅ ነበሩና በድሉ ውስጥ አንድ ወታደር አግኝተና ማርኮ ለዐሂ ምኒልክ አመጣላቸውና በቤተ መንግሥት አደጉ ። ክርስትናም ያነሡዋቸው አባቴ ልዑል ራስ መኩንን ናቸው ።

ካደጉም በኋላ ዐሄ ምኒልክ ለመንግሥቱ ገንዘብ ሁሉ ጠባቂ አድርገው ሾሟቸው ። በኋላ ግን በአድዋ ጦርነት ጊዜ ከኢጣልያኖች ጋራ ሲዋጉ የጀግንነት ሥራ ስለ ሠሩ ደጃዝማች ተብለው በክብር ይኖሩ ጀመር ። አሁንም ኢጣልያኖች በግፍ ደብደቡው የገደሏቸው ባርበኝነት በተዋጉበት ብቻ ሳይሆን በዚያው በአድዋ ጦርነት ቁም ጭምር ነው ።

ደጃዝማች ባልቻ በዐሄ ምኒልክና በእኛም ዘመን በማዕርግና በክብር ሲኖሩ፡ በ፲፱፻፲፪ ዓ. ም. የእኛን ሥራ ለማሰናከል የተነሡት ተራ ሰዎች መሪ ይሁኑን ብለው ስለ አታለሉዋቸው በነገሩ ገብተው ነበር ። በኋላ ግን እነዚያ ተራ ሰዎች እየተያዙ ቅጣት ሲፈረድባቸው እርሳቸው በነገሩ አልገባሁም በማለት ተከራክረው ከቅጣት አምልጠው ወደ ግዛታቸው ወደ ሲዳሞ ሔደው ነበር ።

ከቀድሞውም ባላገሩን ባገዛዝ፡ ወታደሩን በማደሪያ ስለ በደሉት ወደ አዲስ አበባ እየመጣ በመጮሁ ምክንያት መጥተው እንዲፋረዱ ብለን ብንጠራቸው፡ ነገ፡ ሣልስት፡ አሞኛል፡ ደክሞኛል እያሉ ብዙ ወራት አሳልፈው መጡ ።

ከመጡም በኋላ ከተበደሉት ሰዎች ጋራ በችሎት ቀርበው ይፋረዱ እንዳይባሉ፡ አሞኛል በማለት በቤታቸው ተቀምጠው በእኛ ላይ ሁከት ለማድረግ መዋከራቸውን ስለ ሰማን፡ ቤታቸውን በወታደር አስከብበን በግድ እንዲመጡ አድርገን ብናስመረምር፡ በእኛ ላይ ሁከት ለማድረግ ማሰባቸውን በቃላቸው ስለ አመኑ፡ የራሳቸው አሽከሮችም ስለ መሰከሩባቸው ከሹ መታቸው ተሸረው በተወሰነ ስፍራ እንዲኖሩ በየካቲት ወር ፲፱፻፳ ዓ. ም. ተፈረደባቸው ።

ከዚህም ቀጥሎ በነሐሴ ወር ፲፱፻፳ ዓ. ም. እንዳንድ የማይረቡ ተራ ሰዎች ደጃዝማች አባ ውቃውን መሪ አድርገው በእኛ ላይ ተነሡ ።

አባ ውቃው ቀድሞ የዐሄ ምኒልክ አሽከር ነበር ። እኛ ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከሆንን በኋላ ግን ደጃዝማች ብለን የዘበኛቻችን አለቃ አደረግነው ። ነገር ግን ላገሩ ለኢትዮጵያና ለክብሩ አሳቢ ካለመሆኑ የተነሣ፡ ከማይረቡ ተራ ሰዎች ጋራ እየመከረ በእኛ ላይ ሁከት ለማስነሣት ስለ ፈለገ፡ ወገን ለማብዛት ሲል ይህን ሁከት ለማስነሣት ያዘዙኝ ገግሥት ዘውዲቱ ናቸው እያለ ማውራቱን ሰምተን ነገሩን በቃሉ እንዲነግረን ብንጠራው፡ የቤተ መንግሥቱ ቅጥር ግቢ ሰፊ ነውና ካንዱ ወዳንዱ ስፍራ እየተዛወረ ቆይቶ ጊዜው ሲጨልም፡ በቤተ መንግሥት አጠገብ ወደ አለው ወደ

ዐፃ. ምኒልክ መታሰቢያ ቤት ገብቶ ዐምዶ ተቀመጠ ። በኋላ ግን በሞትም እንዳንቀጣው እጨጫውንና ካህናቱን አማላጅ ልኮ እጁን ስለ ሰጠ ፡ የሞቱን ቅጣት ተምሮ በልዩ ስፍራ በግዞት እንዲቀመጥ ተፈረደበት ።

ከዚህም በኋላ በአዲስ አበባ የሚኖሩት ሚኒስትሮችና መኳንንቶች ፡ የጦር አለቆችና በየሥራውም ላይ የተሾሙ ሰዎች ሁሉ ፡ ባንድነት ሆነው «በአልጋ ወራሻችን ላይ የማይረቡ ተራ ሰዎች በየጊዜው እየተነሳሩ ሁከት ያደርጋሉ ፡ ምናልባት ደግሞ ወደ ፊት ይህን የመሰለ ሁከት የተነሳ እንደ ሆነ እርስ በርሳችን ደም ሳንፋሰስ አንቀርምና ፡ ይህን ሁከት የሚያግድ ነገር ማሰብ ያስፈልገናል ። ለዚህም የሚሻለው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ማድረግ ነው ፡ ንግሥት ዘውዲቱ የመንግሥቱን ሥራ በሙሉ ለአልጋ ወራሽ ለቀው በፊት ሲነግሡ እንደ ተመሠረተው እርሳቸው የዘውዲቱንና የዙፋኑን ክብር ብቻ ይዘው እንዲኖሩ ፡ አልጋ ወራሽ ግን ከንግሥት ሳይማከሩና ሳያስፈቅዱ በመስከረም ፲፮ ቀን ፲፱፻፱ ዓ. ም. እንደ ተወሰነውና እንደ ተጀመረው የመንግሥቱን ሥራ ሁሉ በሥልጣናቸው ብቻ እንዲሠሩ ሥልጣናቸውም ፡ይል ያለውና የተፈራ እንዲሆን የንጉሥነት ማዕርግ እንዲያገኙ ብናደርግ ነው» በማለት ተሰማምተው ነገራቸውን ከቆረጡ በኋላ በቤተ መንግሥት ግቢ ባለው በሰፊው አደባባይ ተሰብስበው ፡ አልጋ ወራሽ ልዑል ተፈሪ ንጉሥ እንዲባሉና ማናቸውንም የመንግሥቱን ሥራ ከማንም ሳይማከሩ በሥልጣናቸው ብቻ እንዲሠሩ ይፍቀዱልን የሚል ቃል ጽፈው ለንግሥት ዘውዲቱ አቀረቡ ።

ንግሥት ዘውዲቱም ልዩ አማካሪዎቻቸውን ጠርተው ቢያማክሩዋቸው በጣም የሚያስቸግር ነገር መሰሎ ታያቸው ። በውነትም በጣም የሚያስቸግር መሆኑ ለእኔም ተሰምቶኝ ነበር ። ከኢትዮጵያ ባንዱ በትልቁ ክፍል ንጉሥ ተብሎ እንዳልጮድ ሌላ እንደራሴ የሚያስፈልጋቸው ሆነ ። ንጉሥ ተብሎ በአዲስ አበባ እንዳልቀመጥ ሁለት ንጉሥ ባንድ ከተማ መቀመጥ ያልተለመደ ሆነባቸው ። ስለዚህ በነገሩ የማስብበት ቀን ስጦኝ የሚል ቃል ላኩባቸው ።

ይህም የሕዝቡ አሳብ እንኳን ለንግሥት ዘውዲቱና ለእኔም ቢሆን ከብድኝ ነበርና ከተሰበሰቡት መኳንንቶች መካከል ሦስት ሰዎች ጠርቼ የመንግሥቱ ሥራ ሳይከፋፈል ባንድ ሰው አሳብ ብቻ እንዲሠራ ያስባችሁት አሳብ ቢፈጸም መልካም ነው እንጂ የንጉሥነቱ ነገር ባይነሳ መልካም ነው ፡ እንዲያውም እኔ በነገሩ አለመግባቱን የሚያውቅ እግዚአብሔር ብቻ ነው እንጂ ሰው አያውቅምና እኔ ንጉሥ ለመሆን ጓጉቼ ያነሳሳኝሁ ይመስላልና ይህ ነገር እንዲቀር አድርጉ ብሎ ወደ ሕዝቡ ዘንድ ብልክባቸው እኛ ለማንም ሳናደላ ለመንግሥታችን ክብር ፡ ለሕዝቡ ጥቅምና ሰላም እንዲሆን

አሰብን የተነሳንበት ነውና ወደ ኋላ ለመመለስ አንችልም የሚል ቃል ስለ ላኩብን ዝም አልን ።

ከዚህም በኋላ የማስብበት ቀን ስጦኝ የሚል ከንግሥት ዘውዲቱ የመጣላቸውን ምላሽ ባዩ ጊዜ ንግሥት ዘውዲቱ የማስብበት ቀን ስጦኝ ማለታቸው የርሳቸውን አሳብ ከሚከተሉ ፡ ያዲሱን ዘመን ኑሮ ከማይወዱ ወዳጆቻቸው ጋራ መክረው አይሆንም ለማለት ወይም በዚህ ምክንያት ሽብር እንዲነሳ ለማድረግና ለማፋጀት ጊዜ እንዲያገኙ ሳይሆን አይቀርምና ምንም ቢሆን ምላሹን ዛሬ ካልሰጡን ሳንለያይ እንደ ተሰበሰብን የሚያስፈልግ ነገር ለማድረግ ቆርጠናል የሚል ቃል ጽፈው ሁሉም እየፈረሙና እያተሙ እንደ ገና አቀረቡላቸው ።

በዚህም ላይ ደግሞ የከተማው ሕዝብ ፡ ሚኒስትሮችና መኳንንቶች የጦር አለቆችም በግቢ የተሰበሰቡበትን እውነቱን ነገር አላወቁትም ነበርና ሽብር ሊያነሡ ጥቂት ቀርቷቸው ነበር ።

ንግሥት ዘውዲቱም በፈርማና በማሳተም እየሆነ የቀረበላቸውን ቃል አስነብበው ከሰሙ በኋላ የሰው ደም እንዳይፋሰስ ነገሩን ብንቀበላቸው ይሻ ላል ብለው እናንተ መክራችሁ በወሰናችሁት ቀን አልጋ ወራሽ ዘውድ ጭኖ እንዲነግሥ ፈቅጃለሁ ፡ የሚል ቃል ተጽፎ እንዲነበብላቸው ስለ አደረጉ ጸጥታና እርጋታ ሆነ ። ወዲያውም እርስ በርሳቸው እየተጋፉ እስከ እልፍኝ አደባባይ ድረስ ገብተው በደስታ እያጨበጨቡ የግርማዊት ንግሥትን ዕድሜዎን ያርዝምልን ፡ ኢትዮጵያ ለዘለዓለም ትኑር እያሉ ምስጋናቸውን አቅርበው በየቤታቸው ሔዱ ።

በማግስቱም እንደ ገና ተሰብስበው መጥተው ፡ ይህ ነገር የዋለ ያደረ እንደ ሆነ ሌላ አሳብ ታሰቦ እንዳይፈረስብን እስከ ሦስት ቀን የንጉሥነቱ ነገር እንዲፈጸም ቢሆን ይሻላል ብለው ቢጠይቁ ፡ ንጉሥነትን ያህል ነገር በሁለትና በሦስት ቀን ውስጥ ለመፈጸም የማይቻል መሆኑን ፡ በዚህም ላይ በዙሪያችን ያሉት የጎረቤቶቻችን እንደራሴዎች መጥተው የደስታችን ተካፋይ እንዲሆኑ ለየመንግሥታቸው ማስታወቅ የሚያስፈልግ መሆኑን አስረድተን ፡ የዘውዱ በዓል ካንድ ወር በኋላ በመስከረም ፳፯ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓመተ ምሕረት እንዲሆን ነገሩ ተቆረጠ ።

ንጉሥም እንደንባል ንግሥት ዘውዲቱ በመፍቀዳቸው ደስ ያላቸው ፡ በጎረቤታችን የቅኝ አገሮች ያላቸው እንግሊዝና ፈረንሳይ ኢጣልያም ደስ ሰላላቸው የእንግሊዝ መንግሥት የበርበራውን ገዥ ምስተር ኪተርማስተርን ፡ የፈረንሳይ መንግሥት የጅቡቲውን ገዥ ሙሴ ሻጋን ቤላክን ፡ የኢጣልያ መንግሥት የኤርትራውን ገዥ ሲኞር ኮራዶ ሚኒን ወደ አዲስ አበባ ላኳቸው ።

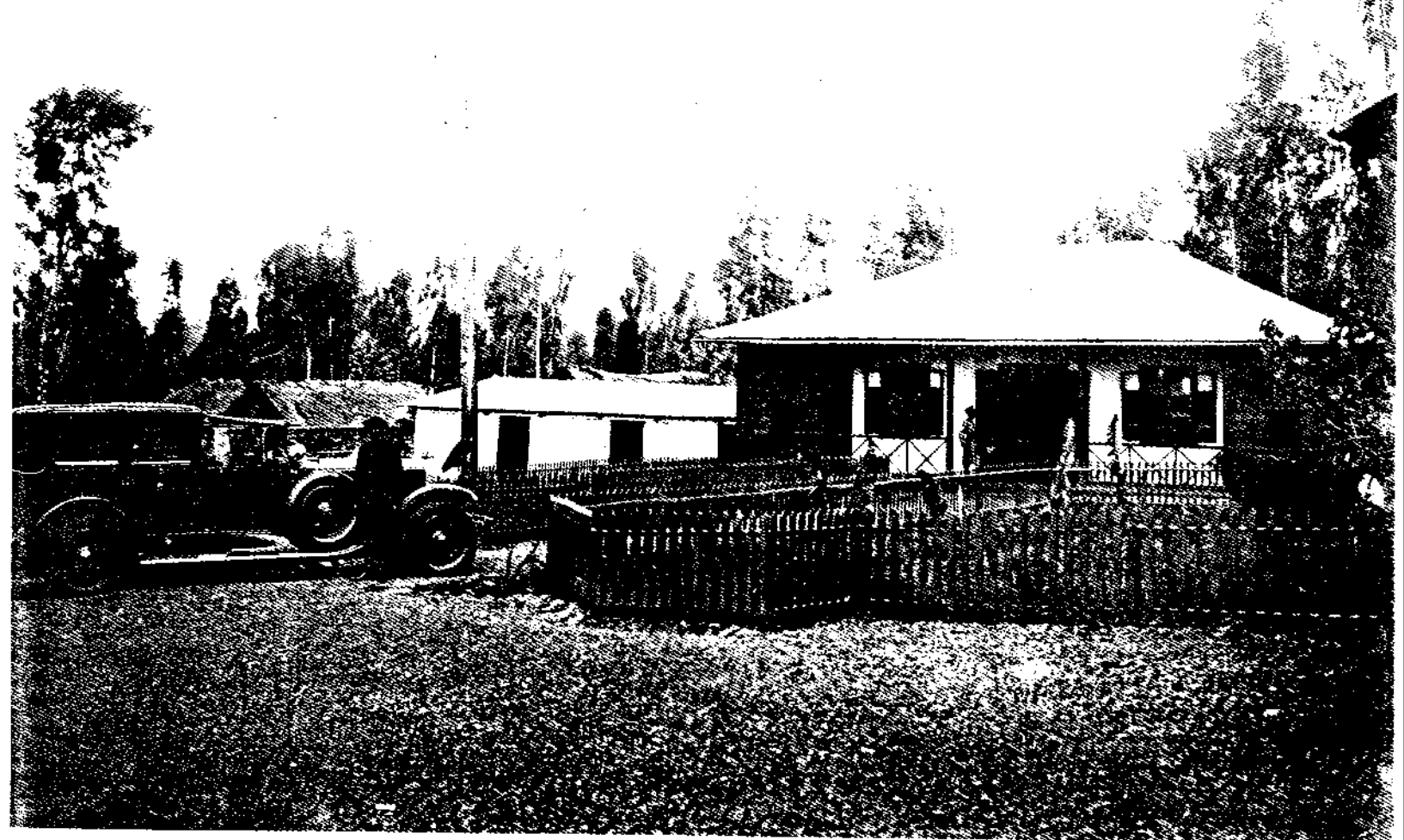
ለዚህም ለንጉሥነቱ በዓል የሚያስፈልገው ሁሉ ከተዘጋጀ በኋላ በመ
ስከረም ፳፯ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓ.ም. የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት፡ ንጉሥ ሲያነግሥ
የሚደረገው ታላቅ ሥነ ሥርዓት ሁሉ ተደርጎ በንግሥተ ነገሥታት ዘው
ዲቱ እጅ ዘውድ ጭነን የበዓሉ ቀን በክብር ተፈጸመ ።

ሐጂ በዳሩ (ራታውራሪ) ለልልት ተናኘ ወርቅ ፡ አቶ ለ.ብሳ በጅርንድ ተምትጫ ፡ ደጃዘማች ብሩ
ወልደ ገብርኤል (ራሰ) ፡ ዠርማዊት አቲቤ መንን ፡ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ፡ ልዑል መኩንን ፡
ልጅ ከዘደ ተሰማ ፡ (ደጃዘማች) ልዑል አልጋ ወራሽ ፡ ልጅ ፋንታፍ ጅማ አሁን (ራታውራሪ)
መሐመድ ዓሊ ፡ ተኛዘማች በልሁ ደንቀ ።

ምዕራፍ ፳፮

ኢጣልያኖች ራስ ጉግሣ ወሌ እንዲሸፍቱ ስለ ማድረጋቸው ።

ኢትዮጵያ አንድነት የሌላት መንግሥት ናት እያሉ በዓለም መንግሥታት ማገበር ፊት ከላሾች የሆኑት ኢጣልያኖች የንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት እንዲ ከፋፈል የፕሮፓጋንዳ ሥራ መሥራታቸውን መመልከት በጣም ያስደን ቃል ። እኛም በትጋት ፕሮፓጋንዳቸውን በማፍረሳችን ያስገርም ነበር ። ነገር ግን ሞከሩ እንጂ ለመለያየት አልቻሉም ።

ኢጣልያ በኢትዮጵያ ላይ የአጥቂነት ጦርነት ለማድረግ ያሰበችው ከብዙ ዘመን አስቀድሞ መሆኑን አሁን በቅርቡ ዘመን የተደረጉት ነገሮች ይመሰክራሉ ።

ውጭ ውጭውን ለሰው ይምሰል ኢጣልያ የኢትዮጵያ ወዳጅ ናት እያሉ እያወሩ በሕዝባችን መካከል ታላቅ ጉዳት የሚያመጣ ፕሮፓጋንዳ ይዘሩ ነበር ። ይህንንም በኢትዮጵያ የሚኖሩ የዲፕሎማቲክ ሰዎች ሁሉ እን ደሚያውቁት አንጠራጠርምና እንተወዋለን እንጂ ኢጣልያኖች በኢትዮ ጵያ ላይ የሠሩት የተንኩል ፕሮፓጋንዳ ሁሉ ብንጽፈው ኖሮ ብዙ ገጽ በጩ ረሰ ነበር ። ስለ ሆነም በራስ ጉግሣ ወሌና በራስ ኃይሉ በኩል የሠሩት የተን ኩልና የፕሮፓጋንዳ ሥራ በሙሉ ኢትዮጵያ የታወቀ ነውና ሳንጽፍ ልንተ ወው አይገባም ።

ራስ ጉግሣ የእቴጌ ጣይቱ ወንድም የራስ ወሌ ልጅ ናቸው ። አባታ

ቸው ራስ ወሌ ከግዛታቸው በአንድ ክፍል ደጃዝማች ብለዋቸው ሲኖሩ በኋላ ወደ ሸዋ መጡ ።

እኔን ጣይቱ ከዐይ ምኒልክ ጋራ ከተጋቡ ወዲህ ዘመዶቻቸው የሆኑ የቦጌምድርና የሰሜን ፡ የየጁም ሰዎች ፡ ከሸዋ ሰዎች ጋራ በጣም እንዲቃረ ቡና መገናኛ እንዲያበጁ ይጥሩ ነበርና ፡ ሴቶቹን ዘመዶቻቸውን ከሸዋ መኳንንት ጋራ ፡ ወንዶቹን ዘመዶቻቸውን ከሸዋ ወይዘሮች ጋራ ግጋባትን ዋና ጉዳይ አድርገው ይዘውት ነበር ። ስለዚህም በ፲፰፻፺፯ ዓ. ም. የወንድማቸው የራስ ወሌ ልጅ ደጃዝማች ጉግሣ የዐይ ምኒልክን ልጅ ፡ (በኋላ የኢትዮጵያ ንግሥተ ነገሥታት የሆኑትን) ወይዘሮ ዘውዲቱን እንዲያገቡ አደረጉ። በዚህም ምክንያት በ፲፰፻፺፫ ዓ. ም. የራስነት ማዕርግ አግኝተው የቦጌምድር ገዥ ሆነው ሲኖሩ ፡ ዐይ ምኒልክ ታመው በቤት ከዋሉ በኋላ የኢትዮጵያ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ የነበሩት ራስ ቤት ወደድተሰማ የቦጌምድርን ግዛት ለራስ ወልደ ጊዮርጊስ ሰጥተው ፡ ራስ ጉግሣ በግዛት እንዲኖሩ አደረጉ ። ራስ ጉግሣም ፮ ዓመት ያህል በግዛት ከኖሩ በኋላ በመሰከረም ፲፯ ቀን ፲፱፻፱ ዓ. ም. ወይዘሮ ዘውዲቱ ለኢትዮጵያ ዘውድና ዙፋን ተመርጠው ግርማዊት ንግሥተ ነገሥታት ተብለው ሲነግሡ ፡ እግዚአብሔር እኔን ሴቲቱን መርጦ ለዚህ ለትልቁ ዘውድና ዙፋን ካበቃኝ ፡ ለብቻዬ ለመኖር ብፅዓት አደርጋለሁ እንጂ ከባል ጋራ አልኖርም ብለው ለብቻ መኖርን ስለ መረጡ ፡ ራስ ጉግሣም የንግሥትን አሳብ ቁርጠን ስላወቁት የመለያየታቸው ነገር በሁለቱም ፈቃድ ተጨረሰና ለራስ ጉግሣ የወለጋ እምባቦንና የሳይንትን ግዛት ሰጠናቸው ። ከአንድ ዓመት በኋላ ግን የቦጌምድር ገዥ ንጉሥ ወልደ ጊዮርጊስ ስለ ዐረፉ ፡ የቦጌምድርን ግዛት መልሰንላቸው ነበርና የቀድሞውን ግዛታቸውን በማግኘታቸው ለጊዜው ደስ ብሏቸው ሲኖሩ ፡ መቸም ኢጣልያኖች ለኢትዮጵያ ሕዝብ ጠንቅ ናቸውና ፡ አንዳንድ ኢጣልያኖች ለንግድ ወይም አገር ለማየት እያመካኙ መጥተው ከቦጌምድር ወደ አሥመራ ሲመላለሱ ከራስ ጉግሣ ጋራ እየተገናኙ በልባቸው እንከርዳድ እየዘሩባቸው ይሔዱ ስለ ነበረ ደስታቸውን ወደ ኅዘን እስከ መለወጥ ደረሱ ።

ከሁሉም የሚብሰው በጎንደር የኢጣልያ የንግድ ወኪል ሆኖ የተቀመጠው ፕሮፓጋንዳ ለማድረግ ዋና ሥራው ነበር ።

የቦጌምድር ገዥ መኖሪያው በደብረ ታቦር ከተማ ነው ። ኢጣልያኖች ግን ፕሮፓጋንዳ ለመሥራት እንዲመቻቸው ካህናትና ነጋዴዎች በሚኖሩ በት በጎንደር የንግድ ወኪል (አጃንሲያ) ለማስቀመጥ ከእኛ አስቀድሞ ከነበሩት ከዐይ ምኒልክና ከልጅ ኢያሱ ፈቃድ ተቀብለው ነበር ። በኋላ ግን በጎንደር አጠገብ ባንድ ስፍራ ራስ ጉግሣ ወሌ የርስት ቦታ ነበራቸውና ይህን የር

ስት ቦታዎን በኪራይ ቢሰጡን ቦታዎን እናለማልዎታለን ፡ በኋላም በምንለቅበት ጊዜ በላዩ የሠራነውን ቤትና ሌላውንም ማናቸውንም ነገር ሁሉ አለዋጋ እንለቅልዎታለን የሚል ቃል ጽፈው ቢያቀርቡላቸው እውነት መሰሏቸው ፈቀዱላቸው ።

በዚህም ቦታ ለንግድ ወኪል አድርገው ያስቀመጡት ሙሴ ፖሎራ የሚባል ነበር ። ሙሴ ፖሎራም ለዚህ ለተንኮል ፕሮፓጋንዳ ሥራው እንዲመቸው ኢትዮጵያዊት ሴት በጎንዘብ ቀጥሮ ሚስቱ ነሽ እያለ ልጆች ወለደላት ።

በዚህም ላይ በዕድሜ ሽምግሎ ነበርና ኢትዮጵያውያን በዕድሜ የሽመገለ ሰው ማክበር ልማዳቸው ስለ ሆነ የጎንደር ሰዎች ሁሉ እንደ ውጭ አገር ሰው ሳያዩት ያከብሩት ነበር ። እርሱም በበኩሉ ሴቶች ሲወልዱ ያራስ ጥሪ ፡ ሰው ሲሞት የተዝካር እያለ ጎንዘብ ይሰጣል ። እርሱ ካቶሊክ ሆኖ ሳለ በእርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን እየገባ ካህናቱ እያዩት ይጸልያል ። በዓመት በዓልም ቀን እንደ ኢትዮጵያውያን መኳንንት ልማድ ጠላ እያስጠመቀ ፡ ጠጅ እያስጠል ፡ ሰንጋ እያሳረደ ካህናቱንና ነጋዴዎቹን ይጋብዛል ። በዚህም ሁሉ ምክንያት ከሕዝቡ ጋራ መልካም መገናኛ አበጅ ።

ደግሞ የቦጌምድር ገዥ ራስ ጉግሣ ወሌ በእርቶዶክስ ሃይማኖት የጸኑ የአውሮጳን ሃይማኖትና የሥልጣኔ ሥራ ተቃዋሚ መሆናቸውን ያውቃልና ወደ እርሳቸው እየሔደ ፡ «ለኢትዮጵያ የሚሻላት እንደ ጥንቱ እንደ አሮጌው ልማድ ብትኖር ነው እንጂ የአውሮጳን ሥልጣኔ መከተል አይጠቅማትም ። ያሁኑ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ግን አሳባቸው የአውሮጳን ሥልጣኔ በኢትዮጵያ ለማግባት ነው ይባላል ፡ የአውሮጳ ሥልጣኔ በኢትዮጵያ ከገባ የሃይማኖት ነፃነት ይሆናል ። የሃይማኖትም ነፃነት ከሆነ የእርቶዶክስ ሃይማኖት እየደከመች ፡ የካቶሊክ ሃይማኖት እየበረታችና እየሰፋች እንድትሔድ ሊሆን ነው ፡ እንዲያውም ራሳቸው አልጋ ወራሹ ወደ ካቶሊክ ሃይማኖት ሊገቡ ነው እየተባለ ይወራል ። ደግሞ የባርነት ነገር ከኢትዮጵያ እንዲጠፋ በየጊዜው አዋጅ መንገራቸውን ሰምተናል ። ነገር ግን አሁን ባሮች ሁሉ ነፃ ይውጡ ከተባለ ፡ እነዚህ የቦጌምድር ጌቶችና ጨዋዎች ሁሉ እንደምን ሆነው ሊኖሩ ነው ። ጌቶቹ በእጃቸው እያረሱ ፡ ወይዘሮቹ በእጃቸው እየፈጩ ሊኖሩ ነውን ? በአውሮጳም ቢሆን ሥራው ሁሉ በመኪና ከሆነ ወዲህ የባርነት ነገር ቀረ እንጂ ቀድሞ እንደ ናንተ ሰው ሁሉ ለያንዳንዱ ባሮች ነበሩት ። አሁንም በዚህ አገር እርስዎና እንደርስዎ ያሉት ትልልቆቹ መኳንንቶች ካለባቸውበት ትልቅ ጉዳት ያገኛችኋል ።» እያለ ፡ እርሳቸውም በበኩላቸው ለየትልልቆቹ መኳንንቶች እያሰረዱ በእኛ ላይ በመርነት ኃይል እንዲነሡ እያደረገ ይነግራቸው ነበር ። እር

ሳቸውም መኳንንቶቻቸውን እየሰበሰቡ አንድ ወዳጆ የሆነ ሰው እንደዚህ ብሎ መከረኝ ምን ማድረግ ይሻላል እያሉ በምስጢር ስለ ነገርዎቸው ፡ የተንኩል ምክር መሆኑን የተረዱት አንዳንዶች መኳንንቶች በምስጢር ወደ እኛ ይልኩ ነበር ።

እኛ ግን ራስ ጉግሣ ወሌ የኢጣልያኖችን የተንኩል ምክር ሰምተው በመንግሥታችን ላይ ክፉ ነገር ያሰባሉ ብለን አልጠረጠርንምና ነገሩን ለማጣራት ስንል በትዕግሥት ቆየን ። በዚህ ጉዳይ ወደ ትዕግሥት የሚገፋን ስለ ንግሥት ዘውዲቱ በማሰብ ነበር ።

በዚህም ላይ ደግሞ እንደ አጋጣሚ በዚያው ወራት በአዲስ አበባ የቆዳ ፋብሪካ እንዲቆም ከአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት ላንድ ለውጭ አገር ሰው ኮንትራት ስለ ተሰጠ ፡ እርሱ ከበሬ ቆዳና ከፍጥራ ሌጦ በቀር የፈረሰና የበቅሎ ፡ የአሀያና የውሻ ቆዳ እየገፈፈ ወደ ፋብሪካው እየወሰደ ይፍቅ ነበርና ፡ ኢጣልያኖች ይህን በሰሙ ጊዜ በአዲስ አበባ አሀያና ውሻ እየታረደ ለመኳንንቱና ለወታደሩ በግብር ላይ ማብላት ተጀምሮዋል ፤ ወደ ፊት ግን የአሀያና የውሻ ሥጋ ብሉ ተብሎ በሙሉ ኢትዮጵያ ዐዋጅ መነገሩ ይቀር አይመስልም እያሉ በያገሩ ስለ አወሩ የበጌምድር ሕዝብ በሙሉ ልቡ ተናወጠ ።

በኢትዮጵያ ጥንተ ክርስቲያኑ የበጌምድር ሕዝብ ይቅርና ክርስትናን አሁን በቅርቡ የተቀበለው ሕዝብ ቢሆን እንኳን ሥጋውን ሊበላውና የአሀያና የውሻ ቆዳ እየተገፈፈ ይፋቃል ለሥራም ይሆናል ብለው ቢነግሩት ትልቅ ገዘን እንደሚሰማው የታወቀ ነው ። ምናልባት በአውሮጳም ይህን የመሰለውን የሚጸየፉ ሰዎች አይታጡም ።

ራስ ጉግሣ ወሌ ከንግሥት ዘውዲቱ የተለያዩት ምንም እንኳ በፈቃዳቸው ቢሆን በዚህ በትልቁ የደስታ ዘመን ወደ አዲስ አበባ ሳይመጡ በበጌምድር ብቻ ተወስነው በመኖራቸው ማዘናቸውን ላንዳንድ ወዳጆቻቸው መናገር ጀምረው ነበርና ፡ ኢጣልያኖች ይህን ሲሰሙ ራስ ጉግሣን ለማታለል የተመቸ ጊዜ መሆኑን ዐውቀው ፡ የሚያስፈልግዎን ያህል መሣሪያ እንሰጥዎታለንና በኢጣልያ መንግሥት ረዳትነት ካሁኑ መንግሥት ሸፍተውና ተዋግተው በማዕርግም ንጉሥ ተብለው ከንግሥት ዘውዲቱ ጋራ የሙሉ ኢትዮጵያ ገዥ ይሆናሉ እያሉ በልባቸው ጠልቆ የሚገባ ነገር ስለ ነገርዎቸው ፡ አሁን ይህን የመሰለ ምክንያት ይዘው የአሀያና የውሻ ሥጋ ለሚያበላ መንግሥት እየተገዛን ከመኖርና ባሮቻችንን ከመልቀቅ መሞት ይሻለናል እያሉ የበጌምድርን ሕዝብ በሙሉ ወገን ለማድረግና የጦርነት ኃይል ለማጠንከር ይሞክሩ ጀመር ። ይኸንንም ቃል በሙሉ ባዋጅ መልክ ገልጸውታል ።

ዳግም በደንከሌና በአውሳ አውራጃ ያለው ግዛታችን በረሃና የበሽታ

ስፍራ በመሆኑ ወሰን ጠባቂዎች ወታደሮቻችን ስለ ተጎዱ ፡ አንዳንድ ጊዜ ወደ ደጋው እየወጡ እንዲያርፉ ይፈቀድላቸው ነበርና ኢጣልያኖች በሰላዮቻቸው ሲሰሙ ወታደሩ ብዛቱ ሲቀንስ ጊዜ እየጠበቁ የጦር መሕንዲሶች እየላኩ ተራራውንና ወንዙን ሚዳውንና ዳገቱን ካርታ እያገሡ ፡ ለዋጅራትና ለራያ ፡ ለአዘቦ ጋሎች መሣሪያና ገንዘብ እየሰጡ ፡ ከእኛም መንግሥት እንዲሸፍኑ በሚቻላቸው ሁሉ የተንኩል ምክር ይመክሩዋቸው ነበርና ከነዚህ ከዋጅራቶቹ እንዳንዶቹ እየመጡ ይነግሩን ነበር ። እኛ ግን ኢጣልያ በ፲፱፻፳፭ ዓ. ም. ከእኛ ጋራ የተዋዋላችውን የወዳጅነት ውል ዘንግታ ይህን የመሰለ ሥራ መሥራቷን በማስመርመር ቆይተን ሳለን ፡ የዋጅራትና የራያ ፡ የአዘቦ ጋሎች ከኢጣልያ በተቀበሉት መሣሪያና ገንዘብ ኩርተው ወደ ደጋው እየወጡ ሰው መግደላቸውን ፡ ከብት መዝረፋቸውን ስለ ሰማን ራስ ጉግሣ ወሌ የጁ ያደጉበት አገራቸው መሆኑንና ለበጌምድርም መቅረቡን ስለ ዐወቅን ፡ ባንድ ወገንም አሁን ወደ የጁ ሳይሔዱ የቀሩ እንደ ሆነ ከኢጣልያኖች ጋራ ምክር አላቸው ተብለው የታሙበት ሁሉ በዚህ እንዲገለጥ ስለ አሰብን ፡ እስከ የጁ የዋጅራትንና የአዘቦን ጋሎች በፍቅር እየጠሩ በወዳጅነት እየመከሩ ክፉ ሥራቸውን እንዲተዉ ያድርጓቸው ፡ እምቢ ቢሉ ግን በጦር ኃይል ይወጋሉ የሚል ትእዛዝ አላለፍንላቸው ።

ራስ ጉግሣም ትእዛዙ በደረሰላቸው ጊዜ ለጊዜው ፈቃድ ፈጸሚ ለመምሰል የበጌምድርን ሠራዊት ባዋጅ አስከትተው ወደ የጁ ሔዱ ። የጁ ከደረሱ በኋላ ግን በዋጅራትና በራያ ፡ በአዘቦ ጋሎች ላይ ለማድረግ የታዘዙትን በትክክል ሳይፈጽሙ ፡ እንዲያውም በኋላ ለርሳቸው ረዳቶች እንዲሆኑ ተስማምተው ወደ በጌምድር መመለሳቸውን ፡ ከተመለሱም በኋላ ወታደር መሰብሰብን የጦር መሣሪያ ማሰናዳትን ዋና ሥራ አድርገው መያዛቸውን ሰማን ። እኛም የወንድማማች ደም በከንቱ እንዳይፈሰና የኢጣልያኖች ምኞት እንዳይፈጸም ለመጠንቀቅ ስንል ለማናቸውም ቢሆን ወረይሉ ላይ ተገናኝተን ከዘመቻው የተመለሱበትንና ሌላውንም ጉዳይ ሁሉ ቃል ለቃል ተነጋግረን ይመለሳሉ ብለን ብንልክባቸው እኚ ተነሣሁ መጣሁ እያሉ የማታለል ቃል ብቻ እየላኩ ለጦርነት እየተሰናዱ መቆየታቸውን ስለ ሰማን ወደ የጁ አልፈው ከዋጅራትና ከራያ ከአዘቦ ጋሎች ጋራ እንዳይገናኙ ለማገድ በዋድላና በደላንታ ሆነው የሚጠብቁ ወታደሮች በደጃዝማች ሙሉይታ አበጋዝነት ላከን ።

የኢጣልያ ፕሮፓጋንዳ ሠራተኞች በበጌምድር ያሉትን አንዳንድ ጠንቋዮችና ሕልም አላሚዎች እየፈለጉ ንጉሥ የምትሆንበት ዘመን ደርሷልና አይዘህ አትፍራ እያሉ እያደፋፈሩ እንዲነግሩዋቸው እያደረጉ ይልኩባቸው ነበር ። ይህንንም ሁሉ የሚያስረዳ በጦርነቱ ውስጥ በተማረከው በራስ ጉግሣ የጽሕፈት ኮረጃ ውስጥ ተገኝቶ ታይቷል ።

ከኢትዮጵያ ሕዝብ አንዳንዶቹ ከሃይማኖት ትምህርት በቀር ሌላ የዓለ ማዋጋ ለቲካ ትምህርት የሌላቸው ስለ ሆኑ መነኩሳት ወይም ባሕታውያን በዚህ ዘመን እንደዚህ ይሆናል ብለው ሲነግሩዋቸው ከእግዚአብሔር የተ ላኩ እየመሰላቸው እውነት አድርገው ይቀበላሉና በዚህም ለመጠቀም አጣ ልያኖች ይህን ስለ ዐወቁ ዋና መሣሪያ አድርገውት ነበር ።

እኛም ኢጣልያኖች በዚህ ነገር መግባታቸውንና አለመግባታቸውን ለማወቅ ብለን ያገርን ውስጥ ጸጥታ ለመጠበቂያ አንድ አይርጥላን በዋጋ ሽጡልን ፡ ነጂውንም ከናንተ ሰው እንቀጥራለን ብለን አዲስ አበባ ላለው ለኢጣልያ ሚኒስትር ብንነግረው ለመንግሥቱ አስታውቄ ምላሹን በተሎ አመጣለሁ ብሎን ነበር ። ነገር ግን ምንም ምላሽ ሳይሰጠን ቆይቶ ራስ ጉግሣ በእኛ የጦር ሠራዊት ላይ አደጋ ጥለው ለመዋጋት አንድ ቀን ሲቀረቸው ፡ አይርጥላንን አሁን በፍጥነት ከአሥመራ ለመላክ አልደረሰልንም ብሎ አስ ታውቀን ። ምላሹም እንደዚህ እንዲሆን ልባችን አውቆት የቆየ ስለ ሆነ ምንም አላስደነቀንም ።

ራስ ጉግሣም ይህን በመሰለው በሐሰት ነገር ተታልለው ጦርነት ለማድ ረግ ስለ ቆረጡ የከተት ዐዋጅ አስነግረው በግስጋሴ መጥተው በመጋቢት ፳፪ ቀን ፲፱፻፳፪ ዓ. ም. ቋና ላይ በደጃዝማች ሙሉጌታ ላይ አደጋ ጥለው ሦስት ሰዓት ያህል እንደ ተዋጉ ድል ሆኑ ።

ኢጣልያኖች ብዙ ዓመት የደከሙበት የተንኮል ምክር በሦስት ሰዓት ራረሰና ራስ ጉግሣ ከሞት አደጋ ደረሰ ። በዚህም ጦርነት ውስጥ በራስ ጉግሣ ሠራዊት እጅ ተገኝቶ ከተማረከው መሣሪያ የሚበዛው ከአሥመራ የመጣ ወጪፎ በመሆኑ ራስ ጉግሣ እንዲሸፍኑ የረዱዋቸው ኢጣልያኖች መሆናቸውን አረጋገጠልን ።

ራስ ጉግሣ በሞቱ በሁለተኛው ቀን በመጋቢት ፳፬ ቀን ፲፱፻፳፪ ዓመተ ምሕረት ንግሥት ዘውዲቱ ዐረፉ ።

ንግሥት ዘውዲቱ ከብዙ ዘመን አስቀድሞ በስዊድኑ በዶክተር ሐነርና በስዊሱ በዶክተር ማይበርግ ተመርምሮ የታወቀ የሱካር በሽታ (ዲያቤት የሚባል በሽታ) ነበረባቸው ። ይኸውም በሽታ በያሙቱ እየባሰና እየጠነከረ ባቸው የሚሔድ ስለ ሆነ በዚህ ዓመት በጣም ታመው ነበር ። ስለዚህ ለበሽ ታቸው መጨመሪያ እንዳይሆን ተብሎ የራስ ጉግሣን ሞት አልሰሙም ነበር ። ይኸውም የሚያከሟቸው ሐኪሞች ዶክተር ሐነርና ፡ ዶክተር ማይ በርግ ጎዘኑን አይሰሙ ብለው ስለ አዘዙ ነው ። ኢጣልያኖች ግን የተንኮላቸ ውን መስፈሪያ ለመሙላት ሲሉ ሰምተው በድንጋጤ ሞቱ ብለው አወሩ እንጂ ፡ በአዲስ አበባ ያሉት መሳፍንቱም መኳንንቱም ሚኒስትሮችም ንግ ሥት ዘውዲቱ የራስ ጉግሣን በጦርነት መሞት ሳይሰሙ ማረፋቸውን የማያ ውቅ የለም ።

ምዕራፍ ፳፮

የቤተ ክህነት ሥራ እየተሻሻለና እየታደሰ እንዲሔድ ስለ ማሰባችንና ስለ መጀመራችን ።

ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ የኢትዮጵያ ነገሥታት ለመንግሥቱ ሥራ ሁሉ አላፈ እንደ መሆናቸው ለቤተ ክህነትም ሥራ አላፈነት አለባቸውና ከሊቃ ውንቱና ከመምህራኑ መካከል እየመረጡ በየአድባራቱና በየገዳማቱ ለመሾ ምና ለመሻር ፡ ሥራቸውንም ሁሉ ለመቆጣጠር ሥልጣን አላቸው ።

ነገር ግን የመንግሥቱ ሥራ እየበዛ ከመሔዱና በዙሪያቸውም ካሉት አረማውያን ጋራ በየጊዜው ጦርነት ከማድረጋቸው የተነሣ ፡ የቤተ ክህነ ትን ሥራ በሙሉ ለመቆጣጠር ጊዜ አልነበራቸውም ነበርና በቤተ ክህነት ወገን በስሕተት እየገባ ልማድ ሆኖ የቀረና የቤተ ክርስቲያንንም ሥርዓት የሚያጎድል ብዙ ነገር ነበር ።

አሁን ግን ሕገ መንግሥት አቁመን ፡ ለሚኒስቴር ቤቱ ሁሉ ደንብ ሰጥ ተን ሚኒስትሮች ለየሥራቸው ሁሉ አላፈ ሆነው እንዲሠሩ ስለ አደረግን ፡ ከመንግሥት ሥራ በሚተርፈው ጊዜያችን ከሊቃውንቱና ከመምህራኑ ጋር እየተገናኘን የቤተ ክህነቱ ሥራ ጥቂት በጥቂት እየተሻሻለ እንዲሔድ አደረግን ። ይኸውም ከዚህ እንደሚከተለው ነው ።

፩ኛ ፡ የኢትዮጵያ ሕዝብ ትልቁም ትንሹም ወንድም ሴቱም በክርስቲያንነቱ ጸንቶ የሚኖር ስለ መሆኑ ፡ በየሳምንቱ እሑድ እሑድና በየትልልቁ በዓላት ወደ ቤተ ክርስቲያን እየሔደ ቅዳሴ ይሰማል ። የሚችልም ሥጋ

ወደሙ ይቀበላል ። ነገር ግን ቅዳሴው ሕዝቡ ሁሉ በማያውቁት በግእዝ ቋንቋ ስለ ነበረ ፡ ብዙዎቹ የዜማውን ድምጥ ከመስማት በቀር ምስጢሩን የሚያስረዳ ቃል ሳይሰሙ በየቤታቸው ይመለሱ ነበር ። አሁን ግን ጸሎተ ቅዳሴው በአማርኛ ቋንቋ እንዲተረጎምና እንዲታተም አድርገን በየቤተ ክርስቲያኑ ስለ ታደለ ሕዝቡ መላውን እንኳ ባይሆን ዋና ዋናውን ቃል በቋንቋው ሲነበብ መስማት ጀምሯል ። ወንጌልና የሐዋርያት መልክትም በአማርኛ ቋንቋ እንዲነበብላቸው ተደረገ ።

፪ኛ ፡ በየትልልቁ አድባራትና ገዳማት የሚኖሩት ፡ አለቃው ከካህናቱና ከገበዙ ፡ አበ ማገበሩ ከመነኩሳቱና ከአርድእቱ ጋራ ስለ ኑርአቸው በየጊዜው በመካከላቸው የሚነሳውን ሁከት ለማስቀረት ስንል ፡ ሊቃውንቱንና መምህራኑን እየሰበሰብን የቀድሞውን የየአድባራቱንና የየገዳማቱን የኑር ልማድና ደንብ እያስመጣን እየተሻሻለ አዲስ ደንብ እንዲቆም በመደረጉ ትልቅ ጥቅም ተገኝቶበታል ። ተሻሻለው የቆሙትም አዲሶቹ ደንቦች በዝቋላ ፡ በደብረ ሊባኖስ ፡ በኢየሩሳሌምና በሌሎችም ገዳማት ሁሉ ይገኛሉ ።

፫ኛ ፡ ባገራችን በኢትዮጵያ በቀድሞ ዘመን የተክሊል ጋብቻ ለመኖሩ መጽሐፈ ተክሊል በየአድባራቱ መገኘቱ ያስረዳል ። ነገር ግን ግራኝ አሕመድ የሚባለው በተነሳባት ዘመን ወይም ዮዲት የምትባለው ከፈላጆች ወገን የሆነች ነግሳ ክርስቲያንን ባጠፋችበት ዘመን ይሁን አልታወቀም እንጂ ፡ የቤተ ክርስቲያን ሥርዓት እየጉደለ ስለ ሐደ በሕዝቡ ይቅርና በካህናቱም ቢሆን በተክሊል መጋባት በጣም አልሰፋም ነበር ። ዳሩ ግን ከቤተ ክህነትና ከሕዝቡም ወገን ብዙዎቹ ከሚስቶቻቸው ጋራ ሥጋ ወደሙ እየተቀበሉ ጋብቻቸውን አጽንተው ይኖሩ ነበር ።

አሁን ግን ሊቃውንቱና መምህራኑ የተክሊል ጋብቻን አጠንክረው እንዲሰብኩ አድርገን የተክሊል ጋብቻ የተለመደ ሆኗል ።

፬ኛ ፡ በቀድሞ ዘመን ሰው ሲሞት ቤተ ዘመዶቹ ተዝካር እያሉ ጠላና ጠጅ ሌላም የሚያሰክር ነገር እየደገሱ ካህናቱን ወደ ሚቹ ቤት እየጠፋ ከልክ ያለፈ መብልና መጠጥ እየሰጡ ከትእዛዝ እንዲወጡ ያደርጓቸው ነበር ። አሁን ግን ይህን የመሰለው አደራረግ ላዲሱ የሥልጣኔ ዘመን የማይሰማና በቅዱሳት መጻሕፍትም የተከለከለ መሆኑን ስለ ተረዳነው ፡ ተዝካር በሚያሰክር መጠጥና ከልክ ባለፈ መብል መሆኑ ቀርቶ ፡ ዘመዱ የሞተ በት ሰው ሁሉ ፍታቱን እያሰፈታ እንደ አቅሙ ለካህናቱ የፍታት ገንዘብ እንዲሰጥ ፡ ለነዳያን ግን የመብልና የመጠጥ ድግስ እየደገሰ በመጠን ቢያበላና ቢያጠጣ እንዳይከለክል ፡ ጳጳሳቱና መምህራኑም ይህንን እንዲሰብኩ አደረግን ።

ለሕዝቡም አርአያና ምሳሌ ለመሆን ስንል ፡ ልጃችን ልዕልት ዘንብ ወርቅ በሞተች ጊዜ ስለ ፍታቱ ለየአድባራቱና ለየገዳማቱ የገንዘብ ሰጦታ እያካፈልን ሰጥተናል ። ብዙ ሰዎችም እንደዚሁ ማድረግ ጀምረዋል ።

፭ኛ ፡ ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ ባንዳንድ አውራጃ ሰው ሲሞት ዘመዶቹ አንዳንዶቹ ጠጉራቸውን እየቆረጡ ደረታቸውን እየሙቱ እየሙሁ ያለቅሱ ነበር ። አሁን ግን ሰው ሲሞት ዘመዱ ለገዘኑ ምልክት በልብሱ ሜፍ ጥቁር ምልክት ከማድረግ በቀር ፡ ጠጉር መቁረጡን ፡ ደረት መምታቱን ፡ ከል መልሰሱን ፡ እንዲተው በየቤተ ክርስቲያኑ እየዞራችሁ ሰበኩ ብለን ለመምህራኑ ትእዛዝ ስለ ሰጠንና መምህራኑም በትጋት ስለ ሰበኩ ስለ ሞተው ሰው ተስፋ እስከ መቁረጥ ማዘን እየተቃለለ ሐዲል ።

፮ኛ ፡ ቤተ ክርስቲያንን ለመጠበቅና ሃይማኖትን እንዳይናወጥ ፡ የተሰጣትም ሕግ እንዲጸና ለማድረግ አላፊነት እንዳለብን ስለ ተረዳነው በየሳምንቱ እንድ ቀን ሊቃውንቱና መምህራኑ ወደ እኛ እየቀረቡ የቤተ ክርስቲያንን ችግር ሁሉ በቃላቸው እንዲያመለክቱ ስለ ፈቀድንላቸው የቤተ ክርስቲያን ችግር እየተቃለለ ሐዲል ።

ከዚህ በቀር ደንቡ እየተጻፈ ለጊዜው ሳይፈጸም ቆይቶ የነበረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፯ኛ ፡ በኢትዮጵያ የካህናቱ ቍጥር እጅግ ብዙ ነው ። ለነዚሁም ሁሉ መንግሥት ከያውራጃው ከግማሽ ጋሻ እስከ አንድ ጋሻ መሬት ለያንዳንዱ ካህን ርስት እያደረገ ሰጥቷቸዋል ። ይኸውም ርስት እየሆነ የተሰጠው መሬት ለልጅ ልጅ የሚያልፍ ስለ መሆኑ ቤተ ክርስቲያን ልታዝዝበት አትችልም ። በዚህም ላይ ከንጉሠ ነገሥቱ ጀምሮ መሳፍንቱም መኳንንቱም ሌላውም እነሱን የመሰለው ሁሉ ወይዛዝርቱ እንኳ ሳይቀሩ የቤተ ክርስቲያን ገበዞች እየሆኑ ከጀጃ እስከ ፯፻ ጋሻ መሬት ንጉሠ ነገሥቱ ርስት እያደረገ ይሰጣቸዋል ። የእኛ አሳብ ግን በግብዝና ምክንያት ለያንዳንዱ መሆኑ ቀርቶ ፡ የቤተ ክርስቲያን ርስት ሆኖ ከገቢው ገንዘብ የቤተ ክርስቲያን አለቆች ለቀሳውስትና ለዲያቆናት ለመዘምራትና ለአንባብያን ለኑርዋቸው የሚበቃ እየሰጡ በሚተርፈው የቤተ ክርስቲያን አለቆች እየተማከሩ በሚጉድለው መንግሥት እየረዳቸው የትምህርት ቤትና ሆስፒታል ፡ የሽማግሌች መጠሪያና የድኆች ልጆች ማሳደጊያ ቤት እንዲሠሩበት ለማድረግ ነው ።

ይህንንም አሳባችንን በሙሉ ኢትዮጵያ ባሉት አብያተ ክርስቲያናት እንዲፈጸም ለማድረግ ብዙ ዘመን የሚወስድብን ስለሆነ ፡ ጥቅሙንና አደራረጉን ለማሳየት ብቻ በዝቋላ ፡ በአዲስ ዓለም ፡ በአሰቦት ገዳማት በአዲስ አበባም አድባራት በዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ ቤት እንዲጀመር አድርገናል ።